

การเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตย

สารนิพนธ์

ของ

นางสาวณัฐกานต์ ทรัพย์ไพศาล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ

ตุลาคม 2547

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

155.8

ณ 3227

จ. 2

การเห็นคุณค่าในตนเอง ของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตย

บทคัดย่อ

ของ

นางสาวณัฐกานต์ ทรัพย์ไพศาล

27 ม.ค. 2548

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ

ตุลาคม 2547

ก 2547 6

ณัฐกานต์ ททรัพย์ไพศาล. (2547). การเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตย.

สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัฒนา ศรีสัตย์วาจา.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาระดับการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตย 2) เปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตยที่อยู่อาศัยในชุมชนที่มีรูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน 3) เปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตย ที่มีสัมพันธภาพกับผู้ปกครองแตกต่างกัน 4) เปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตย ที่มีสัมพันธภาพกับครูประจำชั้นแตกต่างกัน 5) ศึกษาการทำนายการเห็นคุณค่าในตนเอง โดยมี รูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัย สัมพันธภาพกับผู้ปกครอง และ สัมพันธภาพกับครูประจำชั้น เป็นตัวแปรทำนาย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็น วัยรุ่นที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัดคลองเตย บริเวณการทำเรือแห่งประเทศไทย และ กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ของโรงเรียนชุมชนหมู่บ้านพัฒนาสังกัดกรุงเทพมหานคร ปี 2546 จำนวน 118 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วน 4 ระดับ แบบสอบถาม 1 ชุด มี 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามชุมชนที่อยู่อาศัย ตอนที่ 2 แบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเอง ตอนที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพกับผู้ปกครอง ตอนที่ 4 แบบสอบถามสัมพันธภาพกับครูประจำชั้น วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ สถิติ t – test และ สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Resgression Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) วัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตยมีการเห็นคุณค่าในตนเอง ระดับปานกลาง 2) วัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตยที่อยู่ในชุมชนที่มีรูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัยต่างกัน มีการเห็นคุณค่าในตนเองไม่แตกต่างกัน 3) วัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตยที่มีสัมพันธภาพกับผู้ปกครองดี มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพกับผู้ปกครองไม่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) วัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตยที่มีสัมพันธภาพกับครูประจำชั้นดี มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่า วัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพกับครูประจำชั้นไม่ดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 5) มีเพียงตัวแปรเดียวที่สามารถทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตยได้ คือ สัมพันธภาพกับผู้ปกครอง

SELF-ESTEEM OF ADOLESCENTS IN CLONGTOEY SLUM

AN ABSTRACT

BY

MISS NATTHAKARN SUBPHAISARN

**Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Development Psychology
at Srinakharinwirot University**

October 2004

Natthakarn Subphaisarn. (2004). *Self – esteem of adolescents in Clongtoey slum.*

Master Project,M.Ed. (Development Psychology). Bangkok : Graduate School ,
Srinakharinwirot University. Project Advisor : Asst. Prof. Wattana Srisatvacha.

The purposes of this study were 1) to determine self – esteem level of adolescents in Clongtoey slum area , 2) to compare the self-esteem of adolescents in Clongtoey slum area in terms of different housing development styles, 3) to compare the adolescents' self-esteem in terms of different patterns of relation with their parents , 4) to compare the adolescents' self-esteem in terms of different patterns of relations with teachers , and 5) to find a valid predictor for adolescents' self-esteem from the three variables : housing development styles, relations with parents , and relations with teachers .

The sample in this study, consisted of 118 high school students, drawn by stratified sampling technique from Choomchon Moo Bann Phatthana School during the second school term of the academic year 2004. The instruments for Collecting data were (1) a questionnaire on housing development styles, (2) a questionnaire on self - esteem , (3) a questionnaire on relations with parents, and (4) a questionnaire on relations with teachers. The statistical methods and procedures for analyzing the data were t-test and multiple regression analysis.

The main findings indicated that self - esteem of adolescents in Clongtoey slum area was found to be on a moderate level. There was no significant difference in their self-esteem on the basis of different housing development styles in Clongtoey Slum area It was also found that the adolescents at a more favorable level of relations with their parents and teachers at the .01 level, and the predict the adolescents' self-esteem in this study was their relations with the parents.

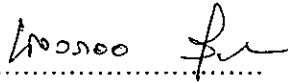
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วังนา ศรีสัตย์วาจา)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

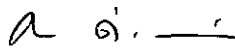
(รองศาสตราจารย์ ดร.นวลละออ สุภาพล)

คณะกรรมการสอบ

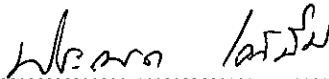
ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วังนา ศรีสัตย์วาจา)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

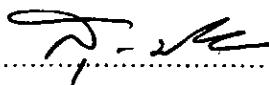
(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน ศาสตรภัทร)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประณต คำนิม)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ สุภา ปานเจริญ)

วันที่ 14 เดือน ตุลาคม พ.ศ.2547

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัฒนา ศรีสัตย์วาจา และ รองศาสตราจารย์ ดร. ดวงเดือน ศาสตรภัทร ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และข้อเสนอแนะในการวิจัยอันเป็นประโยชน์ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.นวลละอ อ สุภาผล และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประณต คำจิม และคณาจารย์ภาควิชาจิตวิทยาทุกท่าน ที่กรุณาให้คำแนะนำ เพื่อให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ และ นักเรียนของโรงเรียนชุมชนหมู่บ้านพัฒนา ที่ให้ความอนุเคราะห์ และ ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลสำหรับงานวิจัยอย่างดียิ่ง

ขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่ของมูลนิธิดวงประทีป และ เจ้าหน้าที่ของโรงเรียนอนุบาลดวงประทีป โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณศศิพันธ์ นิลจันทร์ ที่ให้ข้อมูลประกอบการศึกษาวิจัย และ คำแนะนำแก่ผู้วิจัย ทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ท้ายสุดผู้วิจัยขอขอบคุณ พ่อ แม่ น้องชาย และเพื่อนๆทุกคนที่ให้ทั้งกำลังใจ และ กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา ตลอดระยะเวลาที่ศึกษา และ ทำการวิจัย

คุณค่าและประโยชน์จากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบิดา มารดา ครู อาจารย์ และ ผู้มีพระคุณ ที่ได้ให้การศึกษาอบรมและช่วยเหลือผู้วิจัยจนสามารถประสบความสำเร็จในการศึกษาครั้งนี้

ณัฐกานต์ ทรัพย์ไพศาล

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
นิยามปฏิบัติการ.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
เอกสารเกี่ยวกับชุมชนแออัด.....	10
ความหมายของชุมชนแออัด.....	10
ความเป็นมาของชุมชนแออัด.....	11
ปัญหาของชุมชนแออัด.....	12
หลักการและรูปแบบการปรับปรุงชุมชนแออัด.....	13
ความเป็นมาและสภาพปัญหาของชุมชนแออัดคลองเตย.....	15
การพัฒนาชุมชนแออัดคลองเตยบริเวณการทำเรือแห่งประเทศไทย.....	16
เอกสารเกี่ยวกับวัยรุ่น.....	19
ความสำคัญ และ พัฒนาการของวัยรุ่น.....	19
ความต้องการของวัยรุ่น.....	21
เอกสารเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง.....	23
ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง.....	23
แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานของการเห็นคุณค่าในตนเอง.....	24
องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง.....	27
ลักษณะของผู้ที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง - ต่ำ.....	28
พัฒนาการของการเห็นคุณค่าในตนเอง.....	29
การเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น.....	30
สัมพันธภาพระหว่างบุคคลกับการเห็นคุณค่าในตนเอง.....	32

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับ การพัฒนาที่อยู่อาศัย	
กับการเห็นคุณค่าในตนเอง.....	34
เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับ สัมพันธภาพกับผู้ปกครอง	
กับการเห็นคุณค่าในตนเอง.....	37
เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับ สัมพันธภาพกับครูประจำชั้น	
กับการเห็นคุณค่าในตนเอง.....	39
สมมติฐานในการวิจัย.....	41
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	42
3	
วิธีดำเนินการวิจัย.....	43
การกำหนดประชากร และ การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง.....	43
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	44
การหาคุณภาพของเครื่องมือ.....	46
เกณฑ์การให้คะแนนของเครื่องมือ.....	46
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	47
การวิเคราะห์ข้อมูล และ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	47
4	
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	49
5	
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ.....	57
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	57
สมมติฐานในการวิจัย.....	57
วิธีดำเนินการวิจัย.....	58
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	58
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	59
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	59
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	59

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
5 (ต่อ)	อภิปรายผล.....	60
	ข้อเสนอแนะ.....	64
	บรรณานุกรม.....	67
	ภาคผนวก.....	73
	ภาคผนวก ก แบบสอบถาม.....	74
	ภาคผนวก ข คำอำนางจำแนกรายชื่อของแบบสอบถาม.....	82
	ภาคผนวก ค ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม.....	86
	ภาคผนวก ง สภาพแวดล้อมและสภาพที่อยู่อาศัยของชุมชนหมู่บ้านพัฒนาฯ และ ชุมชน ลีอศ 1 - ลีอศ 11.....	88
	ประวัติย่อผู้วิจัย.....	95

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	จำนวนกลุ่มตัวอย่างและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตัวแปรอิสระ.....	49
2	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนสูงสุด คะแนนต่ำสุด และคะแนนเต็มของตัวแปร สัมพันธ์ภาพกับผู้ปกครอง และ สัมพันธ์ภาพกับครูประจำชั้น.....	50
3	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง และค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง ตามเกณฑ์ระดับการเห็นคุณค่าในตนเอง	50
4	ระดับการเห็นคุณค่าในตนเองของกลุ่มรวม และ กลุ่มย่อยแยกตามรูปแบบการพัฒนาที่อยู่ อาศัย.....	51
5	เปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นที่อยู่อาศัยในชุมชนที่มีรูปแบบการพัฒนาที่อยู่ อาศัยแตกต่างกัน.....	52
6	เปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นที่มีสัมพันธ์ภาพกับผู้ปกครองต่างกัน.....	53
7	เปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นที่มีสัมพันธ์ภาพกับครูประจำชั้นต่างกัน.....	54
8	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรทำนายด้วยตนเอง และระหว่างตัวแปรเกณฑ์กับ ตัวแปรทำนาย.....	55
9	วิเคราะห์ตัวแปรที่สามารถทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น.....	56

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	42
-----------------------------	----

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ชุมชนแออัดคลองเตย เป็นชุมชนแออัดที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย และเป็นแหล่งรวมปัญหาสังคมต่างๆ โดยเฉพาะ ปัญหายาเสพติด อันมีสาเหตุมาจากสภาพความกดดัน ความยากลำบากในการดำรงชีวิต ประกอบกับสิ่งแวดล้อมที่เลวร้ายในชุมชนแออัด สภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัยกันอย่างหนาแน่น โดยปลูกเบียดเสียดกันภายใต้เนื้อที่แคบๆ สภาพชุมชนขาดระเบียบวินัย และ สุขอนามัยที่ดีเนื่องจากปัญหาต่างๆ ในชุมชน เช่นปัญหาขยะ และ น้ำท่วมขังในชุมชน นอกจากนี้ยังมีปัญหาสภาพเศรษฐกิจ และสังคม เพราะคนในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพไม่มั่นคง รายได้ไม่แน่นอน ต้องดิ้นรนทำมาหากิน ไม่มีเวลาให้กับครอบครัว ทำให้ประสบปัญหาครอบครัวตามมา ได้แก่ ปัญหาครอบครัวแตกแยก พ่อแม่ไม่มีเวลาให้กับลูก เด็กไม่ได้รับความรักความเอาใจใส่จากพ่อแม่ พ่อแม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้มีส่วนผลักดันอย่างสำคัญต่อเด็ก และ เยาวชนที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัด ส่งผลให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน และ ก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมา เช่นปัญหาช่องว่างสุขภาพ ปัญหา ยาเสพติด และปัญหาโสเภณี ซึ่งเป็นปัญหาหลักที่พบโดยทั่วไปในชุมชน (มูลนิธิธวัชประทีป และ โครงการโรคเอดส์ สภาวิชาชีพไทย. 2534 : 25) ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งจากสถิติปัญหาอาชญากรรมพบว่าคดีที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ เป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็นส่วนใหญ่ ผู้ต้องหาส่วนมากอยู่อาศัยในชุมชนแออัด (ชาลิต ยอดมณี. 2534 : 94) ผลจากการสำรวจปัญหายาเสพติดของเด็กและเยาวชน พบว่าเด็กและเยาวชนที่มีภูมิสำเนาอยู่ในชุมชนแออัด มีอัตราการใช้สารเสพติดสูงเป็นอันดับหนึ่ง ของเด็กและเยาวชนที่ทำการสำรวจ และ พบว่าอายุของเด็กเมื่อเริ่มใช้สารเสพติดอยู่ระหว่าง 11 – 14 ปี คือช่วงวัยรุ่นตอนต้น โดยส่วนใหญ่มีปัญหาครอบครัว(โสภา ขีปลมพันธ์. 2533 : 122) ซึ่งปัญหาครอบครัวนับเป็นปัญหาที่พบมากในชุมชนแออัด เนื่องจากพ่อแม่ ของเด็กในชุมชนแออัด ต้องดิ้นรนทำงานเพื่อหารายได้จุนเจือครอบครัว ไม่มีเวลาดูแลลูก ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่าง พ่อแม่ลูก ห่างเหินกันมากขึ้น หากเด็กและเยาวชนในชุมชนแออัดคนใดที่ขาดความรู้ความเข้าใจที่ดีพอ ก็จะเลือกตัดสินใจใช้ยาเสพติดเป็นที่พึ่ง (ธำรงค์ อุดมไพจิตรกุลและคณะ. 2543 : 44 ; ชลาทิพย์ ปุณณะบุตร. 2524 : บทคัดย่อ) ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมภายในชุมชน และภายนอกชุมชนตามมา

นักจิตวิทยา และ จิตแพทย์ ที่ได้ทำการวิจัย และ ศึกษาในเรื่องปัญหายาเสพติด และ อาชญากรรมของเด็กและเยาวชน ส่วนใหญ่พบว่า เด็กที่ติดสารเสพติด และ เป็นอาชญากรเด็ก มักจะเป็นเด็กที่มีความนับถือตนเองต่ำ คือ มีความคิดว่าตนเป็นคนไม่มีคุณค่า ไม่มีความสำคัญสำหรับครอบครัว และ

สังคม (ดูขุฎี ไยเลสา, ลัตตาวัลลย์ เกษมเนตร และ ชัยวัฒน์ วงศ์อาษา. 2540 : 15 ; ภูมินทร์ ชลาชีวะ. 2545 : 4) ซึ่งนับได้ว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรม เบี่ยงเบนในสังคม เนื่องจากการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นความรู้สึกต่อตนเองอย่างหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญ อย่างมากต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล เพราะบุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง จะปรับตัวได้ดี มีความกระตือรือร้น มีความมานะพยายาม และอดทน สามารถพึ่งตนเองได้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความมั่นคงทางอารมณ์ และมองโลกในแง่ดี ส่วนผู้ที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ จะมองเห็นว่าตนเอง ไม่มีคุณค่า ไม่มีความสามารถ ซึ่งเป็นความรู้สึกที่มีปมด้อย ไม่มีความมั่นคงทางอารมณ์ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่สามารถทำอะไรที่ตนต้องการได้สำเร็จ มักจะไม่เชื่อว่าตนสามารถควบคุมวิถีชีวิตของตนเองได้ จะวางตัวไม่ถูกในสังคม จึงเกิดความเบื่อกวน และหาทางออกในทางที่ไม่เหมาะสม เป็นปัญหาต่อสังคม และ ครอบครัว ด้วยสาเหตุดังกล่าว ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองจึงมีบทบาทสำคัญ ต่อความสุข และ ความสำเร็จในชีวิต ดังนั้นถ้าเด็กและเยาวชนมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง ก็จะปฏิบัติตนในทางที่เหมาะสม ไม่เป็นปัญหาต่อสังคม

บุคคลจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ องค์ประกอบภายใน และ ภายนอก ของแต่ละบุคคล องค์ประกอบภายในได้แก่ลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล ส่วนองค์ประกอบภายนอก ได้แก่สภาพแวดล้อมที่บุคคลนั้นมีปฏิสัมพันธ์ด้วย ซึ่งในชีวิตของเด็ก ครอบครัวนับเป็นสิ่งแวดล้อมแรก ที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์ด้วย และนับเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก การเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กและเยาวชนนับเป็นบุคลิกภาพอย่างหนึ่งที่สามารถสร้างได้โดยเริ่มต้นจาก สถาบันครอบครัวเป็นหลัก การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ การให้ความรักและความเอาใจใส่ ภายใต้สภาพแวดล้อมของ ครอบครัวที่อบอุ่น จะส่งผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง ของเด็กและเยาวชนได้เป็นอย่างดี (จิตตินันท์ เตชะคุปต์. 2543 : 51 ; ทันทิมา ระเบียบดี. 2531 : 45) จากในวัยเยาว์ก่อนที่เด็กจะเติบโตขึ้นมา เด็ก ยังไม่มีความรู้สึกที่ตัวเองมีคุณค่าชัดเจน แต่เมื่อเขาสามารถทำอะไรได้สำเร็จขึ้นมา แล้วมีพ่อแม่ หรือ คนอื่น สะท้อนกลับมาให้เขาได้รู้ว่า ตัวเขาเองสามารถทำได้ดี สิ่งเหล่านี้จะสะท้อนกลับเข้าสู่ใจเด็ก ทำให้เด็กรู้สึกที่ตัวเองมีคุณค่าต่อคนอื่น สิ่งที่มาคือ ความภาคภูมิใจ มีความเข้มแข็งในด้านจิตใจ เริ่มมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีทิศทางของตัวเอง มีความอดทน มีความรู้สึกพร้อมที่จะต่อสู้ และเกิดความรู้สึกพอใจในตนเอง แต่ในทางตรงกันข้ามเด็กที่ถูกทอดทิ้ง ปล่อยปละละเลย จะถูกทำลายในเรื่องการมองเห็นคุณค่าในตนเองอย่างรุนแรง เนื่องจากพ่อแม่ทำให้เด็กรู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่า ไม่มีความหมาย ซึ่งลูกสามารถสัมผัสได้จากการกระทำของพ่อแม่ ที่ไม่เคยสนใจว่าอะไรจะเกิดขึ้นกับเขาบ้าง หรือเมื่อพบกันพ่อแม่ก็ไม่ได้มีสื่อสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นว่ามีความรัก ความห่วงใย ความผูกพันต่อลูก ลูกจะมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนเกิน เกิดมาไม่มีใครต้องการ ไม่มีคุณค่า ผลของการปล่อยปละละเลยทำให้เด็กไม่มีการพัฒนาในเรื่องการมองเห็นคุณค่าในตนเอง (สรรพสิทธิ์ คุมประพันธ์. 2544 : 5-6) ดังนั้นการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็ก จึงขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติของพ่อแม่ การแสดงออกให้เห็นว่า ลูกเป็นบุคคลที่มี

คุณค่า และ มีความหมายสำหรับพ่อ แม่ ด้วยการให้ความสำคัญ ความเอาใจใส่ รักใคร่ห่วงใย สนใจดูแล การยกย่องชมเชยเมื่อเด็กทำอะไรที่ประสบความสำเร็จ อย่างสมเหตุสมผล จะทำให้เด็กได้มองเห็นความสามารถ และ ความสำเร็จของตนเอง รับรู้ว่าคุณค่าต่อครอบครัว และ สังคม สัมพันธภาพระหว่างบิดามารดา และ บุตรจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ และ มีอิทธิพลต่อ การเห็นคุณค่าในตนเองของเด็ก และ เยาวชน

โรงเรียนนับเป็นสิ่งแวดล้อมของเด็กที่ถัดมาจากครอบครัว เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญรองลงมาจากครอบครัว ในการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็ก โดยครูเป็นบุคคลนอกบ้านคนแรก ที่เด็กจะยึดเป็นที่พึ่ง ครูมิได้มีความสำคัญเพียงให้วิชาความรู้เท่านั้น แต่ครูต้องเข้าใจเด็กของตนด้วยว่า พฤติกรรมของเด็กที่นำมาจากบ้าน และ มาแสดงที่โรงเรียนมีความเป็นมาอย่างไร ถ้าครูเข้าใจพฤติกรรมของเด็ก และ มีปฏิกิริยาโต้ตอบต่อเด็กด้วยการให้ความรัก ความอบอุ่น จัดกิจกรรมส่งเสริมให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ และ ประสบความสำเร็จในงานของตนเอง เด็กก็จะมี การเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น(ทัศนิตา ระเบียบดี. 2531 : 46) นักการศึกษามนุษยนิยมให้ความเห็นว่า นอกจากครูจะมีหน้าที่ในการให้ความรู้แก่นักเรียนแล้ว ยังต้องมีหน้าที่เป็นผู้ส่งเสริมให้นักเรียน ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาตนเอง โดยช่วยให้ผู้เรียนยอมรับตนเอง และ มีความคิดว่าตนเองเป็นบุคคลที่มีคุณค่า มีวุฒิภาวะ สามารถที่จะทราบข้อดี ข้อเสียของตน มีจุดมุ่งหมายของชีวิตตามสภาพความเป็นจริง เป็นผู้กล้าเผชิญปัญหา และ แก้ปัญหาด้วยวิธีการที่ใช้หลักเหตุและผล ครูต้องช่วยให้นักเรียนมีโอกาสที่จะใช้จินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถแสดงออกทั้งทางด้านความคิด ความรู้สึกและอารมณ์อย่างเปิดเผย ไวต่อความรู้สึกของผู้อื่น ยอมรับว่าบุคคลแต่ละคนเป็นปัจเจกบุคคลมีอิสระที่จะมีความคิดเห็นเป็นของตนเอง (สุวรรค์ ไคว้ตระกูล. 2541 : 336) นับได้ว่าครู มีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมการรับรู้คุณค่าในตนเองของเด็ก เด็กจะมีการรับรู้คุณค่าในตนเองได้ดีเพียงไร ขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน ถ้าเด็กได้รับความรัก ความเอาใจใส่จากครู จะทำให้เด็กรู้สึกว่าคุณค่า แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าครูคิดว่าเด็กไม่มีความสามารถ จึงละเลยไม่สนใจ ไม่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย จะส่งผลต่อเด็กทำให้รู้สึกว่าคุณค่าไร้ความสามารถ และ มีปมด้อย ดังนั้นครูจึงควรมีความรู้สึกที่ดีให้กับเด็ก และ ควรคาดหวังสิ่งที่ดีกับเด็ก โดยเฉพาะครูประจำชั้น เพราะครูประจำชั้นสามารถสังเกตพฤติกรรม ของนักเรียนได้ทุกๆด้าน ครูประจำชั้นจะเป็นผู้ที่ใช้เวลาได้พบกับเด็กมากที่สุด และ มีความสัมพันธ์กันตลอดเวลา ดังนั้นครูประจำชั้นควรปฏิบัติต่อเด็กโดยสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างครูประจำชั้นกับเด็ก ซึ่งจะช่วยให้เด็กปราศจากความวิตกกังวลหรือความรู้สึกถูกทอดทิ้ง ให้เด็กมีความรู้สึกปลอดภัย มีอิสระในการคิด การพูด การแสดงออก ครูจะต้องเห็นเด็กเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเรียน การสอน ให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการเรียน การสอน ทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจ และ มีความรู้สึกว่าคุณค่าแก่หมู่คณะ และ มีประโยชน์ต่อคนอื่น (จิตกรจิตกร สบายจิตกร. 2542 : 3) สัมพันธภาพระหว่างครูประจำชั้น กับนักเรียน จึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็ก

จากการสำรวจ และ ศึกษาสภาพชุมชนจากผู้ที่อยู่ในพื้นที่ จากมูลนิธิดวงประทีป และ สำนักงานเขตคลองเตย พบว่า ชุมชนแออัดบริเวณการทำเรือแห่งประเทศไทย เป็นชุมชนแออัดที่มีพื้นที่มากที่สุด ในชุมชนแออัดทั้งหมด ของเขตคลองเตย และ มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ในชุมชนมากที่สุด เด็กวัยรุ่นตอนต้น ที่อาศัยอยู่ในชุมชน ส่วนใหญ่ร้อยละ 80 เรียนอยู่ในโรงเรียนชุมชนหมู่บ้านพัฒนา ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ของกรุงเทพมหานคร ที่เปิดสอนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพียงแห่งเดียวในชุมชน จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพแวดล้อม ของชุมชนแออัดคลองเตย ภายในบริเวณการทำเรือแห่งประเทศไทย พบว่า เด็กและเยาวชนในชุมชนแออัดประสบปัญหาครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ และ มีความเสี่ยงสูงต่อปัญหายาเสพติด และปัญหาอาชญากรรม โดยเฉพาะปัญหายาบ้า ในชุมชนหมู่บ้านพัฒนา 70 ไร่ ซึ่งอยู่ในชุมชนแออัดคลองเตย บริเวณการทำเรือแห่งประเทศไทย ปัญหายาเสพติด สำหรับชุมชนนี้เป็นปัญหาที่กล่าวขาน จนเป็นที่ทราบของคนทั่วไปและเป็นต้นเหตุของปัญหาสังคมอื่นๆ ตามมา (กนกพร แสงแก้ว. 2542 : 87 ; ศศิพันธ์ นิลจันทร์. สัมภาษณ์. 2546 ; นฤมล อังศุกร. สัมภาษณ์. 2546) ดังนั้นชุมชนแออัดแห่งนี้จึง เป็น ชุมชนแออัดที่ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเหมาะสมแก่การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้อย่างมากที่สุด เพราะ เด็กและเยาวชนในชุมชนแห่งนี้ เป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงต่อการใช้สารเสพติด และ การก่อปัญหาอาชญากรรมทั้งใน และนอกชุมชน โดยสังเกตจากพฤติกรรมของเด็กนักเรียนส่วนใหญ่ ในโรงเรียนชุมชนหมู่บ้านพัฒนา มีลักษณะนิสัยไม่ค่อยเรียนร้อย ขาดระเบียบวินัย มีปัญหาทะเลาะวิวาทระหว่างนักเรียนด้วยกันเอง ขาดเรียนบ่อย หรือ ลาออกจากโรงเรียนกลางคัน (คณะครูโรงเรียนชุมชนหมู่บ้านพัฒนา. 2546 : 3 ; วิเชียร รัตนเสถียร. สัมภาษณ์. 2546) ซึ่งจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัย ทำให้ผู้วิจัยเชื่อได้ว่าปัญหาเหล่านี้อาจมีสาเหตุมาจาก เด็ก และ เยาวชนที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ อันเนื่องมาจากปัญหาครอบครัว และ สภาพแวดล้อมในชุมชน แต่ยังไม่มีความรู้ที่ศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กและเยาวชนในชุมชนแออัด อย่างชัดเจน และ เฉพาะเจาะจง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ เพื่อให้ผลการศึกษาที่ได้ในครั้งนี้เป็นข้อมูลสนับสนุนความคิดเห็นดังกล่าว และ สามารถนำไปใช้ประกอบการศึกษาในเรื่องนี้ต่อไป ผู้วิจัยมีความคาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และ เยาวชนในชุมชนแออัด โดยเฉพาะ บิดา มารดา และ ครู ได้ตระหนักถึงความสำคัญ และร่วมมือกันพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็ก และ เยาวชนในชุมชนแออัดต่อไปในอนาคต

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตย
2. เพื่อเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตย ที่อยู่อาศัยในชุมชนที่มีรูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน
3. เพื่อเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตยที่มีสัมพันธภาพกับผู้ปกครองแตกต่างกัน
4. เพื่อเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตยที่มีสัมพันธภาพกับครูประจำชั้นแตกต่างกัน
5. เพื่อศึกษาการทำนายการเห็นคุณค่าในตนเอง ของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตย โดยรูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัย สัมพันธภาพกับผู้ปกครอง และ สัมพันธภาพกับครูประจำชั้น เป็นตัวแปรทำนาย

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบถึงระดับการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตย และ ทราบถึงปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง ของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตย ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่น ในชุมชนแออัดคลองเตย เช่น บิดา - มารดา ครู - อาจารย์ และ องค์กรต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตย และ นำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทาง ในการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตย อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็ก และ เยาวชนในชุมชนแออัดคลองเตย ให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม ไม่เป็นปัญหาต่อสังคม นอกจากนี้ผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจนำไปใช้เป็นพื้นฐานประกอบการศึกษาต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นวัยรุ่นที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัดคลองเตยบริเวณการทำเรือแห่งประเทศไทย และ กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ของโรงเรียนชุมชนหมู่บ้านพัฒนา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 170 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เป็นวัยรุ่นที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัดคลองเตย บริเวณการทำเรือแห่งประเทศไทย และ กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ของ โรงเรียนชุมชนหมู่บ้านพัฒนา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 118 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบ แบ่งชั้น (Stratified random sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. การศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่าง มีตัวแปรที่ศึกษาค้างนี้

1.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่

1.1.1 รูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัย

- พื้นที่เดิม
- พื้นที่ใหม่

1.1.2 สัมพันธภาพกับผู้ปกครอง แบ่งเป็น

- ดี
- ไม่ดี

1.1.3 สัมพันธภาพกับครูประจำชั้น

- ดี
- ไม่ดี

1.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่

การเห็นคุณค่าในตนเอง

2. การศึกษาอำนาจการทำนาย มีตัวแปรที่ศึกษาค้างนี้

2.1 ตัวแปรเกณธ์ ได้แก่

การเห็นคุณค่าในตนเอง

2.2 ตัวแปรทำนาย ได้แก่

2.2.1 รูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัย

2.2.2 สัมพันธภาพกับผู้ปกครอง

2.2.3 สัมพันธภาพกับครูประจำชั้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. วัยรุ่น หมายถึง วัยรุ่นตอนต้น อายุระหว่าง 13 -15 ปี ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1- 3 ของโรงเรียนชุมชนหมู่บ้านพัฒนา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 ทั้งเพศชาย และเพศหญิงที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัดคลองเตย บริเวณการทำเรือแห่งประเทศไทย
2. ชุมชนแออัด หมายถึง ชุมชนแออัดคลองเตยที่อยู่ในบริเวณพื้นที่ของ การทำเรือแห่งประเทศไทย ถนนอาจณรงค์ ได้แก่ ชุมชนคลองเตย ลีคค1-ลีคค11 และ ชุมชนหมู่บ้านพัฒนา 70 ไร่
3. รูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัย หมายถึง รูปแบบการพัฒนาชุมชนที่ได้รับการช่วยเหลือจาก ภาครัฐบาล และ ภาคเอกชน ในการพัฒนาที่อยู่อาศัยให้มีสภาพดีขึ้น ซึ่งในการพัฒนาชุมชนบริเวณการทำเรือแห่งประเทศไทยมี 2 รูปแบบ คือ การพัฒนาชุมชนในพื้นที่เดิม ได้แก่ ชุมชนลีคค 1 – ลีคค 11 และ การพัฒนาชุมชนในพื้นที่ใหม่ ได้แก่ ชุมชนหมู่บ้านพัฒนา 70 ไร่
4. ผู้ปกครอง หมายถึง บิดา มารดา หรือ ญาติพี่น้องที่ให้การอบรมเลี้ยงดูนักเรียนในปัจจุบัน
5. ครูประจำชั้น หมายถึง ครูที่ทำหน้าที่สอนและทำหน้าที่ประจำชั้น ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ปี โรงเรียนชุมชนหมู่บ้านพัฒนา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546

นิยามปฏิบัติการ

1. การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกของนักเรียน ที่มีต่อตนเอง ทั้งทางด้านบวก และ ลบ โดยการประเมินตนเอง จาก ความสามารถ การประสบความสำเร็จในชีวิต ความมีคุณค่า และมีประโยชน์ต่อสังคม ได้รับการยอมรับจากครอบครัว ครู เพื่อน และสังคมทั่วไป การเห็นคุณค่าในตนเองนี้วัดได้จากแบบวัดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยศึกษาแนวทางจากเอกสารและงานวิจัยที่ใช้แบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเอง ของ กูเปอร์สมิธ ฉบับนักเรียน (เพยาว์ ผลภาค. 2539 : 183-186) เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม แบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบสอบถามชนิด มาตราส่วน 4 ระดับ ผู้วิจัยได้แบ่งระดับคะแนน โดยใช้เกณฑ์ตัดสินระดับการเห็นคุณค่าในตนเอง ในการแปลผลดังนี้

การเห็นคุณค่าในตนเองต่ำที่สุด	คือ	ผู้ที่ได้คะแนน	1.00 - 1.60 คะแนน
การเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ	คือ	ผู้ที่ได้คะแนน	1.61 - 2.20 คะแนน
การเห็นคุณค่าในตนเองปานกลาง	คือ	ผู้ที่ได้คะแนน	2.21 - 2.80 คะแนน
การเห็นคุณค่าในตนเองสูง	คือ	ผู้ที่ได้คะแนน	2.81 - 3.40 คะแนน
การเห็นคุณค่าในตนเองสูงที่สุด	คือ	ผู้ที่ได้คะแนน	3.41 - 4.00 คะแนน

2. สัมพันธภาพกับผู้ปกครอง หมายถึง การรับรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับ พฤติกรรมที่ผู้ปกครองปฏิบัติต่อนักเรียน และ พฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติต่อผู้ปกครอง เพื่อทำให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

2.1 พฤติกรรมที่ผู้ปกครองปฏิบัติต่อนักเรียน ได้แก่ การแสดงออกให้นักเรียนรับรู้ว่ารักและห่วงใย ให้กำลังใจ เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ และ สนับสนุนในด้านการเรียน ให้อิสระด้านความคิด และ การกระทำ ในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม มีเหตุผลในการอบรมดูแลนักเรียน

2.2 พฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติต่อผู้ปกครอง ได้แก่ การแสดงความเคารพ เชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ปกครอง และ ประพฤติตนเป็นเด็กดี ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการเรียน และ รับรู้เกี่ยวกับเรื่องผลการเรียนของนักเรียน

สัมพันธภาพกับผู้ปกครองวัดได้จากแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครองซึ่งดัดแปลงมาจาก แบบสอบถามของ ระจิตกรแก้ว เล็กอุทัย (2542 : 133 –135) และ เสาวภา เบญจพันธุ์ทวี(2540 : 77-80) ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแบบสอบถามให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง แบบสอบถามสัมพันธภาพกับผู้ปกครอง เป็นแบบสอบถามชนิด มาตราส่วน 4 ระดับ แบ่งระดับของสัมพันธภาพกับผู้ปกครองเป็นสัมพันธภาพดี และ ไม่ดี แบ่งเกณฑ์ในการแปลความหมายโดย ผู้ที่ได้คะแนนจากแบบสอบถามสูงกว่าหรือเท่ากับค่าเฉลี่ยเป็นผู้ที่มีสัมพันธภาพกับผู้ปกครองดี และผู้ที่ได้คะแนนจากแบบสอบถามต่ำกว่าค่าเฉลี่ยเป็นผู้ที่มีสัมพันธภาพกับผู้ปกครองไม่ดี

3. สัมพันธภาพกับครูประจำชั้น หมายถึง การรับรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับ พฤติกรรมที่ครูประจำชั้นปฏิบัติต่อนักเรียน และ พฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติต่อครูประจำชั้น เพื่อทำให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

3.1 พฤติกรรมที่ครูประจำชั้นปฏิบัติต่อนักเรียน ได้แก่การแสดงความรักเอาใจใส่ ใกล้ชิดสนิทสนม เป็นกันเองกับนักเรียน ส่งเสริมให้กำลังใจ เมื่อนักเรียนประสบความสำเร็จทางด้านการเรียน และ กิจกรรม ลงโทษอย่างมีเหตุผล และให้อภัยเมื่อนักเรียนทำผิดพลาด พร้อมทั้งให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน

3.2 พฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติต่อครูประจำชั้น ได้แก่ การแสดงความเคารพ เชื่อฟังคำสั่งสอนของครูประจำชั้น มีความเป็นมิตรเมื่อพบครูประจำชั้น และปฏิบัติตนเป็นนักเรียนที่ดีตั้งใจเรียน

สัมพันธภาพกับ ครูประจำชั้น สามารถวัดได้จากแบบสอบถามสัมพันธภาพกับครูประจำชั้น ซึ่งดัดแปลงมาจากแบบสอบถามของ จิตรฐิگانต์ สบายจิตร (2542 : 81-84) เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วน 4 ระดับ แบ่งระดับของสัมพันธภาพ กับ ครูประจำชั้น เป็นสัมพันธภาพดี และ ไม่ดี แบ่งเกณฑ์ในการแปลความหมายโดย ผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่า หรือ เท่ากับค่าเฉลี่ยเป็นผู้ที่มีสัมพันธภาพกับครูประจำชั้นดี และ ผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยเป็นผู้ที่มีสัมพันธภาพกับครูประจำชั้นไม่ดี

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตย ครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเรียงลำดับในการเสนอ ดังหัวข้อต่อไปนี้ คือ

1. เอกสารเกี่ยวกับชุมชนแออัด
 - ความหมายของชุมชนแออัด
 - ความเป็นมาของชุมชนแออัด
 - ปัญหาของชุมชนแออัด
 - หลักการและรูปแบบการปรับปรุงชุมชนแออัด
 - ความเป็นมาและสภาพปัญหาของชุมชนแออัดคลองเตย
 - การพัฒนาชุมชนแออัดคลองเตย บริเวณการทำเรือแห่งประเทศไทย
2. เอกสารเกี่ยวกับวัยรุ่น
 - ความสำคัญ และ พัฒนาการของวัยรุ่น
 - ความต้องการของวัยรุ่น
3. เอกสารเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง
 - ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง
 - แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานของการเห็นคุณค่าในตนเอง
 - องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง
 - ลักษณะของบุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง และ ต่ำ
 - พัฒนาการของการเห็นคุณค่าในตนเอง
 - การเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น
 - สัมพันธภาพระหว่างบุคคลกับการเห็นคุณค่าในตนเอง
4. เอกสาร และ งานวิจัยเกี่ยวกับ การพัฒนาที่อยู่อาศัย กับ การเห็นคุณค่าในตนเอง
5. เอกสาร และ งานวิจัยเกี่ยวกับ สัมพันธภาพกับผู้ปกครอง กับ การเห็นคุณค่าในตนเอง
6. เอกสาร และ งานวิจัยเกี่ยวกับ สัมพันธภาพกับครูประจำชั้น กับ การเห็นคุณค่าในตนเอง

เอกสารเกี่ยวกับชุมชนแออัด

ความหมายของชุมชนแออัด

ในอดีตเราเรียก ชุมชนแออัด ว่า แหล่งเสื่อมโทรม หรือ “ สลัม ” (Slum) มีความหมายตามพระราชบัญญัติปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรมของคณะกรรมการร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการบูรณะแหล่งเสื่อมโทรม กระทรวงมหาดไทยว่า เป็นแหล่งหรือย่านที่มีอาคารหนาแน่นและอาคารนั้นส่วนมากชำรุดทรุดโทรม หรือ มีสถานที่ที่ไม่เหมาะสมที่จะใช้เป็นที่อยู่อาศัย หรือ มีลักษณะเป็นอันตรายแก่สุขภาพอนามัย ความปลอดภัย และศีลธรรม หรือสวัสดิภาพของผู้อยู่อาศัย และ ประชาชน (สิริลักษณ์ แก้วคงยศ. 2533 : 5) ต่อมาทางราชการเปลี่ยนชื่อจากแหล่งเสื่อมโทรมหรือ “ สลัม ” เป็น “ ชุมชนแออัด ” แต่ความหมายโดยทั่วไปยังคงเดิม โดยการเคหะแห่งชาติให้ความหมายไว้ว่า ชุมชนแออัด หมายถึง บริเวณพื้นที่ที่มีสภาพไม่ถูกสุขลักษณะ มีน้ำขัง อับชื้น หรือ สกปรก มีอาคารและผู้อยู่อาศัยอย่างแออัด อันอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย ความปลอดภัย หรือเป็นแหล่งที่อาจก่อให้เกิดการกระทำที่ขัดต่อกฎหมาย หรือ ศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งนี้จำนวนอาคารที่อยู่อาศัยในชุมชนอย่างน้อยต้องไม่ต่ำกว่า 30 หลังคาเรือนต่อพื้นที่ 1 ไร่ ไม่ว่าจะอยู่ในบริเวณที่ดินของเจ้าของที่ดินรายเดียวกันหรือไม่ก็ตาม (โสภา ชีปลมณ. 2534 : 2) ส่วนกรุงเทพมหานครได้ให้คำจำกัดความของชุมชนแออัด หมายถึง ชุมชนส่วนใหญ่ที่มีอาคารหนาแน่น ไร้ระเบียบและชำรุดทรุดโทรม ประชาชนอยู่อย่างแออัด มีสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมอันอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย และ ความปลอดภัยของผู้อยู่อาศัย โดยให้ถือเกณฑ์ความหนาแน่นของบ้านเรือนอย่างน้อย 15 หลังคาเรือน ต่อพื้นที่ 1 ไร่ (ธารรงค์ อุดมไพจิตรกุล และ คณะ. 2543 : 37 ; อ้างอิงจาก สยามโพสต์. 2540 : 31) ตามความหมายของร่างพระราชบัญญัติปรับปรุงชุมชนแออัด ของ คณะกรรมการร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับ การบูรณะ ชุมชนแออัด กระทรวงมหาดไทย ชุมชนแออัดหมายถึง แหล่งหรือย่านที่มีอาคารหนาแน่น และ อาคารนั้นส่วนมากชำรุดทรุดโทรม หรือ มีสภาพไม่เหมาะสมที่จะใช้เป็นที่อยู่อาศัย หรือ มีลักษณะเป็นอันตรายแก่สุขภาพอนามัย ความปลอดภัย และ ศีลธรรม หรือสุขภาพของผู้อยู่อาศัย และประชาชน (สุพัตรา สุภาพ. 2525 : 130)

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ชุมชนแออัด หมายถึง บริเวณที่มีผู้อยู่อาศัยอย่างหนาแน่น ในอาคารที่ไม่ได้มาตรฐาน และไม่ถูกสุขลักษณะ มีสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย ทำให้ดำรงชีวิตอย่างไม่ปลอดภัย มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และ ปัญหาสุขภาพจิต

ความเป็นมาของชุมชนแออัด

การเกิดขึ้นของชุมชนแออัด เป็นผลจากการใช้แผนพัฒนาประเทศ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม นับตั้งแต่ปี 2504 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้เริ่มใช้แผนแม่บทในการพัฒนาประเทศ คือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นกรอบในการพัฒนาประเทศ โดยในระยะแรกๆ นั้น แผนพัฒนาฯ ส่วนใหญ่ได้มุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเป็นเครื่องชี้นำการพัฒนา ก่อให้เกิดความเจริญในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศได้เปลี่ยนไปจากการเป็นประเทศที่ระบบเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับภาคเกษตรกรรม ไปสู่ภาคอุตสาหกรรม แผนพัฒนาฯ ในระยะแรกๆ นับได้ว่าเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้เมืองมีการขยายตัว มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่อำนวยความสะดวกให้กับคนในเมืองในด้านต่างๆ มากมาย (เจษฎา พรหมจันทร์. 2540 : 64) แม้ตามแผนการพัฒนายจะขยายการพัฒนาไปสู่ชนบทบ้าง แต่ก็ยังเป็นลักษณะของการส่งเสริมการดึงดูดทรัพยากรจากชนบทมาพัฒนาความเจริญในเมืองมากกว่า จึงส่งผลให้สภาพของเมืองหลวงและชนบทแตกต่างกันมากยิ่งขึ้น กรุงเทพมหานคร เป็นเมืองหลวงซึ่งเป็นศูนย์กลางของความเจริญทุกอย่าง และยังเป็นศูนย์อำนาจของระบบในสังคม (โสภา ขปิลมันน์. 2534 : 2) สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยดึงดูดให้คนในชนบทอพยพเข้ามาในเมือง เพื่อแสวงหาชีวิตที่ดีกว่า แต่เนื่องจากประชาชนจากชนบทย้ายถิ่นเข้ามาในเขตเมืองมักจะเป็นผู้ที่มีการศึกษาน้อย มีรายได้ต่ำ จึงทำให้คนเหล่านี้ไม่สามารถหาที่อยู่อาศัยที่ดี และ มั่นคงได้ เนื่องจากราคาบ้านและที่ดินสูงเกินความสามารถที่จะหาซื้อได้ จึงต้องหาที่อยู่อาศัยที่มีราคาถูก อยู่กันอย่างแออัด หรือเข้าไปบุกรุกที่ดินที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ทั้งของเอกชน และ หน่วยงานของรัฐ โดยไม่มีการวางแผนหรือควบคุมการก่อสร้าง จนกลายสภาพเป็นชุมชนแออัดในที่สุด ปัจจัยที่ก่อให้เกิดชุมชนแออัดในอดีตจึงเกิดจากการอพยพย้ายถิ่นของชาวชนบทเข้ามาสู่กรุงเทพฯ การย้ายถิ่นของชาวชนบทเป็นเพียงการเกิดชุมชนแออัดในระยะแรกเท่านั้น เพราะในระยะเวลาต่อมาพบว่าชุมชนแออัดเกิดจาก คนกรุงเทพฯ เองซึ่งถูกภาวะเศรษฐกิจบีบรัดมากขึ้น ทำให้ประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ส่งผลไปถึงปัญหาที่อยู่อาศัย เนื่องจากในปัจจุบัน ที่ดินเช่าสำหรับปลูกสร้างบ้าน หรือบ้านเช่าสำหรับผู้มีรายได้น้อยในเมืองมีน้อยลง ทำให้ต้องหันไปเช่าพื้นที่ หรือบ้านเช่าราคาถูกของการเคหะซึ่งอยู่ในชุมชนแออัด นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยจากการถูกไล่รื้อจากชุมชนแออัดจำนวนมากซึ่งบุกรุกพื้นที่ของผู้อื่น ทำให้เกิดการย้ายจากชุมชนแออัดเดิม ไปสู่ชุมชนแออัดอื่น หรือ ไปตั้งชุมชนแออัดใหม่ ทำให้เกิดการเพิ่มของประชากรตามอัตราการเกิด การย้ายถิ่น การปลูกสร้างที่อยู่อาศัยใหม่ ส่งผลต่อการเพิ่มและขยายตัวของชุมชนแออัดอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน (กรกช ปริศวงศ์. 2541 : 26 – 27)

ปัญหาของชุมชนแออัด

จากสภาพแวดล้อมที่กล่าวข้างต้น ทำให้เกิดปัญหาอย่างมากในชุมชนแออัด สรุปได้ดังนี้ คือ

1. ปัญหาเศรษฐกิจ ความไม่มั่นคงในการทำงาน การได้รับรายได้ที่ต่ำและมีหนี้สิน การว่างงานแบบแฝง รวมไปถึงการขาดการออมทรัพย์และการลงทุน
2. ปัญหาการศึกษา ผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัดส่วนใหญ่ มักจะมีระดับการศึกษาต่ำ เนื่องจากสภาวะที่บีบคั้นด้านฐานะทางเศรษฐกิจ ทำให้เด็กและเยาวชนในเขตชุมชนแออัด ต้องช่วยเหลือครอบครัวในการหารายได้ จึงต้องออกจากสถานศึกษากลางคัน ไม่มีโอกาสได้ศึกษาต่อในระดับสูง
3. ปัญหาครอบครัว เป็นปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องกับอีกหลายๆ ด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา เป็นต้น เนื่องจากผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัดมักจะมีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ ทำให้สมาชิกทุกคนของครอบครัวต้องทำงานหารายได้ บิดา-มารดา จึงไม่มีเวลาอบรมดูแลลูก ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา
4. ปัญหาด้านสาธารณสุข เนื่องจากสภาพของชุมชนแออัด มีความแออัดยัดเยียดของอาคาร ขาดระบบการระบายน้ำ เต็มไปด้วยขยะมูลฝอย ทำให้กลายเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้ที่อยู่ในชุมชนแออัดเอง 2 ด้านคือ ด้านร่างกาย และ ด้านจิตใจ

ด้านร่างกาย จากระบบสุขาภิบาลที่ไม่ได้มาตรฐาน และ สภาวะแวดล้อมที่เสื่อมโทรม ทำให้ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัดมีสุขภาพอนามัยไม่สมบูรณ์ ต้องประสบกับโรคภัยไข้เจ็บมากมาย เช่น อหิวาตกโรค ไข้หวัดใหญ่ ตาแดง เป็นต้น

ด้านจิตใจ เนื่องจากผู้ที่อยู่อาศัยต้องทนกับกลิ่นเน่าเหม็นของน้ำที่ขังบริเวณใต้ถุนบ้าน กองขยะ ยุง และ แมลงต่างๆ ซึ่งสร้างความหงุดหงิด และบั่นทอนให้สุขภาพจิตแย่ลง จนอาจเป็นโรคเกี่ยวกับทางจิตที่มีอาการผิดปกติ หรือ อาจเกิดความเครียดทางด้านจิตใจมากกว่าผู้ที่อยู่อาศัยในบริเวณอื่น ๆ เช่น โรคประสาท โรคเก็บตัวไม่ยอมพบบุคคลอื่น เป็นต้น
5. ปัญหายาเสพติด ชุมชนแออัดเป็นสถานที่แพร่กระจายยาเสพติดได้ง่าย และ รวดเร็วเนื่องจากผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนมีความบีบคั้นในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านครอบครัว เป็นต้น ดังนั้นเมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งเกิดปัญหาขึ้น และ ไม่สามารถระบายกับบุคคลอื่นได้ จึงหันไปใช้สารเสพติดชนิดต่างๆ
6. ปัญหาอาชญากรรม สาเหตุที่ทำให้ชุมชนแออัดเป็นแหล่งที่สามารถเกิดอาชญากรรมได้มากมาย คือ คนที่อยู่อาศัยในชุมชนมีการศึกษาต่ำ เด็กในชุมชนขาดการอบรมเลี้ยงดูที่ดีจากครอบครัว คนในชุมชนมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย จึงทำให้เกิดการลักขโมย หรือ การกระทำที่รุนแรง (ธารรงค์ อุดมไพจิตรกุล และคณะ. 2543 : 52 – 53)

หลักการ และรูปแบบการปรับปรุงชุมชนแออัด

ในปัจจุบัน การปรับปรุงชุมชนแออัดอยู่ในความรับผิดชอบของการเคหะแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่และนโยบายที่เด่นชัดในการแก้ปัญหาชุมชนแออัด โดยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการกำหนดหลักการ และ วิธีการปรับปรุงชุมชนแออัด

การเคหะแห่งชาติ มีหลักการดำเนินการปรับปรุงชุมชนแออัด 3 ประการคือ

1. การปรับปรุงทางกายภาพ เช่น ทางเท้า ไฟฟ้า ประปา ทางระบายน้ำ การกำจัดขยะมูลฝอย การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในชุมชน โดยรัฐเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณทั้งหมด
2. การปรับปรุงด้านเศรษฐกิจสังคม เช่น การฝึกอาชีพ การพัฒนาชุมชน การจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนเพื่อเป็นตัวแทนในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
4. การปรับปรุงด้านการครอบครองที่ดิน ซึ่งเกี่ยวข้องกับความมั่นคงในการอยู่อาศัยโดยตรง

การปรับปรุงชุมชนแออัดในอดีตเริ่มตั้งแต่ปี 2485 โดยการสร้างอาคารสงเคราะห์ การก่อสร้างและการสร้างแฟลต ซึ่งรูปแบบการปรับปรุงในอดีตไม่สามารถแก้ปัญหาให้จบสิ้นได้ อีกทั้งไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนแออัด ดังนั้นการเคหะแห่งชาติจึงเปลี่ยนแปลงรูปแบบ และ วิธีการปรับปรุงชุมชนแออัด เป็นดังนี้คือ

1. การปรับปรุงชุมชนแออัดในที่เดิม (Slum upgrading)

จากข้อจำกัดของการสร้างแฟลตที่ต้องใช้งบประมาณค่อนข้างสูง และ ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนแออัด การแก้ไขปัญหาของชุมชนแออัดจึงเริ่มให้ความสำคัญกับการปรับปรุงในที่เดิมโดยมีการปรับปรุงทางกายภาพ สังคม และ เศรษฐกิจ เพื่อให้คุณภาพของคนในชุมชนเดิมดีขึ้น แต่การปรับปรุงในที่เดิม ยังไม่สามารถสร้างความมั่นคงในที่อยู่อาศัยได้ เนื่องจากพื้นที่ของชุมชนเป็นพื้นที่เช่าในระยะสั้น หรือ พื้นที่บุกรุก

2. การสร้างบ้านบางส่วน (Sites and Services)

เน้นเฉพาะการจัดให้มีที่ดินและสาธารณูปโภคและให้มีโครงสร้างที่อยู่อาศัยน้อยที่สุด เพื่อให้ผู้อยู่อาศัยก่อสร้างเอง เพื่อเน้นการมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบที่อยู่อาศัยให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้อยู่อาศัยให้มากที่สุด และประหยัดงบประมาณ การสร้างบ้านบางส่วนนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้มีรายได้น้อย หากไม่มีความมั่นคงในที่ดิน เพื่อที่อยู่อาศัยแล้วก็จะค่อยๆ ก่อสร้างที่อยู่อาศัยของตนเอง

3. การจัดหาที่อยู่อาศัยใหม่

เป็นโครงการปรับปรุงชุมชนแออัดที่เน้นการสร้าง ความมั่นคงในสิทธิการอยู่อาศัย การมีส่วนร่วมของผู้อยู่อาศัย นับเป็นพัฒนาการขั้นล่าสุดของการแก้ไขปัญหาชุมชนแออัด โดยมีรูปแบบดังนี้

3.1 การย้ายชุมชนไปอยู่ที่ใหม่ (Slum Relocation) เป็นการย้ายชุมชนแออัดไปตั้งในที่ใหม่ โดยการเคหะแห่งชาติเป็นตัวกลางในการพัฒนาที่อยู่อาศัยใหม่ ให้ผู้อยู่อาศัยได้ซื้อที่ดินเป็น

กรรมสิทธิ์ หรือ ได้เช่าในระยะยาว เจ้าของที่ดินได้รับประโยชน์จากที่ดินเดิมนั้นจะต้องมีส่วนร่วมในการรับภาระด้วย การเคหะแห่งชาติจะแบ่งแปลง พัฒนาที่ดินและสาธารณูปโภคที่จำเป็นตลอดทั้งพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และ สังคม

3.2 การประสานผลประโยชน์ในที่ดิน (Land sharing) การเคหะแห่งชาติจะเข้าไปเป็นตัวกลางในการเจรจาต่อรองกับเจ้าของที่ดิน ให้แบ่งที่ดินบางส่วนของชุมชนเพื่อขายให้กับผู้อยู่อาศัยหรือให้เช่าระยะยาว จากนั้นการเคหะแห่งชาติจะนำที่ดินมาจัดผังแบ่งแปลงให้ผู้อยู่อาศัยได้เป็นกรรมสิทธิ์ หรือ เช่าในระยะยาว ปรับปรุงสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และพัฒนาด้านเศรษฐกิจสังคม

3.3 การรื้อและสร้างใหม่ในที่เดิม (Reconstruction) เป็นการปรับปรุงสภาพชุมชนที่เสื่อมโทรม โดยการรื้อและพัฒนาที่อยู่อาศัยใหม่ขึ้นในพื้นที่เดิม โดยให้ผู้อยู่อาศัยมีกรรมสิทธิ์ในการเช่าซื้อ และเช่าระยะยาวต่อไป

3.4 การบูรณะที่ดินทั้งบริเวณ (Land Readjustment) ในชุมชนที่ต้องมีการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคหลักของรัฐ หรือในชุมชนที่จะต้องมีการใช้ที่ดินใหม่ การเคหะแห่งชาติจะเข้าไปเจรจากับเจ้าของที่ดินและผู้อยู่อาศัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การพัฒนาสาธารณูปโภคบรรลุเป้าหมาย ในขณะที่เดียวกันเจ้าของที่ดินและผู้อยู่อาศัยได้มีที่อยู่อย่างถาวรอีกด้วย (ชลธิดา แก้วจินดา. 2540 : 16-19)

การปรับปรุงชุมชนแออัดโดยให้ความมั่นคงในที่อยู่อาศัย จะทำให้ผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัดเกิดกำลังใจ มีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาที่อยู่อาศัย และ สภาพแวดล้อม รวมทั้งการพัฒนาอาชีพ และการรวมกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการให้ความมั่นคงในที่อยู่อาศัย แก่ผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัด จะส่งผลให้คนในชุมชนเกิดการพัฒนาดตนเอง พัฒนาชุมชน และ สิ่งแวดล้อมต่อไป ตามเป้าหมายของการปรับปรุงชุมชนแออัดของการเคหะแห่งชาติ คือ เมื่อคนในชุมชนแออัด ได้รับความมั่นคงในที่อยู่อาศัยแล้วจะส่งผลให้เกิดกำลังใจที่จะดูแลรักษา และ ปรับปรุงที่อยู่อาศัยของตนให้ดียิ่งขึ้น ทั้งด้านความสะอาด ความเป็นระเบียบ ความคงทนถาวร เป็นต้น เพราะมีความรู้สึกในการเป็นเจ้าของชุมชน เมื่อทำชุมชนให้ดีขึ้น ผลประโยชน์เหล่านี้ก็จะตกแก่ลูกหลาน เมื่อที่อยู่อาศัยมั่นคงแล้ว คนในชุมชนก็สามารถแสวงหาอาชีพให้มั่นคงต่อไปได้ จากการลงทุน ค่าขายเล็กๆ น้อยๆ อันเป็นอาชีพที่แพร่หลายในชุมชนแออัด ก็มีโอกาที่จะกระทำได้มากขึ้น อีกทั้งการยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือจากองค์กรต่างๆ ในการฝึกอาชีพแก่คนในชุมชน ก็จะมีโอกาสได้รับความร่วมมือกันระหว่างองค์กรกับชุมชน และ คนในชุมชนด้วยกันเองมากยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มที่เป็นปึกแผ่นเพื่อร่วมมือกัน ดูแลช่วยเหลือกันเองในชุมชนแออัดให้ดียิ่งขึ้น เมื่อคนในชุมชนแออัดมีศักยภาพในการช่วยเหลือตัวเองสูงขึ้น การพัฒนาด้านสังคมของชุมชนแออัดก็จะดีตามไปด้วย (กนกพร แสงแก้ว. 2542 : 24)

ความเป็นมา และสภาพปัญหาของชุมชนแออัดคลองเตย

ชุมชนแออัดคลองเตย เป็นชุมชนแออัดที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ประกอบด้วยส่วนที่อยู่ภายในของถนนอาจนรงค์ ซึ่งมีประชากรอยู่ประมาณ 7,000 ครอบครัว คือ ชุมชนแออัดหลังบ้านพักตำรวจ ชุมชนแออัดร่มเกล้า ชุมชนแออัดหัวโค้ง และ ชุมชนแออัดลิ้น 1-12 นอกจากนี้ ยังมีชุมชนแออัดที่อยู่นอกถนนอาจนรงค์ ประมาณ 1,600 ครอบครัว คือ ชุมชนวัดคลองเตย ชุมชนแออัดพัฒนาใหม่ ชุมชนแออัดริมคลองสามัคคี ชุมชนแออัดริมคลองกล้วยน้ำไท และชุมชนแออัดข้างโรงฆ่าสัตว์ ทั้งสองส่วนนี้เรียกรวมกันว่า ชุมชนแออัดคลองเตย แต่ถ้าจะเรียกให้ถูกต้อง ควรเรียกว่า ชุมชนแออัดย่านคลองเตย (นักส ศิริสัมพันธ์ และ พรประภา สินธนาภา. 2529 : 4) ซึ่งชุมชนแออัดคลองเตย มีลักษณะเป็นชุมชนบุกรุก ในอดีตบริเวณทั้งหมดของชุมชนตั้งอยู่บนที่ดินของการท่าเรือแห่งประเทศไทย ซึ่งใช้ในการกิจการของการท่าเรือจริงๆ เพียง 200 ไร่ จากพื้นที่ทั้งหมด 2,250 ไร่ ทำให้ที่ดินเป็นที่ว่างเปล่า ประกอบกับการท่าเรือเป็นกิจการที่ต้องการผู้ใช้แรงงานจำนวนมาก จึงเป็นแรงจูงใจให้ผู้ใช้แรงงานจากพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศเข้ามาตั้งถิ่นฐานในที่ว่างของการท่าเรือ ประชาชนที่มาทำงานกับการท่าเรือ ส่วนใหญ่มาจากชนบท ยังไม่มีที่อยู่อาศัยที่แน่นอน จึงปักหลักอยู่ในพื้นที่ว่างของการท่าเรือ ด้วยการสร้างบ้านเรือนอย่างง่าย ๆ ไม่ได้มาตรฐานเพราะปราศจากการควบคุม ซึ่งนับวันก็ยิ่งมีการอพยพเข้ามาอยู่มากขึ้น จนกลายเป็นชุมชนแออัดขนาดใหญ่มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ประกอบกับเมื่อครั้งเกิดเพลิงไหม้ครั้งใหญ่ที่สวนมะลิ และ สะพานเหลือง รวมทั้งการไล่รื้อสลัมบริเวณสะพานเสวณีย์ รัฐบาลจึงให้ประชาชนเหล่านั้นเข้ามาอยู่อาศัยในที่ดินของการท่าเรือแห่งประเทศไทย เนื่องจากบริเวณการท่าเรือฯ เป็นที่ลุ่ม ระบายน้ำได้ไม่ดี ไม่มีไฟฟ้า และน้ำประปา ผู้คนยังคงอพยพเข้ามาหางานทำ และ ปลุกบ้านเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ไร้การควบคุม และ การจัดระเบียบ บริเวณชุมชนเหล่านั้นจึงกลายเป็นชุมชนแออัดในที่สุด ด้วยเหตุนี้บริเวณที่ดินรอบๆบริเวณการท่าเรือฯ จึงมีชุมชนแออัดเกิดขึ้นไล่เรียงกัน เช่น ชุมชนลิ้น 1 – 12 ชุมชนวัดคลองเตย ชุมชนแออัดพัฒนาใหม่ ชุมชนแออัดริมคลองสามัคคี เป็นต้น สภาพทั่วไปของชุมชนแออัดคลองเตยสภาพชุมชนโดยรวมไม่เป็นระเบียบ มีความสกปรก เนื่องจากคนในชุมชนขาดระเบียบวินัย ประกอบกับ พื้นที่บริเวณชุมชนเป็นพื้นที่ต่ำ และ ปราศจากระบบการระบายน้ำที่ดี ทำให้มีน้ำท่วมขังบริเวณใต้ถุนบ้านตลอดเวลา นอกจากนี้ยังขาดระบบกำจัดขยะ ผู้พักอาศัยจึงทิ้งเศษขยะตามบริเวณบ้าน ขยะและน้ำเสียจึงส่งกลิ่นเน่าเหม็นส่งผลให้ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรม และ ไม่น่าอยู่อาศัย สภาพเศรษฐกิจ และ สังคมของคนในชุมชนส่วนใหญ่ เป็นแรงงานไร้ฝีมือ ขาดทักษะในการประกอบอาชีพจึงทำอาชีพรับจ้าง ถ้าขาย มีเพียงส่วนน้อยที่รับราชการ หรือ ทำงานบริษัท และ มีบางส่วนที่ว่างงาน ทำให้ชุมชนแออัดเป็นเสมือนจุดรวมของแรงงานราคาถูก และ เป็นแรงงานที่ขาดทักษะ เพราะความด้อยโอกาสทางการศึกษา ส่งผลให้มีรายได้น้อยไม่พอกับค่าใช้จ่าย ต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด จนไม่คำนึงถึงการศึกษาของลูกๆ จากภาวะบีบรัดทาง เศรษฐกิจ และ สภาพแวดล้อม จึงทำให้คนในชุมชนแออัดคลองเตย เกิดความกดดันทางจิตใจ เกิดปัญหาครอบครัว และปัญหาอื่นๆ ตามมา ได้แก่ การ

ทะเลาะเบาะแว้งภายในครอบครัว ก่อให้เกิดความแตกแยกภายในครอบครัว ทอดทิ้ง ปล่อยปละละเลย การเลี้ยงดูลูก ดุด่า หรือ ฆีเยนต์ ด้วยความรุนแรงมากกว่าใช้เหตุผล (กนกพร แสงแก้ว. 2542 : 1 - 2 , 35 - 87 ; ชลาทิพย์ ปุณณะบุตร. 2524 : บทคัดย่อ ; ศศิพันธ์ นิลจันทร์. 2546 : สัมภาษณ์)ปัญหาครอบครัวเหล่านี้ส่งผลให้เกิดปัญหาอื่นๆ ในชุมชนตามมา เช่น ปัญหาการมีสุขของเด็กและเยาวชน ที่ขาดความอบอุ่นจากครอบครัว หันไปพึ่งพาสาเสพติด และก่อปัญหาอาชญากรรม ทั้งภายในชุมชน และสังคมตามมา

การพัฒนาชุมชนแออัดคลองเตย บริเวณการทำเรือแห่งประเทศไทย

ชุมชนแออัดคลองเตย บริเวณการทำเรือแห่งประเทศไทย เป็นชุมชนที่ได้รับการช่วยเหลือและพัฒนาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน และนับเป็นชุมชนที่ได้รับการปรับปรุงทั้งในพื้นที่เดิม และพื้นที่ใหม่ซึ่งใกล้เคียงกับชุมชนเดิม ชุมชนแออัดคลองเตยบริเวณการทำเรือแห่งประเทศไทยอยู่ด้านวงในถนนอาจณรงค์ และเป็นชุมชนแออัดที่มีพื้นที่ และ มีประชากรมากที่สุดในจำนวนชุมชนแออัดทั้งหมดในเขตคลองเตย เดิมภายในชุมชนแออัดคลองเตยบริเวณการทำเรือแห่งประเทศไทย แบ่งเป็นชุมชนย่อย 4 ชุมชน คือ ชุมชนล๊อค 1-2-3 , ชุมชนล๊อค 4-5-6 , ชุมชนล๊อค 7-8-9 และ ชุมชนล๊อค 10-11-12 บ้านเรือนส่วนใหญ่ในสมัยก่อนทำด้วยเศษไม้และสังกะสี อุปกรณ์และวัสดุเป็นของเก่าที่มีคุณภาพต่ำ การก่อสร้างไม่ได้มาตรฐาน สร้างกันอย่างไม่เป็นระเบียบ การต่อเติมบ้านเรือนมีอยู่เสมอ หากว่าหาวัสดุได้ ทำให้ตัวบ้านเรือนติดกันมาก สภาพชุมชนจึงอยู่กันอย่างแออัด การปรับปรุงชุมชนแออัดคลองเตยจึงได้เริ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 โดยองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงชุมชนแออัด ทั้งจากภาครัฐบาลและเอกชนเป็นจำนวนมากเข้าไปดำเนินการปรับปรุง ซึ่งการปรับปรุงชุมชนแออัดคลองเตย ส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบของ “ คณะกรรมการ ช่วยเหลือ และ จัดหาที่อยู่อาศัยใหม่สำหรับผู้อยู่อาศัยในแหล่งเสื่อมโทรมในเขตการทำเรือคลองเตย ” หรือชื่อย่อว่า “ คณะกรรมการ ชทก. ” ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนของการทำเรือแห่งประเทศไทย ผู้แทนกรุงเทพมหานคร และผู้แทนการเคหะแห่งชาติ มีหน้าที่ในการร่วมพิจารณาวางแผนช่วยเหลือ และ จัดหาที่อยู่ให้กับประชาชนผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัด เป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่และนโยบายในการแก้ไขปัญหาชุมชนแออัด โดยจัดหาที่อยู่อาศัยของประชาชนในชุมชนแออัดให้อยู่ใกล้ที่ประกอบอาชีพ โดยเฉพาะผู้ที่มีรายได้น้อย เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และ บรรเทาปัญหาการจราจร จึงได้มีการปรับปรุงชุมชนแออัดหลายวิธีเพื่อให้ประชาชนได้อยู่อาศัยในที่เดิม เช่น การปรับปรุงชุมชนแออัดในที่เดิม การรื้อย้ายขึ้นอยู่อาศัยบนแฟลต และ การจัดหาที่ดินบริเวณชานเมืองให้เช่าปลูกที่อยู่อาศัย จนกระทั่ง ในปี พ.ศ. 2525 การทำเรือแห่งประเทศไทยต้องการใช้พื้นที่บริเวณชุมชนแออัดคลองเตยล๊อค 12 เพื่อสร้างโรงเก็บสินค้าคอนเทนเนอร์ จึงทำความตกลงกับการเคหะแห่งชาติ ในการรื้อย้ายชุมชนแออัด ล๊อค 12 ซึ่งขณะนั้นมีปัญหามากมาย และ มีการต่อต้านจากผู้อยู่อาศัยที่ไม่ต้องการขึ้นไปอยู่บนแฟลต และไม่ต้องการรื้อย้ายออกไปจากชุมชนเดิมด้วย ในที่สุดการทำเรือฯ จึงอนุญาตให้การเคหะฯ ปรับปรุงพื้นที่บริเวณใกล้เคียงกับชุมชนเดิม ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 70 ไร่ ให้เป็นที่อยู่อาศัย

ของผู้ที่ต้องอพยพจากชุมชน ลีด 12 และ เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น ชุมชนหมู่บ้านพัฒนา 70 ไร่ โดยการเคหะแห่งชาติ จะเช่าที่ดินจากการทำเรือแห่งประเทศไทย ตารางวาละ 1 บาทเป็นเวลา 20 ปี การเคหะแห่งชาติได้ปรับปรุงที่ดิน จัดผังบริเวณชุมชน เป็นแปลง แปลงละ 15 – 18 ตารางวา และแบ่งเป็นขนาดพื้นที่ตามราคาซึ่งขึ้นกับทำเลของแปลงที่ดินนั้นๆ การพิจารณาผู้ได้สิทธิเช่าที่ดิน การเคหะฯ ร่วมกับการทำเรือฯ และคณะกรรมการชุมชน ให้ผู้ได้สิทธิเลือกลักษณะแปลงตามความสมัครใจ โดยใช้วิธีจับสลากเลือกแปลง ทำให้ชุมชนมีการจัดสรรที่ดินในการปลูกสร้างบ้านมีระเบียบมากขึ้น สำหรับครอบครัวที่พอมีฐานะเศรษฐกิจที่ดีก็จะกู้ยืมเงิน จาก สหกรณ์ในชุมชน สร้างบ้านเป็นหลัง บางบ้านสร้างเป็นบ้านไม้ทั้งหลัง บางบ้านสร้างเป็นแบบครึ่งตึก ครึ่งไม้ ส่วนบ้านที่ฐานะเศรษฐกิจไม่ค่อยดี ก็จะเช่าบ้านของโครงการบ้านการุณ ซึ่งเป็นโครงการร่วมของการเคหะแห่งชาติ มูลนิธิดวงประทีป และศูนย์ส่งเสริมพัฒนาบุคคล สร้างขึ้นสำหรับผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัดคลองเตยที่มีรายได้น้อย ซึ่งอยู่ในบริเวณเดียวกับชุมชนหมู่บ้านพัฒนาฯ มีลักษณะเป็นบ้านตึกชั้นเดียวผนังบ้านติดกัน (กนกพร แสงแก้ว. 2542 : 36-37 ; ทศนีย์ จิรารัตนวัฒนา. 2530 : 42-43) นอกจากการพัฒนาที่อยู่อาศัยแล้วชุมชนแออัดบริเวณการทำเรือแห่งประเทศไทยยังได้รับความช่วยเหลือทางด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตจากองค์กรต่างๆ มากมาย เช่น มูลนิธิดวงประทีป มูลนิธิเด็กอ่อนในสลัม ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาบุคคล และสภาคริสตจักรในประเทศไทย เป็นต้น นับได้ว่าสภาพชุมชนแออัดคลองเตย บริเวณการทำเรือแห่งประเทศไทย ในปัจจุบันมีลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ดีขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นสาธารณูปโภค ได้แก่ ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ และ สาธารณูปการ ได้แก่ สนามเด็กเล่น สวนหย่อม สวนสาธารณะ ลานกีฬาชุมชน ตลาดชุมชน สถานรับเลี้ยงเด็ก โรงเรียนอนุบาล-ระดับมัธยมต้น โรงเรียนฝึกอาชีพ ซึ่งสาธารณประโยชน์เหล่านี้ ชุมชนลีด 1 – ลีด 11 และ ชุมชนหมู่บ้านพัฒนาฯ ได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ทำให้คนในชุมชนทั้ง 2 ชุมชนยังมีการติดต่อสัมพันธ์ พบปะสังสรรค์กัน ทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น งานประเพณีทางศาสนา การรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด และ งานแข่งขันกีฬาชุมชน เป็นต้น จากการได้รับความช่วยเหลือ โดยการทำเรือแห่งประเทศไทย และ การเคหะแห่งชาติ สามารถสรุปลักษณะของชุมชนหมู่บ้านพัฒนาฯ ที่แตกต่าง จากชุมชนลีด 1- ลีด 11 ได้ดังนี้

1. ชุมชนหมู่บ้านพัฒนาฯ มีการจัดสรรพื้นที่ปลูกสร้างบ้าน อย่างเป็นระเบียบ และมีลักษณะมั่นคงถาวร เนื่องจากได้รับสิทธิเช่าที่ดินระยะยาว อย่างถูกต้องตามกฎหมาย จึงพยายามปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้ดีขึ้นตามความสามารถและสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว ลักษณะบ้านส่วนใหญ่จึงเป็นบ้านสองชั้นครึ่งตึกครึ่งไม้ วัสดุได้มาตรฐาน เช่น เสาคอนกรีตเสริมเหล็ก ผนังก่ออิฐฉาบปูน หลังคากระเบื้องลอนคู่ เป็นต้น หากเป็นบ้านเช่าในโครงการบ้านการุณ ก็จะเป็นบ้านตึกชั้นเดียวมีผนังติดกัน ส่วนชุมชนลีด 1-11 บางชุมชนบุกรุกพื้นที่ของการทำเรือฯ บางชุมชนเช่าที่ดินของการทำเรือ หรือของเอกชนในลักษณะชั่วคราว ทำให้ขาดความมั่นคงในที่อยู่อาศัย ขาดความกระตือรือร้นในการพัฒนาที่อยู่อาศัยของ

ตนเองเพราะไม่มั่นใจว่าจะอยู่ในชุมชนได้นานเพียงพอ เนื่องจากปัญหาการไล่รื้อจากเจ้าของที่ดิน สภาพที่อยู่อาศัยจึงมีลักษณะไม่มั่นคง และก่อสร้างด้วยวัสดุที่ไม่ได้มาตรฐาน

2. เนื่องจากชุมชนหมู่บ้านพัฒนาได้รับการพัฒนาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ใหม่ ได้รับการจัดสรรที่ดินในการปลูกสร้างอย่างเป็นระเบียบ และมีที่อยู่อาศัยอย่างมั่นคง จึงได้รับโอกาสจากกรุงเทพมหานครให้ทำทะเบียนราษฎร มีสำเนาทะเบียนบ้านถาวร ไม่เป็นอุปสรรคต่อการติดต่อกับหน่วยราชการอีกต่อไป ส่วนชุมชน ลีด 1-ลีด 11 ยังคงมีปัญหาเรื่องทะเบียนราษฎรค้างอยู่

3. ประชาชนในชุมชนหมู่บ้านพัฒนา มีโอกาสสัมผัสกับบุคคลและองค์กรต่างๆ ตลอดเวลา ทั้งภาครัฐบาล และ เอกชนที่เข้ามาช่วยเหลือ หรือ จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน ทำให้ประชาชนในชุมชนตื่นตัวด้านการศึกษา ด้านการเมือง และสังคมมากกว่าชุมชนลีด 1-ลีด 11 (ทัศนีย์ จิรารัตนวัฒนา. 2530 : 48-49 ; ศศินันท์ นิลจันทร์. 2546 : สัมภาษณ์)

จากการได้รับการพัฒนาที่อยู่อาศัยในรูปแบบที่แตกต่างกันของ 2 ชุมชน ทำให้สภาพที่อยู่อาศัย การได้รับโอกาส และ ความช่วยเหลือจากองค์กรและสังคมภายนอกแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด แต่จากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ และ สังคมของทั้ง 2 ชุมชนยังคงไม่แตกต่างกันมากนัก เนื่องจากผู้ที่อยู่อาศัยในทั้ง 2 ชุมชนใช้สาธารณประโยชน์ร่วมกัน แต่ไม่ช่วยกันดูแลรักษา ทำให้ชุมชนไม่เป็นระเบียบ เพราะมีการบุกรุกพื้นที่ส่วนรวมไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว เช่น บุกรุกประกอบการค้าบนรางน้ำสาธารณะภายในชุมชน ยึดพื้นที่ถนนไปเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ บุกรุกสวนสาธารณะ หรือบุกรุกลานกีฬาชุมชนไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว เป็นต้น ส่วนด้านเศรษฐกิจแม้ว่าจะมีรายได้เพิ่มขึ้นแต่ก็ยังมีหนี้สินอยู่เช่นเดิม ธุรกิจปล่อยเงินกู้ดอกลอย ยังคงเป็นที่แพร่หลายในชุมชนเหมือนในอดีต อีกทั้งไม่ว่าจะพัฒนาชุมชนในรูปแบบใด ชุมชนแออัดบริเวณการทำเรือแห่งประเทศไทยก็ยังคงพบปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาหลักของชุมชนอยู่เช่นเดิม ซึ่งเป็นปัญหาที่ยากต่อการแก้ไข โดยที่หลายฝ่ายพยายามแก้ไข แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขได้ (กนกพร แสงแก้ว. 2542 : 100-103) แม้จะมีการพัฒนาชุมชนให้มีสภาพที่ดีขึ้นก็ตามแต่ก็ดูเหมือนว่าการพัฒนาชุมชนจะประสบผลสำเร็จแต่เพียงลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัยที่ทำให้ชุมชนดูดีขึ้น โดยคนในชุมชนหมู่บ้านพัฒนามีสภาพจิตใจที่ดีขึ้นในแง่ที่มีความรู้สึกว่ามีที่อยู่อาศัยอย่างมั่นคง

เอกสารเกี่ยวกับวัยรุ่น

ความสำคัญ และ พัฒนาการของวัยรุ่น

การพัฒนาคนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า ต่อประเทศชาติ จำเป็นต้องเริ่มต้นพัฒนาศักยภาพของคนตั้งแต่ วัยเด็กโดยเฉพาะในช่วงวัยรุ่น ซึ่งเป็นระยะที่เด็กมีพัฒนาการที่กว้างไกล และ สนใจใฝ่รู้สิ่งรอบตัว อยากรู้ อยากเห็น อยากค้นหาตัวเองว่าถนัดอะไร ทำอะไรได้ดี และ อนาคตจะเป็นอย่างไร วัยรุ่นต้องการมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ และ กิจกรรมต่างๆ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยี และ วิทยาการสมัยใหม่เพื่อให้ก้าวทันโลก และ มีความตื่นตัวกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ การเปิดโอกาสให้วัยรุ่นได้พัฒนาตนเองตามความถนัดและความสนใจ จะช่วยเสริมสร้างทักษะความสามารถเฉพาะตัวที่มีความเป็นตัวของตัวเอง รู้จักคิดและเรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง อันนำไปสู่การพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ เป็นกำลังแรงงานที่มีคุณภาพของประเทศในการแข่งขันทางการค้าแบบไร้พรมแดนที่ต้องพึ่งทรัพยากรมนุษย์ที่มีมาตรฐานมากขึ้น ได้อย่างทัดเทียมกัน

วัยรุ่นถือเป็นช่วงวัยวิกฤตของชีวิตมนุษย์ เนื่องจากเป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างวัยเด็ก และ วัยผู้ใหญ่ เด็กที่ย่างเข้าสู่วัยรุ่นจะมีการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ทั้งทางด้าน ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และ สังคม ต่างจากวัยเด็กอย่างมาก ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่นที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต นอกจากนี้ในสังคมปัจจุบันยังมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมาก เนื่องจากอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตก และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้สังคมเป็นสังคมเปิดที่มีทั้งสิ่งดี และ ไม่ดี ปะปนกัน ส่งผลให้วัยรุ่นมีความเสี่ยงต่อโอกาสที่จะถูกชักจูงให้มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาเพศสัมพันธ์ และ การเปี่ยงเบนทางเพศ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้มีสาเหตุมาจากหลายปัจจัยทั้งจากตัววัยรุ่นเอง และ จากปัจจัยภายนอก ซึ่งได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน สื่อมวลชน และ สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่

การแบ่งระยะวัยรุ่นนิยมจำแนกเป็น 3 ระยะ (สุชา จันทน์เอม. 2529 : 3) ดังนี้

1. วัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence) อายุ 13-15 ปี
2. วัยรุ่นตอนกลาง (Middle Adolescence) อายุ 15-18 ปี
3. วัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence) อายุ 18-21 ปี

โดยทั่วไปช่วงระยะวัยรุ่นนี้จะใช้เวลาประมาณ 8 ปี เด็กหญิงจะเข้าสู่วัยรุ่นได้เร็วกว่าเด็กชายประมาณ 2 ปี เนื่องจากวัยรุ่นหญิงจะเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายเกี่ยวกับการหลังและกระดูกของฮอโมนเพศ รวดเร็วกว่าเด็กชาย ซึ่งจะสังเกตได้ชัดจากการที่เด็กหญิง เริ่มมีประจำเดือนครั้งแรก ถือเป็นภาวะเริ่มต้นของการเข้าสู่ระยะวัยรุ่น สำหรับเด็กชายจะถือระยะที่มีการหลังน้ำกามครั้งแรก เป็นภาวะเริ่มต้นของการเข้าสู่ระยะวัยรุ่น แม้ว่าวัยรุ่นแต่ละคนจะมีระยะเวลาต่างกันในการเริ่มต้นของความ เป็นหนุ่มสาว เร็ว หรือ ช้ากว่าเพื่อนรุ่นเดียวกัน แต่ก็มักจะทันกันในระยะวัยรุ่นตอนปลาย

พัฒนาการของวัยรุ่น

พัฒนาการด้านร่างกาย วัยรุ่นจะมีการเจริญเติบโตทางสรีระอย่างรวดเร็ว ทั้งส่วนสูง น้ำหนัก และ สัดส่วนของร่างกายที่ขยายใหญ่ขึ้น มีสมรรถภาพการทำงานของระบบต่างๆ ของร่างกายในส่วนของกระดูก กล้ามเนื้อ ปอด หัวใจ และ ระบบสืบพันธุ์ที่สมบูรณ์มากขึ้น รวมทั้งมีลักษณะแตกเนื้อหนุ่มสาวในวัยรุ่นหญิงและชาย โดยวัยรุ่นหญิงมักจะเริ่มต้นเข้าสู่ช่วงวัยรุ่นและพัฒนาสมบูรณ์เต็มทีก่อนวัยรุ่นชายประมาณ 2 ปี ซึ่งจะพบการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางเพศ (secondary sex characteristics) ของหญิงและชาย จากการกระตุ้นฮอร์โมนเพศอย่างชัดเจนขึ้นที่ละเล็กละน้อยทั้งสองเพศ การเปลี่ยนแปลงรูปร่างหน้าตา และ ลักษณะทางเพศ ทำให้วัยรุ่นสนใจรูปลักษณ์ของตนเอง (self image) และ มีความวิตกกังวลในการเปรียบเทียบตนเองกับเพื่อน เพื่อให้เพื่อนยอมรับและเป็นที่พอใจของเพศตรงข้าม จากการกระตุ้นของฮอร์โมนเพศ แต่เมื่อปรับตัวได้ในระยะต่อๆ มาวัยรุ่นจะรู้จักดูแลสุขภาพของตนเองมากขึ้น ซึ่งต้องอาศัยความเอาใจใส่ดูแล ชี้แนะการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องจากพ่อแม่

พัฒนาการด้านอารมณ์ และ จิตใจ วัยรุ่นมักมีความรู้สึกสับสนขัดแย้งในตนเองว่าเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ทำให้ไม่แน่ใจในความเป็นตัวตนของตนเอง และ เกิดความรู้สึกขาดความมั่นคงทางจิตใจ ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและฮอร์โมนที่ยังไม่สมดุลในระยะแรกทำให้วัยรุ่นมีอาการอ่อนไหวง่าย แสดงออกทันทีทันใด รักแรงเกลียดแรง ใจร้อนวู่วาม โกรธง่าย น้อยใจง่าย อารมณ์แปรปรวน โดยที่ตนเองและผู้อื่นอาจไม่สามารถเข้าใจได้ การแสดงออกทางอารมณ์ในวัยรุ่นตอนต้นจึงมักแสดงออกอย่างเปิดเผยและรุนแรง ควบคุมอารมณ์ได้ยาก แต่เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นตอนปลายแล้วอารมณ์ก็จะมั่นคงขึ้น และรู้จักควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้นจากการยอมรับความคาดหวังของผู้อื่นที่มีต่อตนเองและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเองได้ ในระยะนี้วัยรุ่นจะค่อยๆ ค้นพบตัวเองที่แท้จริง ในช่วงวัยรุ่นนี้แม้ว่าร่างกายจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น แต่ความรู้สึกเป็นเด็กยังมีอยู่มาก เช่นเอาแต่ใจตนเอง อดทนรอคอยไม่ได้ ชอบความสนุกสนาน ร่าเริง มองโลกในแง่ดี เป็นต้น ซึ่งทำให้วัยรุ่นเชื่อง่าย และ ถูกชักจูงไปในทางที่ผิดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ได้

พัฒนาการด้านสังคม วัยรุ่นมีพฤติกรรมทางสังคมเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะให้ความสำคัญกับเพื่อนอย่างมาก ช่วงแรกมีการคบเพื่อนเพศเดียวกันเป็นกลุ่มและมักชวนไปทำกิจกรรมเฉพาะเพื่อนกลุ่มเดียวกันที่มีความสนใจในสิ่งเดียวกัน ต่อมาจะเลือกคบเพื่อนสนิท แล้วจึงมีความสนใจเพื่อนต่างเพศ การคบเพื่อนของวัยรุ่นเป็นไปด้วยความพอใจมากกว่าการใช้เหตุผล และต้องการเลือกคบเพื่อนด้วยตนเอง วัยรุ่นทุกคนต้องการเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน จึงพยายามทำทุกสิ่งทุกอย่างตามกฎเกณฑ์ของกลุ่ม และจะจงรักภักดีกับกลุ่มมาก เพราะรู้สึกว่ามีความคล้ายคลึงกันหลายอย่าง บางครั้งวัยรุ่นชอบทำตัวเด่น กล้าแสดงออกไม่สนใจใคร โดยเลียนแบบการแต่งตัว หรือ การกระทำของคนเด่นคนดัง เพื่อให้คนรอบข้างชื่นชม และ เป็นที่สนใจยอมรับในหมู่เพื่อน ในช่วงวัยนี้วัยรุ่นจะออกห่างจากพ่อแม่ และ ครอบครั้ว พัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นอิสระ และ ความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น วัยรุ่นจะมีความกังวล

ใจ และ ลำบากใจในการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนต่างเพศ และ เรียนรู้การสร้างความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งขึ้นในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย

พัฒนาการด้านสติปัญญา วัยรุ่น มีความสามารถในการใช้ความคิดด้วยเหตุผลมากขึ้น มีความกระตือรือร้นอยากรู้อยากเห็น สนใจสิ่งรอบตัวและสิ่งแปลกใหม่ มักหุ้มเหวความสนใจอย่างจริงจังในสิ่งที่ชอบ ชอบทดสอบ ทดลองหาข้อเท็จจริงด้วยตนเอง มีความคิดลึกซึ้งเป็นอิสระ มีจินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์ แบบการคิดของวัยรุ่นแตกต่างจากวัยเด็ก คือมีความคิดแบบนามธรรมเป็นเหตุเป็นผลที่มีความยืดหยุ่นไม่ผูกแบบการคิดไว้เพียงแบบเดียว สามารถคิดวิเคราะห์ และ แสดงความคิดเห็นต่อสิ่งต่างๆ ได้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้งขึ้น ทำให้มองเห็นความแตกต่างของสิ่งต่างๆ ได้มากขึ้น สามารถแยกแยะสิ่งที่ชอบ และไม่ชอบออกจากกันได้ มีอุดมการณ์สูงส่งและรุนแรง ชอบความถูกต้อง และต่อต้านการกระทำที่ไม่ยุติธรรมหรือ ไม่มีเหตุผล ซึ่งความสามารถในการคิดพิจารณาด้วยเหตุผลนี้ ช่วยให้วัยรุ่นเรียนรู้ตนเอง และ วิธีการแก้ปัญหาได้ดีขึ้น แต่บางครั้งวัยรุ่นก็ยังขาดประสบการณ์ในการไตร่ตรองเรื่องต่างๆ อย่างรอบคอบ และขาดความมั่นใจในการตัดสินใจด้วยตนเอง ทำให้ถูกหลอกหลวง หรือ ชักจูงได้ง่าย

ความต้องการของวัยรุ่น

วัยรุ่นมีความต้องการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจเช่นเดียวกับเด็กวัยอื่นๆ แต่มีความต้องการที่เด่นเป็นพิเศษ และ จำเป็นต้องได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสมจึงจะสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างสมบูรณ์ ได้แก่

1. ความต้องการความรักความเข้าใจ วัยรุ่นมีความต้องการความรักความเอาใจใส่ ห่วงใย จากบุคคลที่มีความสำคัญต่อชีวิตหลายฝ่ายเช่น พ่อแม่ ญาติพี่น้อง ครู และเพื่อน อยากให้คนรอบข้างเข้าใจและสนใจความเป็นตัวตนของวัยรุ่นที่เปลี่ยนแปลงไป และ ต้องการผู้ใหญ่ช่วยชี้แนะ ให้คำปรึกษาในสิ่งที่วัยรุ่นไม่เข้าใจ ต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะ ด้านร่างกาย และ เพศ ซึ่งทำให้วัยรุ่นกังวลใจและ ขาดความมั่นใจในคุณค่าของตนเอง

2. ความต้องการเป็นอิสระ วัยรุ่นต้องการโอกาสในการทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง มีอิสระในการคิด การตัดสินใจ และ วางแผนโครงการชีวิตด้วยตัวเอง วัยรุ่นไม่ชอบให้ผู้ใหญ่เข้ามาก้าวก่ายในชีวิตของตน หรือ ออกคำสั่งตามความต้องการของผู้ใหญ่เพียงฝ่ายเดียว ในช่วงวัยนี้มักพบวัยรุ่นแยกตัวจากครอบครัว ชอบอยู่คนเดียว

3. ความต้องการเป็นที่ยอมรับ วัยรุ่นต้องการการยอมรับว่าตนเองมีคุณค่า มีความสำคัญ เป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกในสังคม เริ่มตั้งแต่ในครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน ชุมชน และ สังคม การยอมรับในความเป็นตัวของตัวเองของวัยรุ่น ด้วยความศรัทธา เชื่อมั่น และไว้วางใจจากผู้ใหญ่ ทำให้วัยรุ่นมีความภาคภูมิใจในตนเอง และ เชื่อมั่นในการแสดงพฤติกรรมต่างๆ อย่างเหมาะสม ในช่วงนี้วัยรุ่นชอบให้ผู้ใหญ่ชมเชย ให้กำลังใจ มากกว่าตำหนิติเตียน หรือ คอยจับผิด

4. ความต้องการทดลองสิ่งแปลกใหม่ วัยรุ่นต้องการเรียนรู้ทดลอง หาข้อเท็จจริงสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง โดยเฉพาะสิ่งแปลกใหม่ ความตื่นเต้นสนุกสนาน ท้าทายความสามารถของวัยรุ่น

5. ความต้องการแสวงหาเอกลักษณ์แห่งตน วัยรุ่นต้องการค้นหาตัวตนที่แท้จริงของตนเอง เมื่อเกิดความสับสนระหว่างความเป็นเด็ก และ ความเป็นผู้ใหญ่ จึงเริ่มสำรวจตนเองในความสามารถ ความถนัด และ ความชอบ

6. ความต้องการเพื่อน วัยรุ่นต้องการเพื่อนรวมกลุ่มกัน เพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เพื่อนมีความสำคัญมากในช่วงวัยนี้ เพราะ มีความรู้สึกนึกคิดที่คล้ายกัน พูดคุยกันรู้เรื่อง การยอมรับจากกลุ่มเพื่อนเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับวัยรุ่น ทำให้บางครั้งวัยรุ่นจะถูกเพื่อนชักชวนไปในทางที่ผิดได้ง่าย

7. ความต้องการอยากรู้เรื่องเพศ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนเอง และความสนใจเพื่อนต่างเพศ ทั้งยังอยากรู้อยากทดลองเกี่ยวกับเรื่องเพศ จากการกระตุ้นฮอร์โมนทางเพศ ทั้งวัยรุ่นชาย และ หญิงจะสนใจต่อภาพลักษณ์ทางเพศของตนเอง และ คอยหยอกล้อเรื่องเพศ มีความคิดฝันเรื่องเพศ มีการแสดงออกเพื่อเรียกร้องความสนใจต่อเพศตรงข้าม

8. ความต้องการมีอุดมคติแห่งตน วัยรุ่นยึดถืออุดมการณ์ของชีวิตในแง่ปรัชญา และมองว่าเป็นเรื่องสำคัญ วัยรุ่นจึงมักรวมกลุ่มเพื่อเรียกร้องความยุติธรรม ทั้งในแง่บุคคลและสังคมส่วนรวม เพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่เป็นธรรม และ มองหาคุณธรรมที่จะช่วยสร้างสรรค์จริยธรรมสังคมให้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข (จิตตินัน เตชะคุปต์. 2543 : 43-46)

เอกสารเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง

ผู้ที่ศึกษาในเรื่อง การเห็นคุณค่าในตนเอง ได้ใช้คำที่แตกต่างกันไป เช่น ความภาคภูมิใจในตนเอง หรือ ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นต้น แต่คำเหล่านี้ล้วนมีความหมายเช่นเดียวกัน กับ การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self – esteem) ซึ่งผู้วิจัยใช้คำว่า “ การเห็นคุณค่าในตนเอง ” สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ในการศึกษาเรื่องการเห็นคุณค่าในตนเองได้มีผู้ให้ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเองไว้คล้ายคลึงกันเช่น การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเอง จากการประเมินตนเอง ในด้านความสามารถ ความสำคัญ ความมีค่าและการประสบความสำเร็จ โดยแสดงออกมาในรูปของทัศนคติที่มีต่อตนเอง ยอมรับนับถือตนเอง และ มีความเชื่อมั่นในตนเอง(จันทร์ฉาย พิทักษ์ศิริกุล. 2532 : 19) การเห็นคุณค่าในตนเอง คือ ความรู้สึกทางบวก หรือ ลบต่อตนเอง (ศศิگانต์ ธนะโสธร. 2529 : 6 ; อ้างอิงจาก Rosenberg. 1979 : 30) การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นการประเมินคุณค่าของตนเอง แสดงถึงทัศนคติ ด้านบวก หรือ ลบ เป็นการตัดสินคุณค่าแห่งตน ทำให้บุคคลนั้นรู้สึกว่าคุณมีความสามารถ ความสำคัญ ประสบความสำเร็จ และมีคุณค่า ซึ่งสังเกตได้จากคำพูด และ พฤติกรรมที่แสดงออก (อรชума พุ่มสวัสดิ์. 2539 : 11 ; อ้างอิงจาก Coopersmith. 1984 : 5) การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นความเชื่อของบุคคลว่าเขามีความสำคัญ และ มีคุณค่าในฐานะที่เขาเป็นมนุษย์คนหนึ่ง (กาญจนา พงศ์พฤกษ์. 2523 : 11 ; อ้างอิงจาก Ausubel. มปป) การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็น คุณค่าที่ให้กับตนเองโดยพิจารณาจากประสบการณ์ที่ผ่านมาในเรื่อง ความสามารถ ความสำเร็จ – ความล้มเหลว การยอมรับ – การปฏิเสธตนเอง การพึ่งตนเอง รวมทั้งการตัดสินของบุคคลอื่นๆ ที่ตนให้ความสำคัญด้วย (นิพนธ์ แจ้งเอี่ยม. 2519 : 6 ; อ้างอิงจาก Elder. 1968 : 258 ; Gelfand. 1962 : 259)

จากข้อมูลเบื้องต้นสรุปได้ว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง การประเมินตนเองของบุคคลออกมาทางด้านบวก หรือ ลบ จากการตรวจสอบความสำคัญ ความสามารถ การประสบความสำเร็จของตนเอง การยอมรับตนเอง และ การยอมรับจากผู้อื่น

แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

นักจิตวิทยา เชื่อว่า ความรู้สึก และ การรับรู้เกี่ยวกับตนเอง ของแต่ละบุคคล เป็นแก่น หรือ แบบแผน ของบุคลิกภาพ พฤติกรรมของคนเราที่แสดงออกนั้นเป็นผลมาจากความรู้สึก และการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง (self) โดยเป็นการรับรู้ตนเองในด้านต่างๆ จากการมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม และ เป็นขบวนการของประสบการณ์ทางสังคม ในทางจิตวิทยามีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า อัตมโนทัศน์ (Self – concept) ซึ่งมีลักษณะเป็นหน่วยรวมของความคิดที่มีระบบ ประกอบด้วยการรับรู้คุณลักษณะของสิ่งที่เป็น “ ตัวฉัน ” และการรับรู้ความสัมพันธ์ที่ “ ตัวฉัน ” มีกับผู้อื่น และ สิ่งอื่น รวมทั้งค่านิยมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้เหล่านี้ เป็นขบวนการที่เกิดขึ้นได้ทั้งขณะที่รู้ตัว และ ไม่รู้ตัว การรับรู้ตนเองจะเป็นในแง่ของความสามารถ คุณค่า ค่านิยม ฯลฯ (ศศิภานต์ ธนะโสธร. 2529 : 4 ; อ้างอิงจาก Mead. 1962 : 135,162) การที่จะเข้าใจความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเองได้ดีนั้นต้องเข้าใจความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆ ของอัตมโนทัศน์ (Self-concept) เพราะอัตมโนทัศน์เป็นผลรวมของการรับรู้ที่บุคคลมีต่อตนเอง ซึ่งประกอบด้วย ความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ ความศรัทธา เจตคติ ความพอใจ การยอมรับเกี่ยวกับตนเอง รวมทั้งการประเมินตนเองในด้าน ความเป็นเอกลักษณ์ ความมีคุณค่า และ การรับรู้ในด้านความสัมพันธ์ ระหว่างตนเองกับผู้อื่น และ สิ่งแวดล้อม (เพียวร้ ผลภาค. 2539 : 19 อ้างอิงจาก Taft. 1985 : 78)

จากการมีมโนภาพต่อตนเอง บุคคลจะประเมินมโนภาพแห่งตนออกมา เป็น การเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการตัดสินคุณค่าจากการตรวจสอบตนเองด้านผลงาน ความสามารถ และ คุณลักษณะต่างๆ นำมาเปรียบเทียบกับมาตรฐาน และ ค่านิยมส่วนบุคคลแล้วตัดสินออกมาเป็น คุณค่าของตน อาจเป็นไปโดยรู้ตัว หรือ ไม่รู้ตัว แต่จะแสดงออกให้บุคคลอื่นเห็นด้วยลักษณะท่าทาง หรือ การแสดงออกทางพฤติกรรมภายนอก (อรชุนา พุ่มสวัสดิ์. 2539 : 11 ; อ้างอิงจาก Coopersmith. 1981 : 236)

นักจิตวิทยา ที่มีชื่อเสียงทางด้านการศึกษาเกี่ยวกับ การเห็นคุณค่าในตนเองของมนุษย์ ได้แก่ Abraham Harold Maslow นักจิตวิทยากลุ่มแนวคิดมนุษยนิยม (Humanistic approach) ซึ่งเน้นคุณค่าและธรรมชาติที่ดีงามของมนุษย์ (Positive nature) ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของ ของมาสโลว์ (Maslow 's Hierachy of needs) เป็นทฤษฎีที่เน้น เอกลักษณ์ของบุคคล ความสำคัญและความหมายของคุณค่าต่างๆ (Values) ศักยภาพสำหรับการชี้นำตนเอง และ ความต้องการเจริญเติบโตของบุคคล ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นอิทธิพลสำคัญของความคิดในปัจจุบัน มาสโลว์ มองมนุษย์ว่า เป็น “ สัตว์ที่มีความต้องการ ” และเป็นการยากที่มนุษย์ จะไปถึงขั้นของความพึงพอใจอย่างสมบูรณ์เพราะเมื่อบุคคลได้รับความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งแล้ว ก็จะต้องเรียกร้องความพึงพอใจสิ่งอื่นต่อไป (นวลละอ อ สุภาพล. 2527 : 255, 264) มาสโลว์ มีความเชื่อว่า มนุษย์เรามีเจตนารมณ์ และ แรงมุ่งมั่นที่จะเป็นอิสระ มีความสามารถ และ มีแรงจูงใจ พร้อมทั้งจะผลักดันตนเองให้พัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น เพื่อบรรลุศักยภาพแห่ง

ตน (Self – actualization) ซึ่งเป็นความต้องการขั้นสมบูรณ์ที่สุดในชีวิต นักจิตวิทยาส่วนใหญ่มักกล่าวถึงแรงจูงใจ หรือ ความต้องการต่างๆ ที่แยกจากกัน และ ไม่ได้กำหนดระบบความเกี่ยวข้อง หรือ โครงสร้างของความต้องการนั้นอย่างชัดเจน แต่ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้น ของมาสโลว์ มีลักษณะพิเศษคือ เป็นทฤษฎีที่กำหนดความต้องการ ที่น่าปรารถนา 5 ประเภท ซึ่งรวมความต้องการทางด้านชีวภาพ และ สังคม แสดงความสัมพันธ์ของการบำบัดความต้องการในขั้นต่ำกว่า และ การเพิ่มพลังให้แก่ความต้องการในขั้นที่สูงขึ้นไป มาสโลว์ กล่าวว่า มนุษย์มุ่งกระทำเพื่อบำบัดความต้องการในขั้นต่ำกว่า และเพิ่มพลังให้แก่ความต้องการในขั้นที่สูงขึ้นไป เป็นลำดับขั้นตามความสำคัญก่อนหลัง เมื่อความต้องการขั้นแรกๆ (basic needs) ทางด้านชีวภาพ ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอแล้วจึงจะเกิดความต้องการทางสังคมในขั้นที่สูงขึ้นไป ความต้องการทั้ง 5 ขั้นนี้มีอยู่ในตัวมนุษย์ตามธรรมชาติ ไม่ต้องพึ่งการเรียนรู้มากนัก แต่มักถูกปิดบังเอาไว้ด้วยความต้องการขั้นต่ำๆ ที่ยังไม่ได้ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ เนื่องจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรม ไม่เอื้ออำนวย ความต้องการในขั้นสูงๆ จึงไม่มีพลังมากพอที่จะผลักดันพฤติกรรมของบุคคลได้ (งามตา วรินทร์านนท์. 2534 : 280)

มาสโลว์ได้จัดลำดับความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ขั้น คือ

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ได้แก่ ความต้องการปัจจัยสี่ ความต้องการทางเพศ ความต้องการความอบอุ่น ตลอดจนความต้องการที่ถูกกระตุ้นจาก อวัยวะรับสัมผัส และ แรงขับของร่างกาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับความอยู่รอดของร่างกาย ความพึงพอใจที่ได้รับในขั้นนี้จะกระตุ้นให้เกิดความต้องการในขั้นที่สูงกว่า และ ถ้าบุคคลใดประสบความล้มเหลวที่จะสนองความต้องการพื้นฐานนี้ ก็จะไม่ได้รับการกระตุ้นให้เกิดความต้องการในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs) เมื่อความต้องการทางด้านร่างกายได้รับความพึงพอใจแล้ว บุคคลก็จะพัฒนาการไปสู่ขั้นใหม่ต่อไป ซึ่งขั้นนี้เรียกว่า ความต้องการความปลอดภัย หรือ ความรู้สึกมั่นคง (Safety or security) ความต้องการความปลอดภัยนี้จะสังเกตได้ง่ายในทารก และ ในเด็กเล็กๆ เนื่องจากทารกและเด็กเล็ก ต้องการความช่วยเหลือ และ ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น ความต้องการความปลอดภัยจะยังมีอิทธิพลอยู่แม้จะผ่านพ้นวัยเด็กไปแล้ว จนกระทั่งวัยชรา

3. ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Love needs and belongingness needs) ความต้องการนี้จะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการทางด้านร่างกาย และ ความต้องการความปลอดภัยได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลต้องการได้รับความรัก และ ความเป็นเจ้าของโดยการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ถ้าบุคคลไม่ได้รับความรักจากผู้อื่นจะทำให้รู้สึกถูกทอดทิ้ง ไม่มีใครยอมรับ หรือ ถูกตัดออกจากสังคม และไม่สามารถพัฒนาไปสู่ขั้นต่อไปได้

4. ความต้องการได้รับความนับถือยกย่อง (Self – esteem needs) เมื่อความต้องการได้รับความรักจากผู้อื่น และ เกิดความพึงพอใจแล้ว พลังผลักดันในขั้นที่ 3 ก็จะลดลง และ มีความต้องการในขั้นต่อไปมาแทนที่ คือ ต้องการได้รับความนับถือยกย่อง มีความรู้สึกว่าคุณค่าเป็นลำดับต่อไป

5. ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (Self – Actualization need) เป็นความต้องการลำดับสุดท้าย และเป็นลำดับขั้นสูงสุดของความต้องการเท่าที่มนุษย์พึงจะแสวงหาได้ ถ้าความต้องการลำดับขั้นก่อนๆ ได้รับการตอบสนองเป็นที่พึงพอใจแล้ว ความต้องการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงก็จะเกิดขึ้น ความต้องการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง เป็นความต้องการอย่างหนึ่งของบุคคลที่จะบรรลุจุดสูงสุดของศักยภาพ บุคคลที่จะประสบความสำเร็จในขั้นนี้จะใช้พลังในทางสร้างสรรค์ตนเอง อย่างสุดความสามารถ มาสโลว์เชื่อว่า คนทุกคนมีสิทธิจะบรรลุศักยภาพแห่งตนได้ ถ้าความต้องการในขั้นต่ำได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอแล้ว สภาพการณ์นี้เป็นแรงจูงใจที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ตั้งแต่เกิด เป็นสิ่งที่ทุกคนจะค้นพบได้ในตัวเอง มิได้สร้างขึ้นมา แต่การที่คนส่วนใหญ่ไม่สามารถพัฒนาขึ้นมาจนถึงขั้นนี้ได้ เพราะ ความต้องการในขั้นต่ำๆ ยังไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ ดังเช่นการที่คนยังไม่ได้รับการยอมรับทั้งจากตนเองและจากผู้อื่น ว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถมีศักดิ์ศรีและมีคุณค่า จึงทำให้ยังมีลักษณะปกป้องตนเอง หนีไม่迭ที่จะให้ผู้อื่นรู้ถึงข้อบกพร่อง หรือ จุดอ่อนของตน สภาพการณ์เช่นนี้เป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาไปสู่การบรรลุศักยภาพแห่งตนได้ (นวลละออ สุภาพล. 2527 : 265-270)

ความต้องการเห็นคุณค่าในตนเอง (Self – esteem needs) อยู่ในขั้นที่ 4 ตามลำดับขั้นความต้องการ 5 อันดับของมาสโลว์ และเป็นอันดับรองลงมาจากความต้องการบรรลุสัจการแห่งตน (Self – actualization needs) การเห็นคุณค่าในตนเองแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การเห็นคุณค่าในตนเองจากการยอมรับ นับถือตนเอง (self – respect) บุคคลจะประเมินตนเองออกมาในรูปของทัศนคติ ความเชื่อเกี่ยวกับตนเอง ด้านความสำเร็จ หรือความล้มเหลวในการกระทำสิ่งต่างๆ หากประเมินแล้วอยู่ในด้านบวก ก็จะเกิดความเชื่อมั่นในคุณค่าแห่งตน มีความเข้มแข็ง ความสามารถเพียงพอที่จะกระทำสิ่งต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ แต่ถ้าบุคคลประเมินตนเองอยู่ในด้านลบ ก็จะมีปมด้อย วิตกกังวล ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง อ่อนแอ ช่วยตัวเองไม่ได้ และอีกส่วนหนึ่งของการเห็นคุณค่าในตนเอง คือ การเห็นคุณค่าในตนเองจากการยอมรับของผู้อื่น (esteem from others) เกิดขึ้นจากการที่ผู้อื่นให้การยอมรับ โดยดูจากพฤติกรรมการตอบสนองของ บิดา มารดา ญาติพี่น้อง และ เพื่อนรุ่นเดียวกัน โดยอาศัยความสามารถบางอย่างของบุคคลนั้นประกอบด้วย คือ การมีเกียรติ มีชื่อเสียง มีตำแหน่ง มีอำนาจ ได้รับการยอมรับจากผู้อื่น เป็นที่ยกย่องของสังคม (นวลละออ สุภาพล. 2527 : 269)

ในทางจิตวิทยาการเห็นคุณค่าในตนเองนับเป็นสิ่งที่ดี เพราะเป็นการช่วยเตรียมสภาวะทางจิตใจ ให้เป็นไปอย่างสอดคล้องกับ ความคาดหวังในความสำเร็จ การเห็นคุณค่าในตนเอง จะช่วยให้บุคคลปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดีขึ้น

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง มี 2 ประเภท คือ องค์ประกอบภายในตนเอง และ องค์ประกอบภายนอกตนเอง (จันทรฉาย พิทักษ์สิริกุล. 2532 : 20-26 ; ศศิกานต์ ธนะโสธร. 2529 : 8-13 ; อรุณา พุ่มสวัสดิ์. 2539 : 13-15 ; อ้างอิงจาก coopersmith. 1981 : 118 – 148)

1. องค์ประกอบภายในตนเอง คือ ลักษณะเฉพาะของบุคคลแต่ละคนที่มีผลทำให้การเห็นคุณค่าในตนเองของบุคคลแต่ละคนแตกต่างกัน ซึ่งประกอบด้วย

1.1 ลักษณะทางกายภาพ (Physical attributes) เช่น ความสวยงามของรูปร่างหน้าตาความคล่องแคล่วว่องไว บุคคลที่มีลักษณะทางกายภาพดี จะมีความเห็นคุณค่าในตนเองมากกว่าบุคคลที่มีลักษณะทางกายภาพที่ด้อย อย่างไรก็ตามลักษณะทางกายภาพใดๆ จะส่งผลต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองหรือไม่ เพียงใด ยังขึ้นอยู่กับค่านิยมของสังคมนั้นๆ อีกด้วย

1.2 สมรรถภาพ ความสามารถ และ ผลงาน (General capacity, Ability and Performance) องค์ประกอบทั้ง 3 มีความสัมพันธ์ระหว่างกัน และมีผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองโดยจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จของการประสบความสำเร็จ หรือ ความล้มเหลวในสิ่งที่กระทำ โดยจะมีเรื่องสติปัญญาเข้ามาเกี่ยวพันด้วยโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่อยู่ในวัยเรียน ซึ่งหมายถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สติปัญญามีผลต่อสมรรถภาพและผลการเรียนของนักเรียน อันจะนำไปสู่การเพิ่มความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง

1.3 ภาวะทางอารมณ์ (Affective states) เป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกเห็นคุณค่าความเป็นสุข ความวิตกกังวล หรือ ภาวะอื่นที่อยู่ในตัวบุคคล อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการประเมินถึงสิ่งที่ตนประสบและเป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น แล้วมีผลต่อการประเมินตนเองในเวลาต่อมา บุคคลที่ประเมินตนเองในทางที่ดีจะมีความรู้สึกพึงพอใจ มีความสุข ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่ประเมินตนเองในทางไม่ดี ไม่พอใจในชีวิตของตน และหมดหวังในอนาคต

1.4 ปัญหาต่างๆ และ โรคภัยไข้เจ็บ (Problems and Pathology) ได้แก่ปัญหาสุขภาพจิตทั่วไป อาการทางกายที่มีสาเหตุมาจากจิตใจ (Psychosomatic symptoms) กล่าวคือ ผู้ที่มีปัญหาดังกล่าวสูงจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ และ จะแสดงออกมาในรูปความวิตกกังวล มีความทุกข์ ส่วนผู้ที่มีปัญหาดังกล่าวน้อย จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง

1.5 ค่านิยมส่วนตัว (self-values) โดยทั่วไปบุคคลจะให้ความพอใจในสิ่งต่างๆ แตกต่างกันไป บุคคลมีแนวโน้มจะใช้ค่านิยมของสังคม เป็นตัวตัดสินการเห็นคุณค่าของตนเอง ถ้าค่านิยมของตนเองสอดคล้องกับสังคม จะทำให้การเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น แต่ถ้าค่านิยมของตนเองไม่สอดคล้องกับสังคม การเห็นคุณค่าในตนเองจะต่ำลง

1.6 ความปรารถนาของบุคคล (Aspiration) การตัดสินการเห็นคุณค่าในตนเองของบุคคลเกิดจากการเปรียบเทียบผลงาน และความสามารถของตนเองกับเกณฑ์ความสำเร็จที่ตนเองได้ตั้งไว้ ถ้าผลงาน และความสามารถเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตนเองตั้งไว้ หรือดีกว่า จะทำให้บุคคลมีการเห็นคุณค่าใน

ตนเองเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้าม ถ้าผลงานและความสามารถไม่เป็นไปตามเกณฑ์ หรือ ต่ำกว่าเกณฑ์ บุคคลจะคิดว่าตนเองไม่มีคุณค่า

2. องค์ประกอบภายนอกตนเอง คือ สภาพแวดล้อมภายนอกของบุคคล ที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์ด้วย จะส่งผลให้เกิดการเห็นคุณค่าในตนเองที่แตกต่างกัน ซึ่งประกอบด้วย

2.1 ความสัมพันธ์กับครอบครัว และ พ่อแม่ ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูกเป็นสิ่งที่มีความหมายมาก ดังนั้นประสบการณ์ที่บุคคลได้รับจากความสัมพันธ์ภายในครอบครัวจึงเป็นรากฐานที่สำคัญในชีวิต เด็กที่ได้รับความรัก ความอบอุ่น การสนับสนุน ให้กำลังใจ ให้สิทธิเสรีภาพในการกระทำของเด็ก กำหนดระเบียบกฎเกณฑ์ และ การจัดการดูแลให้เด็กมีอิสระในขอบเขตที่กำหนด สิ่งต่างๆ เหล่านี้ จะทำให้เด็กสามารถพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองได้

2.2 โรงเรียน และ การศึกษา เป็นสถานที่พัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองต่อบ้าน โรงเรียนมีหน้าที่ช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้สึกเชื่อมั่นในทักษะ ความสามารถและการเห็นคุณค่าในตนเอง เมื่ออยู่ในชั้นเรียน เช่น ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนทำกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างอิสระ ไม่ขัดต่อกฎระเบียบ ให้กำลังใจและ ให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีความมั่นใจในตนเอง

2.3 สถานภาพทางสังคม เป็นการเปรียบเทียบตนเองกับบุคคลอื่น โดยพิจารณาจากอาชีพ ตำแหน่งการงาน บทบาททางสังคม สถานะทางเศรษฐกิจ วงศ์ตระกูล เป็นต้น บุคคลที่มาจากสถานภาพทางสังคมสูง จะได้รับการปฏิบัติที่ทำให้ เขารู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงกว่า บุคคลที่มาจากสถานภาพทางสังคมระดับปานกลางหรือต่ำ อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า สถานภาพทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองไม่ค่อยเด่นชัดนัก เพราะบุคคลที่มาจากสถานภาพทางสังคมในระดับต่ำ มีทั้งบุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงและต่ำ ดังที่กูเปอร์สมิธศึกษาพบว่า ยิวเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีสถานภาพทางสังคมในระดับต่ำ แต่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่า โปแตสแตนท์และคาทอลิก ซึ่งเป็นพวกที่มีสถานภาพทางสังคมในระดับสูง

ลักษณะของบุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง และ ต่ำ

บุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง จะเป็นบุคคลที่มีความสุข มีความเชื่อมั่นในตนเอง มองตนเองในด้านดี เห็นความสำคัญของตนเองว่ามีค่า มีการยอมรับนับถือตนเอง มีความรู้สึกมั่นคงในอารมณ์ ไม่ถูกกระทบกระเทือนจากการวิจารณ์ของบุคคลอื่นได้ง่ายๆ มีลักษณะของการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น สามารถเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของตนเองได้ มีความใส่ใจ และสามารถรับรู้ความรู้สึกของบุคคลอื่นได้อย่างละเอียดอ่อน รู้สึกสบายใจในการแสดงออกของตนเองให้บุคคลอื่นได้รู้จัก และสามารถกล้าแสดงออกได้อย่างเหมาะสม สามารถแสดงความต้องการของตนเองได้อย่างตรงไปตรงมา และ ตรงกับความเป็นจริง มีสุขภาพจิตดี ไม่คิดว่าตนเองด้อยกว่าคนอื่น มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความสุขในการดำรงชีวิต มีความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ มีความกระตือรือร้นในการทำงานทุกอย่าง กล้าทำงานที่ท้าทาย

และไม่ย่อท้อ ไม่หลีกเลี่ยงงานที่ยาก หรือ มีอุปสรรค เพราะมีความพึงพอใจที่ได้ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่

บุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ จะขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มองตนเองว่าเป็นคนไม่ดี รู้สึกว่าตนเองไร้ค่าไม่มีความสามารถ มีข้อบกพร่อง ทำอะไรก็ล้มเหลว มีความวิตกกังวล มีความเครียดสูง ไม่มีความพยายามในการทำงาน ขาดความกระตือรือร้น มักจะทอดทิ้ง และหมดกำลังใจเมื่อพบงานที่ยาก เมื่อมีอุปสรรคในงานก็จะละทิ้งงานนั้น หลีกเลี่ยงการแก้ปัญหา ไม่มีความยืดหยุ่น จะยึดติดอยู่กับสิ่งที่รู้จัก และ เคยชิน เพื่อความรู้สึกปลอดภัย จึงขาดความคิดที่สร้างสรรค์ บุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำจะกลัวการเข้าสังคม ไม่กล้าปฏิเสธสิ่งที่ตนต้องการ กลัวการตัดสินใจของคนอื่นที่มีต่อตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีปมด้อย หลีกเลี่ยงการคบหาสมาคมกับบุคคลอื่น เพราะรู้สึกว่าตนเองงุ่มง่ามแล้วทำให้คนอื่นเดือดร้อน มักนำความคิดของบุคคลอื่นมาใส่ใจ มักคิดว่ากลุ่มเพื่อนไม่ให้การยอมรับ ไม่ให้ความสนใจ เกิดความรู้สึกด้านลบต่อตนเอง (จันทร์ฉาย พัทธกษิธิกุล. 2532 : 27 ; อ้างอิงจาก Coopersmith. 1981 : 132-134)

บุคคลจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงหรือต่ำ ขึ้นอยู่กับการประเมินตนเองของแต่ละบุคคล จากความสามารถ ความสำเร็จ ของแต่ละบุคคล ประกอบกับ องค์ประกอบภายใน และ ภายนอก ที่บุคคลได้รับ บุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงย่อมอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีสุขภาพดีทั้งทางร่างกาย และจิตใจ มากกว่า คนที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ

พัฒนาการของการเห็นคุณค่าในตนเอง

พัฒนาการของความนึกคิดเกี่ยวกับตน เริ่มจากมาจากบิดามารดา การยอมรับของบิดามารดา มีผลต่ออัตมโนทัศน์ของบุตรมาก หลังจากนั้น โรงเรียนจะเป็นสถาบันอีกแห่งหนึ่ง ในการก่ออัตมโนทัศน์ของเด็ก โดยเพื่อนและครูจะมีส่วนในการเสริมสร้างสร้างอัตมโนทัศน์ของเด็ก การได้รับการยอมรับจากครูและเพื่อนจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาอัตมโนทัศน์ในลำดับถัดมา (สถิตย์ วงศ์สวรรค์. 2540 : 118) เช่นเดียวกันกับ การเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดในจิตใจที่ละเอียดที่ละเอียดอย่างต่อเนื่องเริ่มตั้งแต่วัยทารกจนโต เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูมาอย่างถูกต้องจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองในระดับสูง สามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความภาคภูมิใจ มีการเห็นคุณค่าในตนเอง ตรงข้ามกับเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูมาอย่างไม่ถูกต้อง จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองในระดับต่ำ เมื่อโตขึ้นก็จะมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อตนเอง และ สิ่งแวดล้อม ทำให้กลายเป็นผู้ใหญ่ที่มีปัญหาได้ การเห็นคุณค่าในตนเอง เกิดขึ้นตั้งแต่แรกเกิดเริ่มจาก วัยทารก ความรัก ความอบอุ่นที่พ่อแม่มีให้กับลูก เช่น แม่กอดลูกด้วยความรัก เวลาลูกร้องพ่อแม่ก็คอยโอบอุ้ม หรือ ปลอบโยน ลูกจะรู้สึกมั่นคงปลอดภัย และ อบอุ่นใจ เมื่อเริ่มเจริญเติบโตขึ้นเป็นเด็กเล็ก การเห็นคุณค่าในตนเองเกิดจากการที่พ่อแม่ชื่นชมลูกในความสามารถต่างๆ เช่น เมื่อเด็กก้าวเดินได้ หรือ พูดได้เป็นคำๆ พ่อแม่จะชมว่าลูกเก่ง หรือปรบมือให้ มีรอยยิ้ม มีเสียงหัวเราะ เด็กก็จะเรียนรู้ว่าตนเองเก่ง และมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เมื่ออยู่ในวัยเรียน ประสบการณ์ในโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญ

มาก ในการประสานต่อการเห็นคุณค่าในตนเองที่เคยมีให้สูงขึ้น หรือ ลดทอนให้น้อยลง เด็กที่เรียนเก่ง เล่นกีฬาเก่ง ทำกิจกรรมเก่ง เป็นที่รักของคุณครู จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง ส่วนเด็กที่เรียนไม่เก่ง เล่นกีฬาไม่เก่ง หรือ ทำอะไรก็ไม่เก่ง จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ ผลจากวัยเรียนส่งผลต่อมาในระยะวัยรุ่น เป็นวัยที่เด็กต้องการค้นหาตนเองว่าเป็นใคร และ จะนำชีวิตไปในทิศทางใด เด็กจะตั้งคำถามให้ตนเองว่า “ ควรเป็นอะไร และ ควรทำอะไร ” เด็กที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงจะได้รับคำตอบในเชิงบวก แต่เด็กที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำจะได้รับคำตอบในเชิงลบ การเห็นคุณค่าในตนเองสามารถสร้างขึ้นมาได้เสมอตามเท่าที่บุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่ ถึงแม้ว่าบุคคลนั้น จะได้รับการเลี้ยงดูมาอย่างไม่ถูกต้อง และ เติบโตมาโดยไม่มีการเห็นคุณค่าในตนเอง หรือ มีน้อยมาก แต่ถ้าในวัยผู้ใหญ่เขามีโอกาสประสบความสำเร็จ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบข้าง มีความต้องการจะพัฒนาตนเอง เขาก็สามารถสร้างความยอมรับนับถือตนเองให้เกิดขึ้นใหม่ได้ (ภูมิินทร์ ชลาชีวะ. 2545 : 4)

การเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น

รากฐานของการเห็นคุณค่าในตนเองมีพัฒนาการมาจากความรัก และ การยอมรับเด็กอย่างแท้จริงของบิดามารดา จากการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ของ คูเปอร์สมิธ (ศศิกานต์ ธนะโสธร. 2529 : 7 ; อ้างอิงจาก Coopersmith. 1981 : 236) พบว่าตัวแปรภายนอก เช่น สถานะทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา และ ตำแหน่งงานของพ่อแม่ ไม่มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเด็ก ตัวแปรที่มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญคือ สภาพภายในบ้าน และ ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างกันของพ่อ แม่ – ลูก โดยมีเงื่อนไข คือ พ่อแม่ ให้การยอมรับเด็กทั้งหมดทุกเรื่อง หรือ เกือบทั้งหมด กำหนดขอบเขตการกระทำไว้อย่างชัดเจน และคอยดูแลให้เป็นไปตามนั้น พ่อแม่ต้อง ให้ความนับถือ และ ให้เสรีภาพต่อการกระทำของลูก ถ้าเห็นว่าอยู่ในขอบเขตที่กำหนดให้ ครอบครัว จึงมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง การที่เด็กคนหนึ่งจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นอย่างไร ขึ้นอยู่กับการที่พ่อแม่ ได้อบรมสั่งสอน เลี้ยงดู โดยเด็กจะค่อยๆ เรียนรู้และซึมซับทุกสิ่งทุกอย่างที่พ่อแม่กระทำ เช่น ถ้าพ่อแม่ชมลูกว่าน่ารัก หรือ เป็นเด็กดี โตขึ้นเขาก็จะพยายามเป็นอย่างนั้น แต่ถ้าถูกตำหนิ ดิเตียน ดูว่าบ่อยโตขึ้นเด็กก็อาจจะทำตัวเป็นอย่างที่ไม่พ่อแม่ได้พูดตำหนิไว้ การพัฒนาการเห็นคุณค่าของวัยรุ่น พ่อแม่ต้องให้ความรักด้วยความบริสุทธิ์ใจ และแสดงออกให้ลูกได้รับรู้ ยอมรับฟังความคิดเห็นของลูก สอนให้ลูกมีความภาคภูมิใจในตนเอง มีระเบียบวินัยในตนเอง ไม่ควรตำหนิลูกด้วยถ้อยคำที่รุนแรง และ สร้างบรรยากาศที่ดีให้เกิดขึ้นในครอบครัว (ภูมิินทร์ ชลาชีวะ. 2545 : 4) เด็กจะเห็นคุณค่าในตนเอง เมื่อได้รับการนับถือ การยอมรับ การได้รับการปฏิบัติตอบจากบุคคลที่มีความสำคัญในชีวิต ซึ่งคนที่มีความสำคัญต่อวัยรุ่นมากที่สุดก็คือพ่อแม่ ดังนั้นพ่อแม่ ควร ใช้ภาษาทางบวกกับเด็ก เพื่อช่วยให้เด็กได้ค้นหาความสามารถของตน และ พูดยกถึงตนเองในด้านดี มองส่วนดีของตนเองในเรื่อง คุณสมบัติ ความสนใจ สติปัญญา ผลสำเร็จในชีวิต ซึ่งมีผลต่อสถานภาพ และ ตำแหน่งในสังคม ถือเป็นการให้ความสำคัญกับพฤติกรรมของเด็ก ที่สอดคล้อง

กับค่านิยม และ ความปรารถนาของลูก ตามความเป็นความจริง การยกย่องชมเชยเมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม และ ให้เด็กเรียนรู้ที่จะยอมรับคำยกย่องชมเชยนั้น โดยปราศจากท่าทีต่อมตน ส่งผลทำให้เด็กมองเห็นคุณค่าในทางบวกมากขึ้น (ทัศนิตา ระเบียบดี. 2531 : 44 ; อรุณา พุ่มสวัสดิ์. 2539 : 17-18) ดังนั้น ต้นกำเนิดของการหล่อหลอมให้เด็กเห็นคุณค่าในตนเอง จึงอยู่ที่สถาบันครอบครัวเป็นหลัก รองลงมาคือ โรงเรียนและสังคมซึ่งเป็นสถาบันที่มีหน้าที่ในการขัดเกลาทางสังคมให้แก่เด็ก ล้วนมีความสำคัญต่อการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็ก โดยเฉพาะ โรงเรียนซึ่งเป็นสังคมที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์ด้วย และใช้ชีวิตส่วนใหญ่เป็นเวลานานในแต่ละวัน รองลงมาจากครอบครัว ดังนั้นการที่เด็กจะมีพัฒนาการในการเห็นคุณค่าในตนเองอย่างไร ส่วนหนึ่งจึงขึ้นอยู่กับบรรยากาศในโรงเรียนด้วย การสร้างบรรยากาศที่ดีในโรงเรียน ควรเป็นบรรยากาศแห่งความอบอุ่นปลอดภัย บรรยากาศในโรงเรียนสามารถสร้างขึ้นได้ โดยครูเป็นตัวกำหนดที่สำคัญ สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนมีอิทธิพลต่อจิตใจของนักเรียน การปฏิบัติของครูต่อนักเรียนจะมีผลต่อเจตคติของนักเรียนที่มีต่อสังคม และการปฏิบัติตนของนักเรียนต่อบุคคลอื่น ถ้าครูมีความเชื่อว่า สัมพันธภาพของครูกับนักเรียนนั้นมีใช่เพียงการพบหน้าและถ่ายทอดเนื้อหาวิชาในแต่ละชั่วโมงการสอนแล้ว การสร้างให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียนจะเป็นสิ่งหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความไว้วางใจ และพร้อมที่จะปรึกษาหาทางแก้ไขปัญหา และปรับปรุงตนเอง ดังนั้นการที่จะพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น ครูควรสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเด็ก ให้ความเป็นกันเองกับเด็ก แสดงความรัก ความเข้าใจ เอาใจใส่ ให้การยอมรับ ให้กำลังใจแก่เด็ก ใกล้เคียงสนิทสนม อย่างจริงใจ มีความยุติธรรม ลงโทษอย่างมีเหตุผล ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนทำให้เด็กรู้สึกว่าเป็นที่ต้องการของ ครู และ เพื่อน เป็นการสร้างความมั่นคงทางจิตใจในตัวเด็ก และช่วยพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็ก โดยครูจะสามารถพัฒนาให้นักเรียนเห็นคุณค่าในตนเองได้โดย เน้นให้นักเรียนเห็นความก้าวหน้าของตนเองในสิ่งที่เรียน หรือ งานที่ทำ ถ้ามีข้อบกพร่องในการเรียน หรืองานที่ควรให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้เด็กนำไปปรับปรุง และ เมื่อนักเรียนปรับปรุงดีขึ้นแล้ว ก็ควรให้คำชมเชย หรือให้แรงเสริม เช่น ให้คะแนนเพิ่ม และ เน้นให้นักเรียนเห็นว่าความสำเร็จที่ได้รับนั้นเป็นผลมาจากความพยายามของนักเรียนเอง ครูควรให้นักเรียนตั้งเป้าหมายในการเรียนรู้ และหาวิธีการเพื่อบรรลุเป้าหมายด้วยตนเอง (จิตฐิกานต์ สบายจิต. 2542 : 9,23 ; อำพร เจนประภาพงศ์. 2528 : 1,9) จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทำให้สรุปได้ว่า ครูและผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น ดังนั้น ผู้ปกครอง และ ครูประจำชั้นจะเป็นผู้ที่สามารถพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กได้เป็นอย่างดี

สัมพันธภาพระหว่างบุคคล กับ การเห็นคุณค่าในตนเอง

สัมพันธภาพระหว่างบุคคล นับเป็นองค์ประกอบภายนอก ที่มีอิทธิพลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของแต่ละบุคคล เพราะ สภาพแวดล้อมภายนอกของบุคคล ที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์ด้วย จะส่งผลให้เกิดการเห็นคุณค่าในตนเองที่แตกต่างกัน มีนักจิตวิทยาที่ศึกษาเกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างบุคคล กับ การเห็นคุณค่าในตนเอง เช่น ฮาร์รี่ แสตค ซุลลิแวน (Harry Stack Sullivan) มีความเห็นว่า ตลอดเวลาที่มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่นั้น จำเป็นต้องมีสัมพันธภาพซึ่งกันและกันกับสิ่งแวดล้อม ซุลลิแวนกล่าวถึง สัมพันธภาพซึ่งกันและกัน (Interpersona relation) และ พลังงานที่แสดงออกมาให้เห็นได้ในขณะที่บุคคลมีความสัมพันธ์ต่อกัน (Dynamism) ซุลลิแวน เชื่อว่ามนุษย์เรามีความปรารถนาสำคัญ 2 ประการ คือ Satisfaction (ความพอใจ ถึงขนาดเท่าที่ต้องการ) เน้นทางด้านร่างกาย และ Security (ความมั่นคง ปลอดภัย) เน้นด้านความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซุลลิแวน เชื่อว่า จิตวิทยาของมนุษย์มีรากฐานอยู่บนความปรารถนาที่จะได้รับความอบอุ่นใจเป็นสำคัญ ซุลลิแวน ย้ำเรื่อง Self dynamism คือ ความเป็นบุคคลอันเต็มไปด้วยพลังอำนาจนั้น เกิดจากความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ระหว่างบุคคลนั้นกับสิ่งแวดล้อม (สถิตย วังวรวิทย์. 2539 : 92-93)

ซุลลิแวน แบ่งกระบวนการของบุคลิภาพออกเป็น 3 ประการ คือ

1. กระบวนการปรับเปลี่ยนพลัง (Dynamisms) เป็นตัวกำหนดลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ที่บุคคลหนึ่งจะแสดงต่อบุคคลอื่น เช่น วัยรุ่นชอบเที่ยวเตร่ แต่คิดอยากจะทำพ่อแม่รัก จึงเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นคนสงบเสงี่ยม เลิกเที่ยว กระบวนการนี้จะช่วยให้บรรลุถึงความต้องการพื้นฐานในชีวิต (Basic Needs) ตัวการสำคัญที่ทำให้ต้องใช้กระบวนการปรับเปลี่ยนพลังก็คือ ความวิตกกังวล และเมื่อคนเราได้มีการปรับเปลี่ยนพลังได้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมแล้ว ก็จะเกิดระบบตัวตน (Self - System) ขึ้น ซึ่งจะเป็นการสร้างบุคลิภาพของตนเอง
2. กระบวนการสร้างภาพบุคคล (Personification) เป็นกระบวนการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งรับรู้ภาพพจน์ของตนเอง หรือของผู้อื่น โดยการเกิดภาพพจน์นี้จะมีความเกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้งกับความรู้สึก เจตคติ และ ความคิดที่บุคคลมีขึ้น เนื่องจากได้รับประสบการณ์ทางด้านความพึงพอใจ และ ความวิตกกังวล เช่น สามีสดี มีความรัก เอาใจใส่ ให้ความอบอุ่น ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลคือระหว่างสามีภรรยาคนนี้ ทำให้ภรรยาเกิดความพึงพอใจ จึงเกิดภาพพจน์ว่าสามีเป็นพ่อที่ดี แต่ถ้าสามีที่มีนิสัยเลว ทุบตี ทารุณ ดุร้าย ภรรยาจะเกิดความวิตกกังวลขาดความปลอดภัย ภาพพจน์ต่อสามีที่เกิดขึ้นเป็นภาพพจน์ของ พ่อที่เลว จึงอาจกล่าวได้ว่า ภาพพจน์ที่เกิดขึ้นจะมีความเกี่ยวข้องับประสบการณ์ของบุคคลที่เคยได้รับจากบุคคลอ้างอิง หรือ กลุ่มอ้างอิง แล้วบุคคลจะจดจำ และ สร้างภาพบุคคลตามประสบการณ์ที่ได้รับในอดีต บุคคลสามารถที่จะประเมินตน (Self - Evaluation) ได้ ดังนั้นภาพพจน์ของตนก็จะปรากฏชัดเจนขึ้น บุคลิภาพก็จะเริ่มพัฒนาไปตามแนวทางจากผลการประเมินตน

3. กระบวนการพัฒนาการรู้คิด (Cognitive Process) ชูลิแวน เชื่อว่าการรู้คิดเป็นองค์ประกอบหนึ่ง ในการก่อให้เกิดบุคลิกภาพ และ การรู้คิดนั้นจะเกิดได้จากการที่บุคคลมีประสบการณ์ชีวิต ชูลิแวน แบ่งประสบการณ์ที่จะทำให้เกิดการรู้คิดไว้เป็น 3 ลำดับ คือ

3.1 ประสบการณ์ Prototaxic คือ ภาวะของประสบการณ์ที่ไม่มีความหมายต่อบุคคลที่กำลังได้รับประสบการณ์ เป็นประสบการณ์ที่ขาดเป็นห้วงๆ ซึ่งบุคคลไม่สามารถรำลึกได้อีก

3.2 ประสบการณ์ Parataxic คือ ประกอบด้วยการโยงสิ่งแวดล้อมให้มีความสัมพันธ์ อันเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน เพราะเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน เช่น ขณะสวดมนต์ภาวนาขอพร พอดีมีคนสติไม่ดีแอบเอาเงินถุงใหญ่มาวางหัวไว้ใกล้ๆ จึงคิดว่าเป็นผลจากการสวดอ่อนวอนขอโชคลาภ

3.3 ประสบการณ์ Syntactic เป็นการศึกษาในเชิงตรรกวิทยา หรือหลักการคิดอย่างมี เหตุ และผล ซึ่งทำให้บุคคลสามารถติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สิริชัย ประทีปฉาย. 2533 : 51-54)

นอกจากนี้ ยังมีนักสังคมวิทยา ที่ศึกษาเกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างบุคคล กับการเห็นคุณค่าในตนเอง คือ คูลีย์ (Cooley) ซึ่งคูลีย์ เป็นนักสังคมวิทยา ที่มีความเห็นว่า ทั้งบุคคลและสังคมต่างมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน บุคคลจะมีความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองว่าเป็นเช่นไร ขึ้นอยู่กับ การตีความของผู้นั้น ต่อปฏิกิริยาของผู้อื่นที่มีต่อตนโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อบุคคลที่มีความสำคัญต่อชีวิตเขา ทฤษฎีของคูลีย์ คือ ทฤษฎีกระจกส่องตน (Looking - glass self) โดยมีแนวคิดที่ว่า อัตมโนทัศน์ เกิดจาก ความเชื่อที่คนอื่นคิดอย่างไร กับตนเอง กระจกจะสะท้อนให้เห็นความเป็นตนเองจากการประเมินของผู้อื่น คูลีย์ได้ศึกษาเกี่ยวกับความรู้สึกต่างๆ ที่แต่ละคนมีต่อตนเอง อันเนื่องมาจาก สัมพันธภาพทางสังคม คูลีย์เชื่อว่า ตน และ สังคม ต่างมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน (พรรณี ชูทัย เจนจิต. 2533 : 190 อ้างอิงจาก Cooley. 1902 : unpage)

สัมพันธภาพระหว่างบุคคล จึงนับเป็นปัจจัยภายนอกที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของบุคคล เมื่อบุคคลมีสัมพันธภาพที่ดี กับบุคคลอื่น ก็จะได้รับ การยอมรับจากบุคคลเหล่านั้น และ ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของแต่ละบุคคลด้วย

เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับ การพัฒนาที่อยู่อาศัย กับการเห็นคุณค่าในตนเอง

ที่อยู่อาศัยหรือบ้านเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ และ ถือเป็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ที่ใกล้ชิดกับมนุษย์มากที่สุด บ้านเป็นสถานที่ๆ สมาชิกทุกคนในบ้านจะได้อยู่ร่วมกัน บ้านเป็นสถานที่สำหรับพักผ่อน หลังจากที่ได้ประกอบภารกิจ หรือ กิจกรรมต่างๆ มาแล้ว ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำบ้านให้น่าอยู่ ถ้าบ้านดีถูกสุขลักษณะ ผู้อยู่อาศัยก็จะมีสุขภาพดีทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ เด็กก็เช่นเดียวกันถ้าเขาได้อยู่ในบ้านที่ดี อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ก็จะช่วยส่งเสริมให้มีสุขภาพดี มีสติปัญญาดี มีความรู้สึกนึกคิดในทางที่ดี ช่วยให้เขาปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม และ อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (อรพินทร์ ชุชม และ อัจฉรา สุขารมณ. 2532 : 30)บ้านในความหมายของคนทั่วไป หมายถึงที่อยู่อาศัยของครอบครัวที่มีลักษณะมั่นคง และ ถาวร แต่บ้านหรือที่อยู่อาศัยของคนในชุมชนแออัดในอดีตมีลักษณะไม่มั่นคง และเป็นที่อยู่อาศัยเพียงชั่วคราว เท่านั้น การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัด จึงให้ความสำคัญในด้านความมั่นคงในการอยู่อาศัยของคนในชุมชน การเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ มีสิทธิอยู่อาศัยหรือเช่าระยะยาว โดยการพัฒนาที่อยู่อาศัยของชุมชนแออัด อยู่ในการดูแลของการเคหะแห่งชาติ นอกจากจะพัฒนาที่อยู่อาศัยแล้ว สิ่งอื่นๆ ที่เป็นพื้นฐานและความจำเป็นสำหรับการอยู่อาศัย ก็ได้มีการจัดสร้างขึ้นพร้อมกัน อันเป็นสาธารณูปโภค สาธารณูปการขั้นต้น ได้แก่ ถนน ทางเท้า ทางระบายน้ำ น้ำประปา ไฟฟ้า บริเวณที่ว่างสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น ถือเป็นการพัฒนาสภาพแวดล้อมของชีวิตการอยู่อาศัยทางกายภาพ ซึ่งชุมชนแออัดคลองเตยบริเวณการทำเรือแห่งประเทศไทย เป็นชุมชนแออัดแห่งหนึ่ง เหมือนกับชุมชนแออัดในอีกหลายแห่งในจังหวัดกรุงเทพฯ ที่ได้รับการพัฒนาที่อยู่อาศัย โดยชุมชนแออัด ล็อค 1 – ล็อค 11 ได้รับการพัฒนาในพื้นที่เดิม และ ชุมชนแออัด ล็อค 12 ได้รับการพัฒนาในพื้นที่ใหม่ และ เปลี่ยนชื่อเป็น ชุมชนหมู่บ้านพัฒนา 70 ไร่ ตามนโยบายของการเคหะแห่งชาติ โดยมีการพัฒนาทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และ สังคม จากการได้รับการพัฒนาในรูปแบบที่แตกต่างกัน ทำให้ชุมชน 2 ชุมชน มีลักษณะที่แตกต่างกันดังนี้คือ

1. ชุมชนหมู่บ้านพัฒนามีการจัดสรรพื้นที่ปลูกสร้างบ้าน ทำให้สภาพชุมชนเป็นระเบียบ คนในชุมชนมีความกระตือรือร้นในการสร้างที่อยู่อาศัยให้มั่นคงถาวร เนื่องจากได้รับสิทธิเช่าที่ดินระยะยาว ลักษณะบ้านส่วนใหญ่เป็นบ้านสองชั้นครึ่งตึกครึ่งไม้ วัสดุที่ใช้ได้มาตรฐานเช่น เสาคอนกรีตเสริมเหล็ก ผังก่ออิฐฉาบปูน และหลังคากระเบื้องลอนคู่ เป็นต้น หากเป็นบ้านเช่าในโครงการบ้านการุณ ก็จะเป็นบ้านตึกชั้นเดียวมีผนังติดกัน ส่วนชุมชนล็อค 1-11 บางชุมชนบุกรุกพื้นที่ของการทำเรือ บางชุมชนเช่าที่ดินของการทำเรือ หรือของเอกชนในลักษณะชั่วคราว ทำให้ขาดความมั่นคงในที่อยู่อาศัย ขาดความกระตือรือร้นในการพัฒนาที่อยู่อาศัยของตนเอง เพราะไม่แน่ใจว่าจะอยู่ในชุมชนได้นานเพียงใด เนื่องจากปัญหาการไล่รื้อจากเจ้าของที่ดิน

2. เนื่องจากชุมชนหมู่บ้านพัฒนาได้รับการพัฒนาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ใหม่ ได้รับการจัดสรรที่ดินในการปลูกสร้างอย่างเป็นระเบียบ และมีที่อยู่อาศัยอย่างมั่นคง จึงได้รับโอกาสจากกรุงเทพมหานครให้ทำทะเบียนราษฎร มีสำเนาทะเบียนบ้านถาวร ไม่เป็นอุปสรรคต่อการติดต่อกับหน่วยราชการอีกต่อไป ส่วนชุมชน ล็อค 1-11 ยังคงมีปัญหาเรื่องทะเบียนราษฎรค้างอยู่

3. ประชาชนในชุมชนหมู่บ้านพัฒนา มีโอกาสสัมผัสกับบุคคลและองค์กรต่างๆ ตลอดเวลา ทั้งภาครัฐบาล และ เอกชนที่เข้ามาช่วยเหลือ หรือ จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน ทำให้ประชาชนในชุมชนตื่นตัวด้านการศึกษา ด้านการเมือง และสังคมมากกว่าชุมชนล็อค 1-ล็อค 11 (ทัศนีย์ จิราวัฒน์วัฒนา. 2530 : 48-49 ; ศศินันท์ นิลจันทร์. 2546 : สัมภาษณ์)

จากการพัฒนาในรูปแบบที่แตกต่างกันส่งผลให้ชุมชนหมู่บ้านพัฒนาที่มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยมากกว่าชุมชนล็อค 1-ล็อค 11 เมื่อมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยแล้ว คนในชุมชนหมู่บ้านพัฒนาจะมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น ส่งผลให้เด็กในชุมชนมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น และอาจมีการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้นด้วย

งานวิจัยในประเทศ เรื่องการพัฒนาที่อยู่อาศัยกับการเห็นคุณค่าในตนเอง ผู้วิจัยไม่พบงานวิจัยในเรื่องนี้โดยตรง แต่พบงานวิจัยที่ใกล้เคียงกับเรื่องที่ศึกษา คือ งานวิจัยของ อรพรรณ พนาพิทักษ์กุล (2539 : 10 - 11, 94) เรื่อง องค์ประกอบทางสภาพส่วนตัว ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นตัวของตัวเอง การปรับตัวทางสังคม สุขภาพจิต และ สุขภาพกาย ของเด็กก่อนวัยรุ่นในชุมชนแออัด ทำการศึกษาเกี่ยวกับนักเรียนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดคลองเตย แบ่งการปรับตัวทางสังคมออกเป็น 4 ประเภท คือ มีความเชื่อมั่นว่าตนเองมีคุณค่า มีสัมพันธภาพที่ดีกับครอบครัว มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น เคารพในสิทธิของผู้อื่น จากการศึกษาเปรียบเทียบการปรับตัวทางสังคม ระหว่างนักเรียนที่อยู่แฟลต กับ นักเรียนที่ไม่ได้อยู่แฟลต พบว่า เด็กก่อนวัยรุ่นที่มีสภาพที่อยู่อาศัยแบบแฟลต จะมีการปรับตัวทางสังคมได้ดีกว่า เด็กก่อนวัยรุ่นที่ไม่ได้อยู่แฟลต สอดคล้องกับการศึกษาของ อรพินท์ ชูชม และ อัจฉรา สุขารมณ (2532 : 56) ทำการวิจัยเรื่ององค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง สภาพแวดล้อมทางบ้าน กับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น จากการศึกษาสภาพแวดล้อมทางบ้าน ได้แบ่งออกเป็นสภาพแวดล้อม ภายในครอบครัว และ สภาพที่อยู่อาศัย พบว่า ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองและสภาพแวดล้อมทางบ้านต่างมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น สอดคล้องกับการศึกษาของ หทัยรัตน์ นอบน้อม (2529 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบค่านิยม และ ความคาดหวังของผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัด ที่ได้รับการปรับปรุง และ ที่ไม่ได้รับการปรับปรุง เขตกรุงเทพมหานคร โดยศึกษากลุ่มตัวอย่าง ชาย และ หญิง อายุ 20 - 60 ปี ไม่ได้รับการศึกษา หรือ ได้รับการศึกษาตั้งแต่ ประถมศึกษาขึ้นไป ครอบครัว ละ 1 คน เป็นจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการปรับปรุงที่อยู่อาศัย 190 คน ไม่ได้รับการ

ปรับปรุงที่อยู่อาศัย 190 คน พบว่า กลุ่มผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัดที่ได้รับการปรับปรุง และ กลุ่มผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัดที่ไม่ได้รับการปรับปรุง มีค่านิยม และ ความคาดหวัง แตกต่างกัน

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศส่วนใหญ่ให้ผลการวิจัยที่สอดคล้องกัน พบเพียงงานวิจัยเดียวที่พบผลการศึกษาขัดแย้งกัน คือ งานวิจัยของ กนกพร แสงแก้ว (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงชุมชนหลังการรื้อย้าย : ชุมชนหมู่บ้านพัฒนา 70 ไร่ พบว่าสภาพชุมชนหมู่บ้านพัฒนาหลังการรื้อย้าย มีสภาพด้านกายภาพ เศรษฐกิจ ของผู้อยู่อาศัยในชุมชนดีขึ้นหลังการรื้อย้ายชุมชน แต่ยังมีปัญหาเสพติดซึ่งผู้อยู่อาศัยในชุมชนคิดว่าเป็นปัญหาสำคัญของชุมชน ด้านสาธารณูปการของชุมชนเป็นไปตามมาตรฐานการอยู่อาศัยของการเคหะแห่งชาติ แต่ขาดการดูแลสาธารณูปโภคที่ดีทำให้สภาพชุมชนยังไม่เป็นระเบียบ จากผลการศึกษาทำให้ผู้วิจัยสรุปได้ว่าแม้ว่าชุมชนจะได้รับการพัฒนาที่อยู่อาศัยแต่ปัญหาทางด้านสังคม ของชุมชนก็ยังคงมีอยู่เช่นเดิม แสดงว่าแม้มีการพัฒนาทางด้านกายภาพแต่ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนก็ยังคงมีปัญหาสังคมโดยเฉพาะปัญหาเสพติดอยู่เช่นเดิม ไม่ว่าชุมชนจะได้รับการพัฒนาในรูปแบบใด ผลการวิจัยในประเทศส่วนใหญ่พบผลการวิจัยที่สอดคล้องกัน มีเพียงงานวิจัยเดียวเท่านั้นที่พบผลขัดแย้ง ทำให้อาจสรุปได้ว่าการพัฒนาที่อยู่อาศัยในรูปแบบที่ต่างกัน ทำให้วัยรุ่นมีการเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน

งานวิจัยต่างประเทศ งานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวกับการพัฒนาที่อยู่อาศัย กับการเห็นคุณค่าในตนเอง จากการค้นคว้า ข้อมูลของผู้วิจัย ผลปรากฏว่าผู้วิจัยไม่พบงานวิจัยในต่างประเทศ ที่ศึกษาในเรื่องนี้โดยตรง พบเพียงงานวิจัยที่ศึกษาในเรื่องที่ใกล้เคียงกัน ผลการวิจัยที่พบขัดแย้งกับผลการวิจัยในประเทศ คือ งานวิจัยของ คูเปอร์สมิธ (ศศิกันต์ ธนะโสธร : 7 ; อ้างอิงจาก Coopersmith. 1981: 236) ศึกษาเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่า ตัวแปรภายนอก เช่น สถานะทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา และ ตำแหน่งงานของพ่อแม่ ไม่มีผลกระทบต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเด็ก จากผลงานวิจัยนี้ทำให้อาจคาดเดาได้ว่า รูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่บ่งบอกถึงสถานะทางเศรษฐกิจของผู้อยู่อาศัย ไม่มีผลกระทบต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น

จากการศึกษาวิจัยในประเทศ ของ อรพินท์ ชูชม และ อัจฉรา สุขารมณ , หทัยรัตน์ นอบน้อม และ อรพรรณ พนาพิทักษ์กุล ให้ผลสอดคล้องกันว่า วัยรุ่นที่ได้รับการปรับปรุงที่อยู่อาศัย หรือได้รับการพัฒนาที่อยู่อาศัยในรูปแบบที่ต่างกัน จะมีสุขภาพจิตและการปรับตัวที่ต่างกัน มีเพียงงานวิจัยของ กนกพร แสงแก้ว และ งานวิจัย ของ คูเปอร์สมิธ ที่พบผลการศึกษาที่ขัดแย้ง และ เป็นผลงานวิจัยที่ยังไม่ชัดเจนนัก จากผลการวิจัยส่วนใหญ่ในประเทศที่พบผลการวิจัยที่สอดคล้องกัน ทำให้สรุปได้ว่า วัยรุ่นที่อยู่อาศัยในชุมชนที่มีรูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน มีการเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน และรูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัยน่าจะทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นได้

เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับ สัมพันธภาพกับผู้ปกครอง กับ การเห็นคุณค่าในตนเอง

ครอบครัวถือเป็นหน่วยที่เล็กที่สุด แต่มีความสำคัญมากที่สุดของสังคม ครอบครัวมีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนสมาชิกใหม่ให้เติบโตขึ้นมาอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นแหล่งให้ความรัก และความอบอุ่นมั่นคงแก่สมาชิกในครอบครัว ซึ่งบทบาทและหน้าที่เหล่านี้ มีความสำคัญในการหล่อหลอมขัดเกลาพฤติกรรมของวัยรุ่น การที่ครอบครัวจะทำหน้าที่ได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม และบรรยากาศภายในครอบครัว (โสภา ขปิลมันน์. 2542 : 124) ซึ่งบรรยากาศที่ดีในครอบครัว คือ สมาชิกในครอบครัวได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างมีระเบียบแบบแผน ความผูกพัน ความห่วงใย จริ่งใจต่อกัน ตลอดจนพฤติกรรมต่าง ๆ ที่สมาชิกในครอบครัวประพฤติปฏิบัติต่อกัน ซึ่งในแต่ละครอบครัวย่อมมีบรรยากาศ ความผูกพัน ความใกล้ชิดสนิทสนม รวมทั้งวิธีการปกครอง อบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกันไป เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีบรรยากาศที่ดี พ่อแม่มีการปฏิบัติต่อสมาชิกในครอบครัวด้วยความรัก ความเข้าใจ ความเห็นใจซึ่งกันและกัน มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน การตัดสินใจในครอบครัวเกิดจากความเห็นชอบของสมาชิกส่วนใหญ่ในครอบครัว โดยถือความสุขของคนในครอบครัวโดยส่วนรวมเป็นใหญ่ บุตรมีโอกาใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ และมีส่วนร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมต่างๆ ของครอบครัว มีโอกาสที่จะใช้ความคิดริเริ่มและร่วมตัดสินใจในเรื่องบางอย่างของครอบครัว เด็กที่เกิดมาในบรรยากาศครอบครัวแบบนี้จะเป็นคนที่มีบุคลิกดี ใจกว้าง มีเหตุผล เคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น (นิยม บุญมี. 2534 : 32-33)

ในทัศนะของนักจิตวิทยาอาจกล่าวได้ว่า การปฏิบัติตนในการให้ความรักของพ่อ และ แม่ เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของวัยรุ่น (สมชาย รัตนกุล. 2529 : 55) สอดคล้องกับทฤษฎีของมาสโลว์ ในลำดับขั้นที่ 3 คือ ความต้องการความรัก และความเป็นเจ้าของ (love needs and belongingness needs) ในขั้นนี้ มาสโลว์ได้ย้ำว่า ความต้องการความรักของคน จะเป็นความรักที่เป็นไปในลักษณะทั้งการรู้จักให้ความรักต่อผู้อื่น และ รู้จักที่จะรับความรักจากผู้อื่น การได้รับความรัก และได้รับการยอมรับจากผู้อื่นเป็นสิ่งที่ทำให้นุคคลเกิดความรู้สึกว่าคุณค่าบุคคลที่ขาดความรักก็จะรู้สึกว่าชีวิตไร้ค่า (นวลละอ อสุภาผล. 2527 : 268) เพราะ การเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กนั้น มีผลมาจาก ความรักที่ได้รับจากลักษณะท่าทีของผู้ที่ให้การอบรมเลี้ยงดู มากกว่า สถานภาพทางสังคม และ ปริมาณวัตถุสิ่งของที่เขาได้รับ (สถิต ภัทระ. 2535 : 19 ; อรุณา พุ่มสวัสดิ์. 2539 : 17 ; อ้างอิงจาก Atwater. 1974 : 128-129) นักจิตวิทยาชาวต่างประเทศ ที่ศึกษาเกี่ยวกับครอบครัว เช่น ดร. เกรน ฮอร์นัย (ประมวล ดิถินสัน. 2524 : 269 ; อ้างอิงจาก Karen Horney. มปป) มีความเห็นว่า สัมพันธภาพในครอบครัวเป็นสิ่งที่สำคัญ บุคคลทุกคนย่อมมีค่า ถ้าเขาได้รับความเข้าใจ ความอบอุ่นจากครอบครัว เขาจะพบกับตนจริง และ รู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง เพราะบรรยากาศในครอบครัวที่มีความอบอุ่นมีความเข้าใจกัน มีความรู้สึกที่ดีต่อกัน และ ให้ความสำคัญแก่กัน มีผลต่อความรู้สึกของเด็กที่มีต่อตนเอง

พ่อแม่จึงเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหรือส่งเสริมให้ลูกมีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้น หรือ ต่ำลงได้

งานวิจัยในประเทศ งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างบิดา มารดา กับบุตร กับ การเห็นคุณค่าในตนเอง พบผลการวิจัยที่สอดคล้องกัน ดังเช่น งานวิจัยของ รูปนีย์ ตั้งจิตภักดีสกุล (2545 : บทคัดย่อ) เรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเอง และ ความรู้สึกสิ้นหวังในเด็กและ เยาวชน ในสถานพินิจ และ กลุ่มครอบครัวและเยาวชนกลาง พบว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองในเด็ก และ เยาวชน ได้แก่ การแสดงออกถึงความรักใคร่ผูกพัน ระหว่างบิดา มารดา และ บุตร โดย เด็กที่ได้รับการแสดงความรักใคร่ผูกพันจากบิดามารดา มีความสัมพันธ์อันดีกับบิดา มารดา จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่า กลุ่มเด็กที่บิดา มารดา และบุตร มีความสัมพันธ์ แบบต่างคนต่างอยู่ ขัดแย้งกันเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สาวิตรี ทยานศิลป์(2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของ ครอบครัวต่อความภาคภูมิใจในตนเองของวัยรุ่น พบว่า ความใกล้ชิดผูกพันกับครอบครัว เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับ การเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับงานวิจัยของสมพิศ ไชยกิจ (2536 : บทคัดย่อ) เรื่องตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนราธิวาส พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กันทางบวก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรรณิ จันทรวิเศษ (2539 : บทคัดย่อ) เรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัว เป็นองค์ประกอบหนึ่งของความภาคภูมิใจในตนเอง

สำหรับงานวิจัยในประเทศที่ทำการศึกษาค้นคว้าในชุมชนแออัด เกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่าง บิดา มารดากับบุตร กับ การเห็นคุณค่าในตนเองนั้นพบว่ามีเพียงงานวิจัยเดียว คือ งานวิจัยของ รุ่งทิพา จันทนพศิริ (2525 : 82-85) ได้ศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายที่มีถิ่นที่อยู่อาศัยภายในและภายนอกแหล่งเสื่อมโทรม แขวงคลองเตย พบว่านักเรียนที่อยู่อาศัยในแหล่งเสื่อมโทรม มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ และ มีสัมพันธภาพในครอบครัวต่ำกว่านักเรียนที่อยู่อาศัยภายนอกแหล่งเสื่อมโทรม

งานวิจัยต่างประเทศ พบผลการวิจัยที่สอดคล้องกันเช่น งานวิจัยของเชียร์(สถิติ วงศ์สวรรค์. 2540 : 207 อ้างอิงจาก Sears. 1970 : unpages) ศึกษาพบว่า การให้ความรักความอบอุ่นของพ่อแม่มีผลต่อระดับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กมาก การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่เอาใจใส่ ให้ความรักต่อลูก มีผลให้เด็กมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง หรือ ต่ำได้ สอดคล้องกับ การศึกษาของกอร์ทอน (Gorton. 1996 : Abstract) เรื่อง ผลกระทบของครอบครัว กับการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น โดยทำการศึกษากับวัยรุ่นในมหาวิทยาลัย แอริโซนา จำนวน 270 คน พบว่า วัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และ สมาชิกในครอบครัวมีความสามัคคีต่อกัน จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ คูเปอร์ และคณะ(อรชума พุ่มสวัสดิ์. 2539 : 27 อ้างอิงจาก Cooper et.al 1983 :

153 -159) ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กกับลักษณะครอบครัวแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่าง เป็นเด็กนักเรียนอายุ 9-12 ปี พบว่า ลักษณะครอบครัวที่แตกต่างกันจะทำให้เด็กรับรู้ถึงความใกล้ชิด และ การให้การสนับสนุนในระดับที่แตกต่างกัน การเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กจะลดลง เมื่อเด็กได้รู้ว่า ตนเองแยกจากบุคคลในครอบครัว จะมีการรับรู้ว่าครอบครัวไม่ให้การสนับสนุน และไม่มีความสุขจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ สอดคล้องกับงานวิจัย จีซัส และ สวอลบ์ (Gecas and Schwalbe. 1986 : 37-46) ทำการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมของพ่อแม่ กับการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น โดยทำการศึกษา กับวัยรุ่นอายุระหว่าง 17-19 ปี พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวก ระหว่างพฤติกรรมของพ่อแม่ที่เด็กรับรู้ กับการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น โดยพ่อแม่ที่ปฏิบัติต่อเด็กโดยให้อิสระในการกระทำ ให้การสนับสนุน และ มีส่วนร่วมในกิจกรรม ทำให้วัยรุ่นมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง จากการศึกษานี้เอกสารและงานวิจัยในประเทศ และ ต่างประเทศทำให้สรุปได้ว่า นักเรียนที่มีสัมพันธภาพกับผู้ปกครองดี มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่านักเรียนที่มีสัมพันธภาพกับผู้ปกครองไม่ดี ดังนั้น สัมพันธภาพกับผู้ปกครองน่าจะทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นได้

เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับสัมพันธภาพกับครูประจำชั้น กับ การเห็นคุณค่าในตนเอง

โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคมที่มีส่วนสำคัญในการให้การศึกษาแก่เด็ก และเป็น สถานที่ที่เด็กจะต้องพบและใช้ชีวิตต่อกับบ้าน หลายปีที่เด็กมีชีวิตผูกพันอยู่กับโรงเรียนและครู การแสดงออก ลักษณะนิสัยใจคอ และ ทุกสิ่งทุกอย่างที่ครูปฏิบัติต่อเด็กจึงมีอิทธิพลต่อเด็กเป็นอย่างมาก โรงเรียนจึงมิได้มีเพียงหน้าที่เป็นแหล่งความรู้ให้เด็กเท่านั้น แต่โรงเรียนยังต้องมีหน้าที่ในการพัฒนาเด็กในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และจิตใจ โดยมีครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญรองจากบิดามารดา ในการให้การอบรมสั่งสอน ปลูกฝังลักษณะนิสัย และ พัฒนาการของเด็ก ครูไม่ได้มีความสำคัญต่อเด็กเฉพาะด้านวิชาการเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงความรู้สึกนึกคิด เจตคติ บุคลิกภาพและพฤติกรรมต่าง ๆ ด้วย (นารี โนภิระ. 2536 : 1) โดยเฉพาะครูประจำชั้นซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเรียนการสอนและเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดและรู้จักนักเรียน สังเกต และ ติดตามความเปลี่ยนแปลงของนักเรียนได้เป็นอย่างดี เพราะนักเรียนทั้งหลายที่มารวมกันอยู่ในความปกครองของครูนั้นมีความแตกต่างกัน ทั้งสิ่งแวดล้อมและฐานะทางเศรษฐกิจจากที่บ้าน การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว ลักษณะนิสัยแตกต่างกัน ของนักเรียนที่มารวมกันอยู่ในสังคมใหม่คือ โรงเรียน ปัญหาต่างๆ จึงเกิดขึ้นได้เป็นธรรมดา ปัญหาของนักเรียนจะเพิ่มขึ้นหรือลดลงขึ้นอยู่กับครูเป็นสำคัญ (อำพร เจนประภาพงศ์. 2528 : 2) ดังนั้นสัมพันธภาพของครูกับนักเรียนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องสร้างขึ้นเพื่อประสานความแตกต่างของเด็กแต่ละคน ให้มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาให้น้อยลง พฤติกรรมที่ครูปฏิบัติต่อเด็กจึงมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ และสุขภาพ

จิตของเด็ก หากสัมพันธ์ภาพของครูกับนักเรียนดี ก็จะทำให้บรรยากาศการเรียนการสอนอบอุ่น สร้างความรู้สึกที่มั่นคงปลอดภัย ทำให้นักเรียนมีความสุข ขณะอยู่ที่โรงเรียน เป็นการส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดีให้กับนักเรียน การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับนักเรียนนั้นครูจะต้องแสดงความเป็นมิตรกับนักเรียน ต้องยิ้มแย้มเป็นกันเอง มีอารมณ์ขัน มีท่าทางกระตือรือร้นสนใจที่จะสอนเด็ก พูดกับเด็กด้วยน้ำเสียงนุ่มนวล ไม่ดุคำหรือตวาดเสียงเมื่อมีอารมณ์โกรธ ครูต้องเข้าใจพัฒนาการเด็ก ความต้องการของเด็ก และปฏิบัติต่อเด็กด้วยความยุติธรรม เปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็น จัดกิจกรรมให้เด็กได้มีการแสดงออก และมีส่วนร่วมในการเรียน (ชูศักดิ์ แสนปัญญา. 2536 : 74-75) ครูจะต้องเห็นเด็กเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนการสอน ให้ความรัก ความเอาใจใส่ สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีให้เกิดขึ้นกับนักเรียนทุกคน เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจ รู้สึกว่ามีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อผู้อื่น และ สังคม

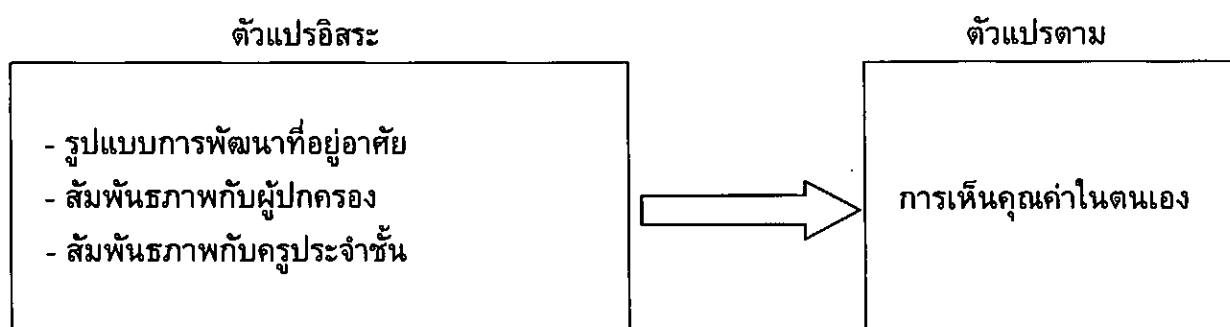
งานวิจัยในประเทศ เกี่ยวกับสัมพันธ์ภาพระหว่างนักเรียนกับครูประจำชั้น กับการเห็นคุณค่าในตนเอง ได้ผลการวิจัยที่สอดคล้องกัน ดังเช่น งานวิจัยของจิตรฐิกานต์ สบายจิตร (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง สัมพันธภาพระหว่างครูประจำชั้นกับนักเรียน การรับรู้คุณค่าในตนเอง และพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า สัมพันธภาพระหว่างครูประจำชั้นกับนักเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวก กับการรับรู้คุณค่าในตนเองของนักเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ ระจิตร์แก้ว เล็กอุทัย (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความภาคภูมิใจในตนเองของนิสิตคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า บรรยากาศการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย วิธีการสอนของอาจารย์ สถานที่เรียน สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับอาจารย์ และ สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความภาคภูมิใจในตนเองของนิสิตแพทย์ นอกจากนี้ ยังพบผลการศึกษาเกี่ยวกับสัมพันธ์ภาพของครูกับนักเรียนกับบุคลิกภาพด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นดังเช่นงานวิจัย ของสมศักดิ์ ชื่นพันธ์ (2523 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในชั้นเรียนกับความรู้สึกับผิดชอบ และ มโนภาพแห่งตน พบว่าปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนแบบประชาธิปไตย ซึ่งหมายถึง ผลของพฤติกรรมที่ครูและนักเรียนแสดงออกร่วมกัน ซึ่งครูปฏิบัติต่อนักเรียนด้วยความยุติธรรม ไม่ตามใจหรือเข้มงวดจนเกินไป ให้ความสนทนสนม ส่งเสริมให้นักเรียนแสดงความสามารถอย่างเต็มที่ นักเรียนร่วมตัดสินใจและวางแผนการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน กล้าแสดงความคิดเห็น บรรยากาศในห้องเรียนอบอุ่นเป็นกันเอง นักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบประชาธิปไตย มีมโนภาพแห่งตนสูงกว่า นักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบอัตตาธิปไตย และ แบบปล่อยปละละเลย สอดคล้องกับการศึกษาของสุมาลี วงศ์ปลุกแก้ว (2526 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในชั้นเรียน ความรู้สึกรับผิดชอบ และ ความเชื่อมั่นในตนเอง พบว่าปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียน มีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียน

งานวิจัยต่างประเทศ พบผลการวิจัยที่สอดคล้องเช่นเดียวกับงานวิจัยในประเทศ ดังเช่น การศึกษาของ อาเล็กซานเดอร์ (Alexander. 1984 : Abstract) เรื่องการรับรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับบุคลิกภาพของครูที่สัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน พบว่าบุคลิกภาพของครูที่แสดงถึงความอบอุ่นต่อนักเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นคุณค่าในตนเอง เด็กที่มีการรับรู้ว่ามีพฤติกรรมที่แสดงถึงความห่วงใย ให้ความอบอุ่นใจแก่นักเรียน มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง กว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างอบอุ่นใจจากครู สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ซารากอน(สมพิศ ไชยกิจ. 2536 : 24 ; อ้างอิงจาก Sarakon. 1986 : unpage) ศึกษาพบว่าการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่อบอุ่นและเป็นกันเอง การเสริมแรงแก่นักเรียนเมื่อทำสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ตลอดทั้งบุคลิกภาพของครู เช่น ลักษณะทางกายภาพ อารมณ์ ความสนใจต่อเด็ก ความเชื่อและทัศนคติของครูที่มีต่อนักเรียนล้วนมีผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็ก จากผลงานวิจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้นพบงานวิจัยที่ให้ผลใกล้เคียงกันคือ งานวิจัยของ โอเฟเฟลต์ (Overfelt. 1998 : Abstract) ศึกษา พฤติกรรมควบคุมนักเรียนของครูประถมศึกษา และ ความสัมพันธ์ระหว่างการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็ก และ ทัศนคติของเด็กต่อโรงเรียน พบว่า พฤติกรรมการควบคุมของครูส่งผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน และ การควบคุมของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับบรรยากาศในโรงเรียนโดยครูเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สามารถทำนายทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อโรงเรียนได้ จากผลการศึกษาจากงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศทำให้สรุปได้ว่า นักเรียนที่มีสัมพันธภาพกับครูประจำชั้นดี มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่านักเรียนที่มีสัมพันธภาพกับครูประจำชั้นไม่ดี ดังนั้น สัมพันธภาพกับครูประจำชั้น น่าจะทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองได้

สมมติฐานในการวิจัย

1. วัยรุ่นที่อยู่ในชุมชนที่ได้รับการพัฒนาที่อยู่อาศัยแตกต่างกันมีการเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน
2. วัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพกับผู้ปกครองดี มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่า วัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพกับผู้ปกครองไม่ดี
3. วัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพกับครูประจำชั้นดี มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่า วัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพกับครูประจำชั้นไม่ดี
4. มีตัวแปรทำนายอย่างน้อย 1 ตัว ที่สามารถทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น ในชุมชนแออัดคลองเตยได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากร และ การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดคลองเตย บริเวณการทำเรือแห่งประเทศไทย และ กำลังศึกษาอยู่ในระดับ มัธยมศึกษาปีที่1-3 ของ โรงเรียนชุมชนหมู่บ้านพัฒนา สังกัดกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 170 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดคลองเตยบริเวณการทำเรือแห่งประเทศไทย และ กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ของโรงเรียนชุมชนหมู่บ้านพัฒนา สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2546 จำนวน118 คน กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางแสดงจำนวนประชากร และ จำนวนกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (ยฺทฐ ไกรวรรณ. 2530 : 55 ; อ้างอิงจาก Robert V.Krejcie and Early W. Morgan. 1970 : 608-609) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยมีขั้นตอนการสุ่ม คือ แบ่งนักเรียน ในแต่ละห้อง จำนวน 10 ห้อง ออกเป็น 2 กลุ่ม และสุ่มอย่างง่าย ได้แก่นักเรียนที่อาศัยอยู่ในชุมชนหมู่บ้านพัฒนา 70 ไร่ จำนวน 57 คน และ นักเรียนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ลีด 1 – ลีด 11 จำนวน 61 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 118 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามชุมชนที่อยู่อาศัย

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเอง

ตอนที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพ กับ ผู้ปกครอง

ตอนที่ 4 แบบสอบถามสัมพันธภาพ กับ ครูประจำชั้น

แบบสอบถามตอนที่ 1 แบบสอบถามชุมชนที่อยู่อาศัย

ตัวอย่างแบบสอบถาม

ให้นักเรียน ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในชุมชนที่นักเรียนอยู่อาศัยในปัจจุบัน

ชุมชนลือค 1,2,3 ____

ชุมชนลือค 4,5,6 ____

ชุมชนลือค 7,8,9 ____

ชุมชนลือค 10,11 ____

ชุมชนหมู่บ้านพัฒนา 70 ไไร่ ____

แบบสอบถามตอนที่ 2 แบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเอง

ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาจาก เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ ใช้แบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเองของ คุเปอร์สมิธ ฉบับนักเรียน (เพยาร์ ผลภาค. 2539 : 183-186) เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วน 4 ระดับ

ตัวอย่างแบบสอบถาม

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
0	ข้าพเจ้าเป็นคนต่ำต้อย				
00	ผู้ปกครองเข้าใจความรู้สึกของข้าพเจ้า				

แบบสอบถามตอนที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพกับผู้ปกครอง

ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและดัดแปลงมาจากแบบสอบถามของ ระจิตร์แก้ว เล็กอุทัย (2542 : 133-135) และ เสาวภา เบญจพันธุ์ทวี (2540 : 77-80) เป็นแบบสอบถาม ชนิดมาตราส่วน 4 ระดับ

ตัวอย่างแบบสอบถาม

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
0	ผู้ปกครองไม่สนใจซักถามเรื่องการเรียนของ ข้าพเจ้า				
00	ข้าพเจ้ามักเล่าเรื่องต่างๆ ที่โรงเรียนให้ผู้ปก ครองฟัง				

แบบสอบถามตอนที่ 4 แบบสอบถามสัมพันธภาพกับครูประจำชั้น

ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ นำแบบสอบถามของ จิตร์ฐิگانต์ สบายจิตร์ (2542 : 81-84) มาดัดแปลงให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างเป็นแบบสอบถาม ชนิดมาตราส่วน 4 ระดับ

ตัวอย่างแบบสอบถาม

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
0	ครูพูดจาไพเราะกับข้าพเจ้า				
00	ข้าพเจ้าไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของครู				

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม โดย การหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ตรวจสอบ ได้แก่

รศ.นิภา ศรีไพโรจน์ อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์

รศ.อัจฉรา สุขารมณ อาจารย์สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

ผศ.ประนต เถ้านิม อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์

ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความสอดคล้อง ระหว่างนิยามปฏิบัติการกับข้อคำถาม และ ตรวจสอบภาษาให้มีความชัดเจน และ ความถูกต้อง เมื่อผ่านการตรวจสอบ และ พิจารณาแล้ว ผู้วิจัยจึงนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงและแก้ไข ไปหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) โดยนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 60 คน แล้วนำแบบสอบถามที่ได้ไปหาค่าความสัมพันธ์ระหว่าง คะแนนรายข้อ (item score) กับ คะแนนรวมทั้งฉบับ (total score) โดยใช้สูตร สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson correlation) แล้วเลือกข้อที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ตั้งแต่ .232 ขึ้นไป และได้จำนวนข้อของแบบสอบถามแต่ละชุดดังนี้

แบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเอง คัดเลือกได้ 32 ข้อ จาก 74 ข้อ

แบบสอบถามสัมพันธภาพกับผู้ปกครอง คัดเลือกได้ 25 ข้อ จาก 80 ข้อ

แบบสอบถามสัมพันธภาพกับครูประจำชั้น คัดเลือกได้ 25 ข้อ จาก 65 ข้อ

จากนั้นเลือกข้อที่ใช้ได้ และ นำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร Alpha coefficient ของ ครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น ดังนี้

แบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเอง มีค่าความเชื่อมั่น .83

แบบสอบถามสัมพันธภาพกับผู้ปกครอง มีค่าความเชื่อมั่น .89

แบบสอบถามสัมพันธภาพกับครูประจำชั้น มีค่าความเชื่อมั่น .93

เกณฑ์การให้คะแนนของเครื่องมือ

แบบสอบถามตอนที่ 2-4 เป็นแบบสอบถามชนิด มาตราส่วน 4 ระดับทั้งหมด และ ประกอบด้วยข้อความทั้งด้านบวกและด้านลบ

ข้อความที่มีความหมายทางบวก

- จริงมากที่สุด	ให้	4	คะแนน
- จริงมาก	ให้	3	คะแนน
- จริงน้อย	ให้	2	คะแนน
- จริงน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางลบ

- จริงมากที่สุด	ให้	1	คะแนน
- จริงมาก	ให้	2	คะแนน
- จริงน้อย	ให้	3	คะแนน
- จริงน้อยที่สุด	ให้	4	คะแนน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูล ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โดยการทำหนังสือราชการขออนุญาต ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนหมู่บ้านพัฒนา และ ขอความร่วมมือจากคุณครูประจำชั้น ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อการเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล และ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา
2. ทดสอบสมมติฐาน ข้อ 1-3 โดยใช้สถิติ t – test
3. ทดสอบสมมติฐาน ข้อ 4 โดยใช้สถิติ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ และ อักษรย่อ ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{x}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน (Standard Deviation)
t	แทน	ค่าสถิติที่พิจารณาใน t – distribution
P	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
**	แทน	ค่าความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
R	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ
R ²	แทน	สัมประสิทธิ์ของการทำนาย
b	แทน	สัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวทำนายในรูปคะแนนดิบ
β	แทน	สัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวทำนายในรูปคะแนนมาตรฐาน
F	แทน	ค่าสถิติที่พิจารณาใน F – distribution
a	แทน	ค่าคงที่ของการทำนายในรูปคะแนนดิบ
S.E.est	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการทำนาย

ระดับการเห็นคุณค่าในตนเอง ได้กำหนดเกณฑ์ดังนี้

การเห็นคุณค่าในตนเองระดับต่ำที่สุด	คือ	ผู้ที่ได้คะแนน	1.00 - 1.60
การเห็นคุณค่าในตนเองระดับต่ำ	คือ	ผู้ที่ได้คะแนน	1.61 - 2.20
การเห็นคุณค่าในตนเองระดับปานกลาง	คือ	ผู้ที่ได้คะแนน	2.21 - 2.80
การเห็นคุณค่าในตนเองระดับสูง	คือ	ผู้ที่ได้คะแนน	2.81 - 3.40
การเห็นคุณค่าในตนเองระดับสูงที่สุด	คือ	ผู้ที่ได้คะแนน	3.41 - 4.00

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานจากการวิเคราะห์แบบสอบถามตามตัวแปรที่ศึกษา

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลำดับตามสมมติฐานการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานจากการวิเคราะห์แบบสอบถามตามตัวแปรที่ศึกษา

ตาราง 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง และ ร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามตัวแปรอิสระ

ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	คิดเป็นร้อยละ
นักเรียนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดคลองเตย	118	100
รูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัยของชุมชน		
1. พัฒนาในพื้นที่เดิม (ล็อก 1 – ล็อก 11)	61	48.31
2. พัฒนาในพื้นที่ใหม่ (หมู่บ้านพัฒนา 70 ไร่)	57	51.69
สัมพันธภาพกับผู้ปกครอง		
ดี	58	49.15
ไม่ดี	60	50.85
สัมพันธภาพกับครูประจำชั้น		
ดี	53	44.91
ไม่ดี	65	55.09

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คะแนนสูงสุด คะแนนต่ำสุด และ คะแนนเต็ม ของตัวแปรสัมพันธภาพกับผู้ปกครอง และ สัมพันธภาพกับครูประจำชั้น

ตัวแปร	N	$\bar{x}$	S.D.	คะแนน สูงสุด	คะแนน ต่ำสุด	คะแนน เต็ม
สัมพันธภาพกับผู้ปกครอง	118	62.81	11.80	95	41	100
สัมพันธภาพกับครูประจำชั้น	118	64.46	9.28	89	47	100

ตาราง 3 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง และ ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง ตามเกณฑ์ระดับการเห็นคุณค่าในตนเอง

ระดับการเห็นคุณค่าในตนเอง	การแปลความหมาย	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	คิดเป็นร้อยละ
1.00 - 1.60	ต่ำที่สุด	0	0
1.61 - 2.20	ต่ำ	22	18.64
2.21 - 2.80	ปานกลาง	64	54.24
2.81 - 3.40	สูง	30	25.42
3.41 - 4.00	สูงที่สุด	2	1.69

จากตาราง 3 ผลปรากฏว่าวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตย มีการเห็นคุณค่าในตนเองระดับสูงที่สุด จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.96 , ระดับสูง จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 25.42 , ระดับปานกลาง จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 54.24 และ ระดับ ต่ำ จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 18.64

ตาราง 4 ระดับการเห็นคุณค่าในตนเอง ของกลุ่มตัวอย่าง ในกลุ่มรวม และ กลุ่มย่อยแยกตามรูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัย

กลุ่มตัวอย่าง	N	คะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเอง	การแปลความหมาย
กลุ่มรวม	118	2.59	ปานกลาง
ชุมชนหมู่บ้านพัฒนาฯ	57	2.56	ปานกลาง
ชุมชนลือค 1 – ลือค 11	61	2.62	ปานกลาง

จากตาราง 4 ผลปรากฏว่า เมื่อพิจารณาในกลุ่มย่อยแยกตามรูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัย พบว่า วัยรุ่นที่อยู่อาศัยในชุมชนที่ได้รับการพัฒนาในพื้นที่เดิม คือ ชุมชนลือค 1-ลือค 11 มีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเอง 2.62 คะแนน และ ชุมชนที่ได้รับการพัฒนาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ใหม่ คือชุมชนหมู่บ้านพัฒนา มีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเอง 2.56 คะแนน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลำดับตามสมมติฐานการวิจัย

1. เปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นที่มีรูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัยต่างกัน เพื่อทดสอบสมมติฐาน ข้อ 1 ที่ว่า “วัยรุ่นที่อยู่ในชุมชนที่ได้รับอาศัยการพัฒนาที่อยู่แตกต่างกัน มีการเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน ”

ตาราง 5 เปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเอง ของวัยรุ่นที่อยู่ในชุมชนที่มีรูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัยต่างกัน

รูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัย	N	$\bar{x}$	S.D.	t	P
พื้นที่ใหม่ (หมู่บ้านพัฒนาฯ)	57	81.96	11.45	-.85	.40
พื้นที่เดิม (ล๊อค 1 – 11)	61	83.77	11.67		

จากตาราง 5 ผลปรากฏว่า วัยรุ่นที่อยู่ในชุมชนที่ได้รับการพัฒนาที่อยู่อาศัยในพื้นที่เดิมมีการเห็นคุณค่าในตนเอง ไม่แตกต่างจากวัยรุ่นที่อยู่ในชุมชนที่ได้รับการพัฒนาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ใหม่ นั่นคือ วัยรุ่นที่มีรูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัยต่างกัน มีการเห็นคุณค่าในไม่แตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1

2. เปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพกับผู้ปกครองต่างกัน เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 2 ที่ว่า “ วัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพกับผู้ปกครองดี มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพกับผู้ปกครองไม่ดี ”

ตาราง 6 เปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพกับผู้ปกครองต่างกัน

สัมพันธภาพกับผู้ปกครอง	N	$\bar{x}$	S.D.	t	P
ดี	58	72.62	7.73	15.45 **	.00
ไม่ดี	60	53.33	5.72		

**p< .01

จากตาราง 6 ปรากฏว่าวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพกับผู้ปกครองดี มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่า วัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพกับผู้ปกครองไม่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2

3. เปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพกับครูประจำชั้นต่างกัน เพื่อทดสอบสมมติฐาน ข้อ 3 ที่ว่า " วัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพกับครูประจำชั้นดี มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพกับครูประจำชั้นไม่ดี "

ตาราง 7 เปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น ที่มีสัมพันธภาพกับครูประจำชั้นต่างกัน

สัมพันธภาพกับครูประจำชั้น	N	$\bar{x}$	S.D.	t	P
ดี	53	72.34	6.99	13.23**	.00
ไม่ดี	65	57.98	4.80		

**p< .01

จากตาราง 7 ปรากฏว่า วัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพกับครูประจำชั้นดี มีการเห็นคุณค่าในตนเอง สูงกว่าวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพกับครูประจำชั้นไม่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสอดคล้องกับสมมติฐาน ข้อที่ 3

4. ความสามารถในการทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น โดยมีรูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัย สัมพันธ์ภาพกับผู้ปกครอง และสัมพันธ์ภาพกับครูประจำชั้น เป็นตัวแปรทำนาย เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ว่า “ มีตัวแปรทำนายอย่างน้อย 1 ตัว ที่สามารถทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตยได้ ”

ตาราง 8 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนายด้วยกันเอง (รูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัย , สัมพันธ์ภาพกับผู้ปกครอง , สัมพันธ์ภาพกับครูประจำชั้น) และระหว่างตัวแปรเกณฑ์(การเห็นคุณค่าในตนเอง) กับตัวแปรทำนาย

ตัวแปร	รูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัย	สัมพันธ์ภาพกับผู้ปกครอง	สัมพันธ์ภาพกับครูประจำชั้น	การเห็นคุณค่าในตนเอง
รูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัย	1.00	.02	.09	.08
สัมพันธ์ภาพกับผู้ปกครอง		1.00	.69**	.74**
สัมพันธ์ภาพกับครูประจำชั้น			1.00	.60**
การเห็นคุณค่าในตนเอง				1.00

** $p < .01$

จากตาราง 8 ปรากฏว่า ตัวแปรทำนายที่มีความสัมพันธ์ทางบวก กับการเห็นคุณค่าในตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ สัมพันธ์ภาพกับผู้ปกครอง และสัมพันธ์ภาพกับครูประจำชั้น และปรากฏว่าตัวแปรทำนายที่มีความสัมพันธ์กันเองทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ สัมพันธ์ภาพกับผู้ปกครอง กับ สัมพันธ์ภาพกับครูประจำชั้น

ตาราง 9 วิเคราะห์ตัวแปรที่สามารถทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น โดยวิธี Stepwise

ตัวแปรทำนาย	b	β	R	R ²	F	P
สัมพันธภาพกับผู้ปกครอง	.62	.63	.75	.57	50.02**	.00

** p< .01

a = 29.65 , S.E.est = 7.69

จากตาราง 9 ผลปรากฏว่ามีตัวแปรเดียวที่สามารถทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นได้ คือ สัมพันธภาพกับผู้ปกครอง โดยมีความสามารถในการทำนายได้ 57% ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 4

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 8 พบว่า ตัวแปรสัมพันธภาพกับครูประจำชั้น มีความสัมพันธ์กับตัวแปรการเห็นคุณค่าในตนเองสูงถึง .60 แต่ไม่สามารถทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองได้ เพราะมีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนายด้วยกันเอง คือ ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพกับผู้ปกครอง กับ สัมพันธภาพกับครูประจำชั้นโดยมีความสัมพันธ์ทางบวกสูงถึง .69 ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม โดยตั้งตัวแปรสัมพันธภาพกับผู้ปกครองออกจากการวิเคราะห์ คงเหลือเพียงตัวแปรรูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัย และ สัมพันธภาพกับครูประจำชั้น เท่านั้น ผลปรากฏว่า สัมพันธภาพกับครูประจำชั้น สามารถทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองได้ 36% (ดูตารางในภาคผนวก ค)

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา ระดับการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตย
2. เพื่อเปรียบเทียบ การเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตย ที่อยู่อาศัยในชุมชนที่มีรูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน
3. เพื่อเปรียบเทียบ การเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตย ที่มีสัมพันธภาพกับผู้ปกครองแตกต่างกัน
4. เพื่อเปรียบเทียบ การเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตย ที่มีสัมพันธภาพกับครูประจำชั้นแตกต่างกัน
5. เพื่อศึกษาการทำนายการเห็นคุณค่าในตนเอง ของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตย โดยมีรูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัย สัมพันธภาพกับผู้ปกครอง และ สัมพันธภาพกับครูประจำชั้น เป็นตัวแปรทำนาย

สมมติฐานในการวิจัย

1. วัยรุ่นที่อยู่ในชุมชนที่ได้รับการพัฒนาที่อยู่อาศัยแตกต่างกันมีการเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน
2. วัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพกับผู้ปกครองดี มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพกับผู้ปกครองไม่ดี
3. วัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพกับครูประจำชั้นดีมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพกับครูประจำชั้นไม่ดี
4. มีตัวแปรทำนายอย่างน้อย 1 ตัว ที่สามารถทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น ในชุมชนแออัดคลองเตยได้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นวัยรุ่นที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัดบริเวณการทำเรือแห่งประเทศไทย และ กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา ปีที่ 1-3 ของโรงเรียนชุมชนหมู่บ้านพัฒนา สังกัดกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 170 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นวัยรุ่นที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัดคลองเตยบริเวณการทำเรือแห่งประเทศไทย และ กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ของ โรงเรียนชุมชนหมู่บ้านพัฒนา สังกัดกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 118 คน กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ ตารางแสดงจำนวนประชากร และ จำนวนกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (ยุทธ ไกรวรรณ. 2530 : 55 ; อ้างอิงจาก Robert V.Krejcie and Early W. Morgan. 1970 : 608-609) กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ แบ่งออกได้เป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามชุมชนที่อยู่อาศัย

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเอง ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาจาก เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ ใช้แบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเองของ คูเปอร์สมิธ ฉบับนักเรียน(เพียร์ ผลภาค. 2539 : 183-186) เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วน 4 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น .83

ตอนที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพ กับ ผู้ปกครอง ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและดัดแปลงมาจากแบบสอบถามของ ระจิตร์แก้ว เล็กอุทัย (2542 : 133-135) และ เสาวภา เบญจพันธุ์ทวี (2540 : 77-80)เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วน 4 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น .89

ตอนที่ 4 แบบสอบถามสัมพันธภาพ กับ ครูประจำชั้น ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำแบบสอบถามของ จิตร์จิกานต์ สบายจิตร์ (2542 : 81-84) มาดัดแปลงให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างเป็นแบบสอบถาม ชนิดมาตราส่วน 4 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น .93

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูล โดยการทำหนังสือราชการขออนุญาต ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนหมู่บ้านพัฒนา และ ขอความร่วมมือจากคุณครูประจำชั้นของ นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อการเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล และ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา
2. เปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น ตามตัวแปรอิสระ โดยใช้สถิติ t - test เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 1-3
3. ตรวจสอบการทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น โดยใช้สถิติ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 4

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตยมีการเห็นคุณค่าในตนเอง ระดับปานกลาง
2. วัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตย ที่อยู่อาศัยในชุมชนที่มีรูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน มีการเห็นคุณค่าในตนเองไม่แตกต่างกัน
3. วัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตย ที่มีสัมพันธภาพกับผู้ปกครองดี มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตย ที่มีสัมพันธภาพกับผู้ปกครองไม่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01
4. วัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตย ที่มีสัมพันธภาพกับครูประจำชั้นดี มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่า วัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตยที่มีสัมพันธภาพกับครูประจำชั้นไม่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
5. ตัวแปร ที่สามารถทำนาย การเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น ในชุมชนแออัดคลองเตยได้ คือ ตัวแปร สัมพันธภาพกับผู้ปกครอง สามารถทำนายได้ 57% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. เปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตย ที่อยู่อาศัยในชุมชนที่มีรูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน พบว่า วัยรุ่นที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัดคลองเตย ที่อยู่อาศัยในชุมชนที่มีรูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน มีการเห็นคุณค่าในตนเองไม่แตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 แสดงว่าแม้วัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตยจะมีสภาพที่อยู่อาศัยดีขึ้น แต่การเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตยก็ไม่สูงตามไปด้วย ดังนั้นแม้ว่าชุมชนจะได้รับการพัฒนาที่อยู่อาศัยในรูปแบบที่แตกต่างกัน แต่การเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในชุมชน ก็ไม่ได้แตกต่างกัน จากการพัฒนาชุมชนแออัดในความรับผิดชอบของการเคหะแห่งชาติ ที่มีรูปแบบและวิธีการปรับปรุงหลายรูปแบบ เช่น การปรับปรุงชุมชนในที่เดิม การจัดหาที่อยู่อาศัยใหม่ การย้ายชุมชนไปอยู่ที่ใหม่ และ การบูรณะที่ดินทั้งบริเวณ เป็นต้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัด และเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัดมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย ส่งผลให้คนในชุมชนเกิดการพัฒนาตนเอง ชุมชน และสิ่งแวดล้อมต่อไป หลังจากการปรับปรุงชุมชนให้มีสภาพดีขึ้นแล้ว การเคหะยังคงมีการดูแลให้มีการพัฒนาชุมชน และ พัฒนาคุณภาพชีวิตควบคู่กันไป ดังเช่น ชุมชนแออัดคลองเตย บริเวณการทำเรือแห่งประเทศไทย ที่ได้รับการพัฒนาในรูปแบบการพัฒนาในพื้นที่เดิม และ การพัฒนาในพื้นที่ใหม่ โดยชุมชนแออัด ลีด 1 – ลีด 11 ได้รับการพัฒนาในพื้นที่เดิม และ ชุมชนแออัด ลีด 12 ได้รับการพัฒนาในพื้นที่ใหม่ และ เปลี่ยนชื่อเป็น ชุมชนหมู่บ้านพัฒนา 70 ไร่ ตามนโยบายของการเคหะแห่งชาติ โดยมีการพัฒนาทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และ สังคม จากการได้รับการพัฒนาในรูปแบบที่แตกต่างกัน ทำให้ชุมชน 2 ชุมชน มีลักษณะที่แตกต่างกันคือ

- ชุมชนหมู่บ้านพัฒนา มีการจัดสรรพื้นที่ปลูกสร้างบ้าน ทำให้สภาพชุมชนเป็นระเบียบ คนในชุมชนมีความกระตือรือร้นในการสร้างที่อยู่อาศัยให้มั่นคงถาวร เนื่องจากได้รับสิทธิเช่าที่ดินระยะยาว ส่วนชุมชนลีด 1-11 บางชุมชนบุกรุกพื้นที่ของการทำเรือฯ บางชุมชนเช่าที่ดินของการทำเรือ หรือของเอกชนในลักษณะชั่วคราว ทำให้ขาดความมั่นคงในที่อยู่อาศัย

- ชุมชนหมู่บ้านพัฒนาได้รับโอกาสจากกรุงเทพมหานครให้ทำทะเบียนราษฎร มีสำเนาทะเบียนบ้านถาวร ไม่เป็นอุปสรรคต่อการติดต่อกับหน่วยราชการอีกต่อไป ส่วนชุมชน ลีด 1-11 ยังคงมีปัญหาเรื่องทะเบียนราษฎรค้างอยู่

- ประชาชนในชุมชนหมู่บ้านพัฒนา มีโอกาสสัมผัสกับบุคคลและองค์กรต่างๆ ตลอดเวลาทั้งภาครัฐบาล และ เอกชนที่เข้ามาช่วยเหลือ หรือจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน ทำให้ประชาชนในชุมชนตื่นตัวด้านการศึกษา ด้านการเมือง และสังคมมากกว่าชุมชนลีด 1-ลีด 11 (ทัศนีย์ จิรารัตนวัฒนา. 2530 : 48-49 ; ศศินันท์ นิลจันทร์. 2546 : สัมภาษณ์)

การปรับปรุงชุมชนแออัดมีเป้าหมายในการปรับปรุงชุมชนให้มีการพัฒนาทั้งทางด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ และ สังคม โดยให้คนในชุมชนแออัดมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย มีอาชีพที่มั่นคง และ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่สภาพสังคมในชุมชนแออัดก็ยังไม่พัฒนาขึ้นมากนัก การเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคงเคยจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับรูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะวิถีชีวิตของคนในชุมชนยังคงมีการติดต่อสัมพันธ์กัน จากการใช้สาธารณประโยชน์ร่วมกัน การพบปะสังสรรค์ทำกิจกรรมร่วมกัน อีกทั้งเรียนโรงเรียนเดียวกัน ดังนั้นการมีปฏิสัมพันธ์ในสิ่งแวดล้อมเดียวกัน อาจทำให้มีการเห็นคุณค่าในตนเองไม่แตกต่างกัน และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ กนกพร แสงแก้ว (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงชุมชนหลังการรื้อย้าย : ชุมชนหมู่บ้านพัฒนา 70 ไร่ พบว่าชุมชนหมู่บ้านพัฒนา 70 ไร่ได้รับการพัฒนาตามนโยบายของการเคหะอย่างครบครัน ไม่ว่าจะเป็น ด้านสาธารณูปโภค ได้แก่ ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ และ สาธารณูปการ ได้แก่ สนามเด็กเล่น สวนหย่อม สวนสาธารณะ ลานกีฬาชุมชน ตลาดชุมชน สถานรับเลี้ยงเด็ก โรงเรียนระดับอนุบาล – ระดับมัธยมต้น โรงเรียนฝึกอาชีพ สิ่งเหล่านี้ทำให้สภาพชุมชนมีลักษณะทางกายภาพ และ สภาพเศรษฐกิจที่ดีขึ้น แต่ก็ยังมีปัญหาสภาพสังคม คือ ปัญหายาเสพติด ที่ยังไม่สามารถแก้ไขให้หมดไปจากชุมชนได้ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ งานวิจัยของ กูเปอร์สมิธ (ศศิกานต์ ธนะโสธร. 7 ; อ้างอิงจาก Coopersmith. 1981 : 236) ศึกษาเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่า ตัวแปรภายนอก เช่น สถานะทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา และ ตำแหน่งงานของพ่อแม่ ไม่มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเด็ก จากงานวิจัยนี้ทำให้อาจคาดเดาได้ว่ารูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก ที่บ่งบอกถึงสถานะทางเศรษฐกิจของผู้อยู่อาศัย อาจจะไม่มีความกระทบต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น

จากผลการศึกษาทำให้ผู้วิจัยสรุปได้ว่าแม้ว่าชุมชนจะได้รับการพัฒนาที่อยู่อาศัยแต่ปัญหาทางด้านสังคม ของชุมชนก็ยังคงมีอยู่เช่นเดิม แสดงว่าแม้มีการพัฒนาทางด้านกายภาพ แต่ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนก็ยังคงมีปัญหาสังคม หรือ อาจกล่าวได้ว่าแม้จะมีการพัฒนาทางด้านปัจจัยภายนอก คือความเจริญทางด้านวัตถุ แต่คนในชุมชนยังขาดการพัฒนาทางด้านจิตใจ

2. เปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคงเคย ที่มีสัมพันธภาพกับผู้ปกครองแตกต่างกัน พบว่า วัยรุ่นในชุมชนแออัดคงเคยที่มีสัมพันธภาพกับผู้ปกครองดี มีการเห็นคุณค่าในตนเอง สูงกว่า วัยรุ่นในชุมชนแออัดคงเคยที่มีสัมพันธภาพกับผู้ปกครองไม่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 แสดงว่า วัยรุ่นในชุมชนแออัดคงเคย ที่มีสัมพันธภาพกับผู้ปกครองดี จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงตามไปด้วย เพราะประสบการณ์ที่บุคคลได้รับจากความสัมพันธ์ในครอบครัว เป็นรากฐานที่สำคัญในชีวิต การปฏิบัติตนในการให้ความรักของพ่อ และ แม่ เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของวัยรุ่น (สมชาย ธัญธนกุล. 2529 : 55) โดยเด็กจะเห็นคุณค่าในตนเอง เมื่อได้รับการนับถือ การยอมรับ การได้รับการ

ปฏิบัติต่อบุคคลที่มีความสำคัญในชีวิต ซึ่งคนที่มีความสำคัญต่อวัยรุ่นมากที่สุด ก็คือ พ่อ และ แม่ วัยรุ่นที่ได้รับความรัก ความอบอุ่น การสนับสนุน ให้กำลังใจ และ ให้สิทธิเสรีภาพในการกระทำ ในขอบเขตที่กำหนด จะมีการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองได้ สอดคล้องกับงานวิจัย ของ ฐปณีย์ ตั้งจิตภักดีสกุล (2545 : บทคัดย่อ) เรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเอง และ ความรู้สึกสิ้นหวัง ในเด็กและเยาวชน ในสถานพินิจ และ คุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง พบว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองในเด็ก และ เยาวชน ได้แก่ การแสดงออกถึงความรักใคร่ผูกพัน ระหว่างบิดา มารดา และ บุตร โดย เด็กที่ได้รับการแสดงความรักใคร่ผูกพันจากบิดามารดา มีความสัมพันธ์อันดีกับ บิดา มารดา จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่า กลุ่มเด็กที่บิดา มารดา และบุตร มีความสัมพันธ์ แบบต่างคนต่างอยู่ ขัดแย้งกันเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของสมพิศ ไชยกิจ (2536 : บทคัดย่อ) เรื่อง ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนราธิวาส พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กันทางบวก สอดคล้องกับ งานวิจัยของ สุพรรณิ จันทรวีเศษ (2539 : บทคัดย่อ) เรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัว เป็นองค์ประกอบหนึ่งของความภาคภูมิใจในตนเอง

3. เปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเอง ของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตยที่มีสัมพันธภาพกับครูประจำชั้นแตกต่างกัน พบว่า วัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตย ที่มีสัมพันธภาพกับครูประจำชั้นดี มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่า วัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตยที่มีสัมพันธภาพกับครูประจำชั้นไม่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 3 แสดงว่า วัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตยที่มีสัมพันธภาพกับครูประจำชั้นดี จะมีการเห็นคุณค่าในตนเอง สูงตามไปด้วย เพราะครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญรองจาก บิดา มารดา ในการให้การอบรมสั่งสอน ปลูกฝังนิสัย ความรู้สึกนึกคิด บุคลิกภาพ และ พฤติกรรม โดยเฉพาะครูประจำชั้น ซึ่งเป็นทั้งผู้ที่ถ่ายทอดความรู้ และ ผู้ที่คอยให้คำแนะนำ และ คำปรึกษาแก่นักเรียน อย่างใกล้ชิด ดังนั้น พฤติกรรมที่ครูปฏิบัติต่อเด็ก จึงมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ และ สุขภาพจิตของเด็ก หากสัมพันธภาพของครูกับนักเรียนดี ก็จะทำให้บรรยากาศการเรียนการสอนอบอุ่น สร้างความรู้สึกที่มั่นคงปลอดภัย ทำให้นักเรียนมีความสุข ขณะอยู่ที่โรงเรียน เป็นการส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดีให้กับนักเรียน สอดคล้องกับ งานวิจัยของจิตรฐิกานต์ สมายจิตร (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง สัมพันธภาพระหว่างครูประจำชั้นกับนักเรียน การรับรู้คุณค่าในตนเอง และพฤติกรรม การเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า สัมพันธภาพระหว่างครูประจำชั้นกับนักเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวก กับการรับรู้คุณค่าในตนเองของนักเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ ระจิตร์ แก้ว เล็กอุทัย (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความภาคภูมิใจในตนเองของนิสิต คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า บรรยากาศการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วยวิธีการสอนของอาจารย์ สถานที่เรียน สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับ

อาจารย์ และ สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความภาคภูมิใจในตนเอง ของนิสิตแพทย์ สอดคล้องกับ งานวิจัย ของสมศักดิ์ ชินพันธ์ (2523 : บทคัดย่อ)ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในชั้นเรียนกับความรู้สึกรับผิดชอบ และ มโนภาพแห่งตน พบว่าปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนแบบประชาธิปไตย ซึ่งหมายถึง ผลของพฤติกรรมที่ครูและนักเรียน แสดงออกร่วมกัน ซึ่งครูปฏิบัติต่อนักเรียนด้วยความยุติธรรม ไม่ตามใจหรือเข้มงวดจนเกินไป ให้ความสำคัญ สนับสนุน ส่งเสริมให้นักเรียนแสดงความสามารถอย่างเต็มที่ นักเรียนร่วมตัดสินใจและวางแผนการเรียน การสอนและกิจกรรมต่างๆ รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน กล้าแสดงความคิดเห็น บรรยายภาคในห้อง เรียนอบอุ่นเป็นกันเอง นักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบประชาธิปไตย มีมโนภาพแห่งตนสูงกว่า นักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบอัตตาธิปไตย และ แบบปล่อยปละละเลย

3. ตรวจสอบการทำการทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตย โดยมี รูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัย สัมพันธภาพกับผู้ปกครอง และ สัมพันธภาพกับครูประจำชั้น เป็นตัวแปร ทำนาย พบว่า สัมพันธภาพกับผู้ปกครอง เป็นตัวแปรเดียวที่สามารถทำการทำนายการเห็นคุณค่าในตนเอง ของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตยได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสามารถทำนายได้ 57% ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 4 แสดงว่า สัมพันธภาพกับผู้ปกครองสามารถทำนาย การเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตยได้ดี เพราะ ฐานฐานการเห็นคุณค่าในตนเอง ของเด็ก มีพัฒนาการมาจากความรัก และการยอมรับเด็กอย่างแท้จริง ของ พ่อ และ แม่ การที่เด็กจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นอย่างไร ขึ้นอยู่กับ การอบรมสั่งสอน การเลี้ยงดูของพ่อแม่ เด็กจะเห็นคุณค่าในตนเอง เมื่อได้รับการนับถือ การยอมรับ และการปฏิบัติตอบจากบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในชีวิต ซึ่งบุคคลนั้น คือ พ่อ และ แม่ ดังนั้น สัมพันธภาพกับผู้ปกครอง จึงสามารถทำการทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กได้เป็นอย่างดี สอดคล้อง กับ งานวิจัยของเชียร์ (สถิติ วงศ์สุวรรณ. 2540 : 207อ้างอิง จาก Sears. 1970 : unpages) ศึกษาพบว่า การให้ความรักความอบอุ่นของพ่อแม่มีผลต่อระดับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กมาก การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่เอาใจใส่ ให้ความรักต่อลูกมีผลให้เด็กมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงหรือต่ำได้ สอดคล้องกับ การศึกษาของกอร์ทอน (Gorton. 1996 : Abstract) เรื่อง ผลกระทบของครอบครัว กับการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น โดยทำการศึกษากับวัยรุ่นในมหาวิทยาลัย แอริโซนา จำนวน 270 คน พบว่า วัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และ สมาชิกในครอบครัวมีความสามัคคีต่อกัน จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ คูเปอร์และคณะ (อรชума พุ่มสวัสดิ์. 2539 : 27 อ้างอิงจาก Cooper et al. 1983 : 153 -159) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กกับลักษณะครอบครัวแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่าง เป็นเด็กนักเรียนอายุ 9-12 ปี พบว่า ลักษณะครอบครัวที่แตกต่างกันจะทำให้เด็กรับรู้ถึงความใกล้ชิด และการให้การสนับสนุนในระดับที่แตกต่างกัน การเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กจะลดลง เมื่อเด็กได้ รับรู้ว่า ตนเองแยกจากบุคคลในครอบครัวมีการรับรู้ว่าการครอบครัวไม่ให้การสนับสนุน และไม่มีความสุข

จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ สอดคล้องกับ จีซัส และ สวอลส์ (Gecas and Schwalbe, 1986 : 37-46) ทำการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมของพ่อแม่ กับการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น โดยทำการศึกษา กับวัยรุ่นอายุระหว่าง 17-19 ปี พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวก ระหว่างพฤติกรรมของพ่อแม่ที่เด็กรับรู้ กับการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น โดยพ่อแม่ที่ปฏิบัติต่อเด็กโดยให้อิสระในการกระทำ ให้การสนับสนุน และ มีส่วนร่วมในกิจกรรม ทำให้วัยรุ่นมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1. ผลการศึกษาพบว่า วัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตยมีการเห็นคุณค่าในตนเอง ระดับปานกลาง ดังนั้น โรงเรียนหรือองค์กร ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ควรสนับสนุนการจัดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในชุมชนแออัด เพื่อให้วัยรุ่นในชุมชนแออัดรู้สึก ว่า ตนเองมีคุณค่าต่อสังคม เช่น การเล่นดนตรีเนื่องในโอกาสพิเศษ ให้แก่สถานเด็กกำพร้า หรือเด็กพิการ หรือ อาจใช้ความสามารถจากการฝึกอาชีพ มาประดิษฐ์ของเล่น และตัดเย็บเสื้อผ้าให้แก่เด็กในสถานเด็กกำพร้า หรือ เด็กพิการ เป็นต้น

2. ผลการศึกษาพบว่า วัยรุ่นที่อยู่ในชุมชนที่มีรูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน มีการเห็นคุณค่าในตนเองไม่แตกต่างกัน จากผลการศึกษาทำให้คาดเดาได้ว่า การพัฒนาชุมชนแออัดทำให้สภาพที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัดดีขึ้น แต่สภาพสังคมในชุมชนแออัดยังไม่ดีขึ้นเท่าที่ควร ดังนั้น การเคหะแห่งชาติ หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนแออัด ควรเน้นการพัฒนาด้านสังคมในชุมชนแออัดให้มากยิ่งขึ้น ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านกายภาพ และเศรษฐกิจ เช่น อาจมีการจัดกิจกรรมที่รณรงค์ เกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น หรือ มีการจัดกิจกรรมให้เด็ก และ เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ในชุมชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีการเห็นคุณค่าในตนเองในด้านความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งที่ได้ทำประโยชน์ให้แก่ชุมชนของตนเอง และเป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นต้น

3. ผลการศึกษาพบว่า วัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตย ที่มีสัมพันธภาพกับผู้ปกครองดี มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง ดังนั้นผู้ปกครองของวัยรุ่น ควรจะให้ความสำคัญกับการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับวัยรุ่น โดยแสดงความรัก ความห่วงใย ให้วัยรุ่นได้รับรู้ ให้การสนับสนุนในด้านการเรียน ด้านกิจกรรมของวัยรุ่น และ มีเหตุผลในการปกครอง โดยในการสร้างสัมพันธภาพมิใช่เพียงแต่ สัมพันธภาพระหว่าง บิดา มารดา กับบุตรเท่านั้น แต่ควรเป็นสัมพันธภาพระหว่าง วัยรุ่น กับ ผู้ที่ให้การอบรมเลี้ยงดูนอกเหนือจาก บิดา มารดา ด้วย เพราะ จากการศึกษาเพิ่มเติมของผู้วิจัยพบว่า นักเรียนในโรงเรียนชุมชนหมู่บ้านพัฒนาส่วนใหญ่ ไม่ได้อยู่อาศัยกับบิดา มารดา แต่อยู่อาศัย กับ พี่ ป้า น้า อา หรือ ปู่ ย่า ตา ยาย เนื่อง จากบิดา มารดา แยกทางกัน หรือ ไปประกอบอาชีพในที่อื่นซึ่งห่างไกลกับชุมชนจึงไม่

สามารถอยู่ร่วมกับบุตรของตนได้ (วิเชียร รัตนเสถียร. สัมภาษณ์ 2546) ผู้ที่ให้การอบรมเลี้ยงดู แม้ไม่ใช่ บิดา มารดา ของวัยรุ่นก็ตาม แต่ผู้ที่ให้การอบรมเลี้ยงดูถือเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับวัยรุ่นมากที่สุด และเป็นผู้ที่มีหน้าที่ดูแลวัยรุ่น รองจากบิดา มารดา ของวัยรุ่น เพราะฉะนั้นไม่ว่าจะเป็นบิดา มารดา หรือ ผู้ที่ให้การอบรมเลี้ยงดูวัยรุ่น ควรให้ความสำคัญกับการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับวัยรุ่น เช่นเดียวกัน

4. ผลการศึกษาพบว่า วัยรุ่นในชุมชนแออัดคลองเตยที่มีสัมพันธภาพกับครูประจำชั้นดี มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง ดังนั้น ครูประจำชั้นควรสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับนักเรียน เพราะครูประจำชั้นเป็นผู้ที่มีหน้าที่ทั้งในด้านการสอน และ เป็นที่ปรึกษาของนักเรียนทุกคน มีโอกาสใกล้ชิดกับนักเรียนมาก จึงควรแสดงท่าทีเป็นมิตร ให้ความรัก ความเอาใจใส่ ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ทำให้วัยรุ่นมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้น เมื่อมีความรู้สึกที่ดีกับครูประจำชั้น ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกบ้านคนแรกที่วัยรุ่นจะยึดเป็นที่พึ่ง วัยรุ่นก็จะมีความรู้สึกอบอุ่นใจ และเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้น

5. ผลการศึกษาพบว่า สัมพันธภาพกับผู้ปกครองสามารถทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในชุมชนแออัดได้ และ จากการศึกษาเพิ่มเติมพบว่าสัมพันธภาพกับครูประจำชั้นก็สามารถทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในชุมชนแออัดได้เช่นกัน ดังนั้น หากนักเรียน คนใดที่มีสัมพันธภาพกับผู้ปกครองไม่ดี หรือ ขาดการดูแลเอาใจใส่จากผู้ปกครอง ครูประจำชั้นหรือครูคนอื่นๆในโรงเรียนอาจให้ความดูแล เอาใจใส่ในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับนักเรียนที่มีปัญหาเหล่านี้ เพราะครูเป็นที่พึ่งของนักเรียน และ เป็นผู้ที่ยอมรับดูแลนักเรียนรองลงมาจากผู้ปกครอง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษากการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น ในชุมชนอื่น หลายๆ ชุมชนเพื่อให้ผลการศึกษาครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2. การศึกษาครั้งต่อไป อาจทำการศึกษาเปรียบเทียบชุมชนแออัด ระหว่างชุมชนแออัดในเมืองกับชุมชนแออัดในชนบท เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

3. ในการศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับ ปัจจัยภายในให้มากยิ่งขึ้น เช่น ศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน มีค่านิยมที่ต่างกััน หรือ มีการปรับตัวที่ต่างกััน เป็นต้น

4. ควรมีการศึกษา ตัวแปรอิสระ ด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว ของวัยรุ่นในชุมชนแออัดอย่างเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น เช่น การแสดงความรักของบิดา การแสดงความรักของมารดา ความขัดแย้งระหว่างพี่น้อง เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกพร แสงแก้ว. (2542). การเปลี่ยนแปลงชุมชนหลังการรื้อย้าย : ชุมชนหมู่บ้านพัฒนา 70 ไร่ คลองเตย. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต. (เคหการ). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- คณะครูโรงเรียนชุมชนหมู่บ้านพัฒนา. (2545). ข้อมูลสารสนเทศ โรงเรียนชุมชนหมู่บ้านพัฒนา. กรุงเทพฯ: โรงเรียนชุมชนหมู่บ้านพัฒนา.
- งามตา วรินทร์นนท์. (2534). จิตวิทยาสังคม. (เอกสารประกอบคำสอน). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- จรรยา สุวรรณทัต. (2535). การพัฒนาบุคลิกภาพ และสุขภาพ. ใน ประมวลบทความวิชาการฉบับพิเศษ พ.ศ.2525-2535 อภินันทนาการครบรอบ 37 ปี สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. หน้า 1-7. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- จันทร์ฉาย พัทธสริกุล. (2532). ผลของการจัดโปรแกรมการฝึกความกล้าแสดงออกต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- จิตตินันท์ เตชะคุปต์. (2543, กันยายน-ธันวาคม). วัยรุ่นยุคใหม่สู่การพัฒนาเต็มศักยภาพอย่างสร้างสรรค์. วารสารสุขโขทัยธรรมาราช. 13(3): 39-52.
- จิตรฐิกานต์ สบายจิตร. (2542). สัมพันธภาพระหว่างครูประจำชั้นกับนักเรียน การรับรู้คุณค่าในตนเองและพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- เจษฎา พรหมจันทร์. (2540). ชุมชนแออัดปัญหาที่รอแก้ไข. กรุงเทพฯ: นิตยสารท้องถิ่น.
- ชลทิพย์ ปุณณะบุตร. (2523). ชีวิตครอบครัวในแหล่งเสื่อมโทรม: ศึกษาเฉพาะครอบครัวที่ได้รับการสงเคราะห์ในแหล่งเสื่อมโทรมคลองเตย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ชวลิต ยอดมณี และ คณะ. (2534). รายงานการวิจัย เรื่องความสัมพันธ์ของการติดยาเสพติดกับการประกอบอาชญากรรม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รูปนัย ตั้งจิตภักดีสกุล. (2545, มกราคม-มิถุนายน). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองและความรู้สึกสิ้นหวัง ในเด็กและเยาวชน ที่กระทำผิดในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชนกลาง. วารสารจิตวิทยาคลินิก. 33(1): 43-54.

ดุขฎิ โยเหลา,ลัตตาวัลย์ เกษมเนตร และ ชัยวัฒน์ วงศ์อาษา. (2540). รายงานการวิจัย ฉบับที่ 63
ปัจจัยปัจจัยสาเหตุการใช้ และ ดิตสารระเหยของเด็ก และเยาวชนในกรุงเทพมหานคร และ
จังหวัดยโสธร. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.

_____. (2545, 1 กันยายน). ความเข้มแข็งของครอบครัว: ครอบครัวสุขภาพดี. วารสารพฤติกรรม
ศาสตร์. 8(1): 1-10.

ทัศนิตา ระเบียบดี. (2531, มิถุนายน – กันยายน). การพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเอง. วารสาร
ศึกษาศาสตร์. ฉบับพิเศษ. 1-5.

ทัศนิตา ทองภักดี. (2539). รายงานการวิจัย การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู ความ
เชื่ออำนาจในตน และความคิดเกี่ยวกับตนของเด็กในเมือง และ ชนบท. กรุงเทพฯ: สถาบัน
วิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ทัศนีย์ จิราวัฒน์วัฒนา. (2530). ระดับการรู้หนังสือขั้นพื้นฐานของประชาชนในชุมชนแออัดคลองเตย :
การศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนหมู่บ้านพัฒนา. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธำรงค์ อุดมไพจิตรกุล และ คณะ. (2543). รายงานการวิจัย การศึกษาบทบาทองค์กรพัฒนา
เอกชนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในแหล่งชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพมหานคร.
กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

นภัส ศิริสัมพันธ์ และ พรประภา สิ้นธุนา. (2529). การมีส่วนร่วมของสตรีชุมชนแออัดกับการ
พัฒนาชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนแออัดคลองเตย. กรุงเทพฯ: โครงการสตรีศึกษา
สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นวลละอ อสุภผล. (2527). ทฤษฎีบุคลิกภาพ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

นฤมล อังคสุกร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐกานต์ ทรัพย์ไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานเขตคลอง
เตย เมื่อ 3 มิถุนายน 2546.

นิพนธ์ แจ้งเอี่ยม. (2519). การศึกษาบุคลิกภาพแสดงตัว ความเชื่อมั่นในตนเอง และ ความภาคภูมิใจ
ในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร และ อุดรดิตถ์.
ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร

นิยม บุญมี. (2534). ครอบครัวสัมพันธ์. (เอกสารประกอบคำสอน). กรุงเทพฯ: คณะวิทยา
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

ประมาญ ดิถคินสัน. (2524). จิตวัฒนา : จิตวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

- พรรณิ ชูทัย เจนจิต. (2533). จิตวิทยาและสังคมวิทยาพื้นฐานเพื่อการแนะแนว. (เอกสารประกอบ
คำสอน). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ถ่ายเอกสาร.
- พรรณิ ทรัพย์มากอุดม. (2532). การศึกษาความแตกต่างระหว่างเพศกับการให้คุณค่าตนเอง: ศึกษา
กรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนสุวรรณารามวิทยาคม. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยามหา
บัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- เพยาร์ ผลภาค. (2539). บทบาทของบิดา บทบาทของมารดา การปรับตัวกับเพื่อน กับความรู้สึกมี
คุณค่าในตนเองของวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ).
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ภูมินทร์ ชลาชีวะ. (2545). เลี้ยงลูกอย่างไร ไม่ให้ติดยาเสพติด. ข่าวสารกรมสุขภาพจิต. 9(9) :
4-5.
- มะลิ อุดมภาค. (2538). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความภาคภูมิใจในตน
เองของนักเรียนเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- มูลนิธิดวงประทีป และ โครงการโรคเอดส์ สภากาชาดไทย. (2534). รายงานการวิจัย สภาพเศรษฐกิจ
และสังคม กับความรู้ และ ทักษะเกี่ยวกับโรคเอดส์ ในชุมชนแออัด. กรุงเทพฯ: สภากาชาด
ไทย.
- บุษกร ไกยวรรณ. (2530). สถิติสำหรับการวิจัย. กรุงเทพฯ: พระนครแกรนด์วิว.
- ระจิตร แก้วเล็กอุทัย. (2542). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความภาคภูมิใจในตนเองของนิสิตคณะแพทย
ศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และ ทศนา ทองภักดี. (2543). รายงานการวิจัย เรื่องรูปแบบการแสดงความรัก
ของมารดาที่เกี่ยวข้องกับ บุคลิกภาพและพัฒนาการทางอารมณ์ สังคมของเด็ก. กรุงเทพฯ:
สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ศศิกานต์ ณะโสธร. (2529). ผลของการมีตำแหน่งเป็นหัวหน้าห้องต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: จุฬาลง
กรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ศศินันท์ นิลจันทร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐกานต์ ทรัพย์ไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่มูลนิธิดวงประทีป
เมื่อ 28 เมษายน 2546.
- สมชาย ธีรธนกุล. (2529). จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ: พิชญเศ.

- สมพิศ ไชยกิจ. (2536). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความภาคภูมิใจในตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนราธิวาส. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สมศักดิ์ ชินพันธ์. (2523). ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในชั้นเรียนกับความรูสึกับผิดชอบและเมโนภาพแห่งตน. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สถิตย์ ภัทระ. (2535). ปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความภาคภูมิใจในตนเองของบุคคลวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สถิตย์ วงศ์สวรรค์. (2540). การพัฒนาบุคลิกภาพ. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- สาวิตรี ทยานศิลป์. (2541). อิทธิพลของครอบครัวต่อความภาคภูมิใจในตนเองของวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- สิริลักษณ์ แก้วคงยศ. (2533). ชุมชนแออัด ตะกอนบางกอก. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์น.
- สุชา จันทน์เอม. (2529). จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุพรรณิ จันทวิเศษ. (2539). การวิเคราะห์องค์ประกอบความภาคภูมิใจในตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สุพัตรา สุภาพ. (2525). ปัญหาสังคม. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภาพรรณ โคตรจรัส. (2542, ตุลาคม-ธันวาคม). พัฒนาการบุคคล:แบบแผนของครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูนั้นสำคัญไฉน. วารสารส่งเสริมสุขภาพ และ อนามัยสิ่งแวดล้อม. 4(12): 2-7.
- สุมาลี วงศ์ปลุกแก้ว. (2526). ความสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในชั้นเรียนกับความรูสึกับผิดชอบ และความเชื่อมั่นในตนเอง. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- โสภา ชีปลัมน์ และ คณะ. (2533). การศึกษาการแพร่ระบาดของสารเสพติดในเด็ก และ เยาวชนในย่านชุมชนแออัด เขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย.
- _____. (2534). การศึกษารูปแบบของชุมชนที่พึงปรารถนาของผู้อาศัยในชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพฯ. กรุงเทพฯ: สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย.
- _____. (2542). การพัฒนาตนเองทางเลือกที่คุ้มค่าในยุคสังคมวิกฤติ. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

- เสาวภา เบ็ญจพันธุ์ทวี. (2540). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและสัมพันธภาพในครอบครัวกับเอกลักษณ์แห่งตนของเด็กวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร
- วิเชียร รัตนเสถียร. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐกานต์ ทรัพย์ไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนชุมชนหมุ่มหมุ่นบ้านพัฒนา เมื่อ 11 สิงหาคม 2546.
- หทัยรัตน์ นอบน้อม. (2529). การเปรียบเทียบค่านิยมและความคาดหวังของผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัดที่ได้รับการปรับปรุงและไม่ได้รับการปรับปรุง เขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. (สารัตถศึกษา). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร
- อรชума พุ่มสวัสดิ์. (2539). การเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูในรูปแบบที่แตกต่างกันตามการรับรู้ของตนเอง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- อรพรรณ พนาพิทักษ์กุล. (2539). องค์ประกอบทางสภาพส่วนตัวที่เกี่ยวข้องกับความเป็นตัวของตัวเอง การปรับตัวทางสังคม สุขภาพจิต และสุขภาพกาย ของเด็กก่อนวัยรุ่นในชุมชนแออัด. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- อรพินท์ ชูชม และ อัจฉรา สุวามณ. (2532). รายงานการวิจัยฉบับที่ 48 เรื่อง องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อำพร เจนประภาพงศ์. (2538). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพของครูประจำชั้นกับนักเรียน สุขภาพจิตของนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- Alexander, Robert Marshall. (1984). *Student Perceptions of teacher characteristics; how these Perception relate to student self-esteem and locus of control perceptions.* Dissertation abstracts international. (Doctor of education): Oregon state university. Photocopied.
- Gecas, viktor. and Schwalbe, Michael L. *Parental Behavior and adolescence self- esteem.* Journal of Marriage and the family 48. (February .1986): 37-46.

- Gorton, James Sheldon. (1996). *The effects of family dynamics (Cohesion and adaptability) on Self –efficacy, self-esteem and Gold stability in late adolescents.* Dissertation abstract International (Doctor of Philosophy): Union institute. Photocopied.
- Overfelt, Keven. (1998). *Middle school instructional teacher team's pupil control behavior and its Relationship to student self-esteem and attitude toward school.* Dissertation abstract International. (Doctor of Education). University of Missouri-Columbia. Photocopied.
- Smith, Unity Christina. (2002). *The effect of adolescence on self-esteem .* Masters Abstracts International (Master of Arts): Truman state University. Photocopied.
- Younes, Maha M. (2002). *Gender roles, self – esteem, depression and perceived parental Practices: Trajectories among culturally diverse urban adolescent girls.* (Doctor of Philosophy). Dissertation Abstracts International: New York University. Photocopied.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน
- ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง
- ตอนที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพกับผู้ปกครอง
- ตอนที่ 4 แบบสอบถามสัมพันธภาพกับครูประจำชั้น

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วพิจารณาว่าข้อความนั้นตรงกับความรู้สึก และพฤติกรรมมากน้อยเพียงใด แล้วให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบเพียงคำตอบเดียวในแต่ละข้อ

ตัวอย่าง

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
(0)	ผู้ปกครองสนับสนุนความสามารถพิเศษของข้าพเจ้า			✓	

2. กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ คำตอบของนักเรียนถือเป็นความลับ ไม่มีผลกระทบต่อการเรียนของนักเรียน

3. แบบสอบถามนี้เป็นการสำรวจ ความรู้สึก และ พฤติกรรมของนักเรียนตามความเป็นจริง จึงไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิด

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน

1. นักเรียนกำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่

- ☐ 1
☐ 2
☐ 3

2. ปัจจุบันนักเรียนอาศัยอยู่ในชุมชน

- ☐ คลองเตย ลีค 1, 2, 3
☐ คลองเตย ลีค 4, 5, 6
☐ คลองเตย ลีค 7, 8, 9
☐ คลองเตย ลีค 10, 11, 12
☐ หมู่บ้านพัฒนา 70 ไร่

3. ผู้ที่อบรมเลี้ยงดูนักเรียนในปัจจุบัน คือ

- ☐ บิดา มารดา
☐ ญาติพี่น้อง

☐ ผู้อื่น โปรดระบุ.....

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
1.	ข้าพเจ้าเป็นคนน่าสนใจ				
2.	ข้าพเจ้าไม่สามารถทำงานที่ยากได้				
3.	ข้าพเจ้าเป็นคนร่าเริงแจ่มใส				
4.	ผู้ปกครองภูมิใจในตัวข้าพเจ้า				
5.	ข้าพเจ้าลำบากใจในการพูดหน้าชั้นเรียน				
6.	ลักษณะท่าทางของข้าพเจ้าไม่ดีเหมือนคนอื่น				
7.	ข้าพเจ้าเป็นคนที่เชื่อถือได้				
8.	ชีวิตของข้าพเจ้าประสบความสำเร็จเสมอ				
9.	ไม่ว่าข้าพเจ้าไปที่ใดก็มีแต่คนทักทาย				
10.	ข้าพเจ้าต้องใช้เวลาอันยาวนานกว่าจะคุ้นเคยกับสิ่งใหม่				

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
11.	ที่บ้านไม่มีใครใส่ใจข้าพเจ้า				
12.	ข้าพเจ้ามีความมานะพยายาม				
13.	ข้าพเจ้าสนิทกับเพื่อนทุกคนในกลุ่ม				
14.	ข้าพเจ้าเป็นคนไม่เอาไหน				
15.	บ่อยครั้งที่ข้าพเจ้าอยากหนีออกจากบ้าน				
16.	ครูผิดหวังในตัวข้าพเจ้า				
17.	ข้าพเจ้ามีอารมณ์แปรปรวนง่าย				
18.	ข้าพเจ้าเป็นคนต่ำต้อย				
19.	เพื่อนๆ ไม่รับฟังความคิดเห็นของข้าพเจ้า				
20.	ข้าพเจ้ามีประโยชน์ต่อครอบครัว				
21.	ข้าพเจ้าไม่สามารถเป็นผู้นำในกลุ่มเพื่อนได้				
22.	ชีวิตของข้าพเจ้าไม่มีอะไรดีเลย				
23.	เพื่อนๆ ไม่เคยเข้าใจข้าพเจ้าเลย				
24.	ถ้าข้าพเจ้าตั้งใจทำอะไรแล้วมักจะประสบความสำเร็จ				
25.	ผู้ปกครองเข้าใจความรู้สึกของข้าพเจ้า				
26.	ครูมักพูดถึงข้าพเจ้าในด้านดีเสมอ				
27.	ข้าพเจ้าเป็นที่รักใคร่ของผู้อื่น				
28.	ข้าพเจ้ามักเรียนไม่ทันเพื่อน				
29.	ข้าพเจ้าเบื่อตนเอง				
30.	ครูเหนื่อยกับการสั่งสอนข้าพเจ้า				
31.	เมื่อพบปัญหาเรื่องการเรียนข้าพเจ้าสามารถตัดสินใจได้ทันที				
32.	ชีวิตของข้าพเจ้าสับสนวุ่นวาย				

ตอนที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพกับผู้ปกครอง

คำอธิบาย ผู้ปกครอง หมายถึง บิดา มารดา ญาติพี่น้อง หรือบุคคลอื่นที่อบรมเลี้ยงดูนักเรียนในปัจจุบัน

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
1.	เมื่อข้าพเจ้าทุกข์ใจผู้ปกครองปลอบใจ				
2.	ผู้ปกครองแสดงความรักแก่ข้าพเจ้าโดยการกระทำ เช่น โอบกอด ลูบหัว เป็นต้น				
3.	ผู้ปกครองสนับสนุนอุปกรณ์การเรียนของข้าพเจ้า				
4.	ผู้ปกครองห่วงใยเรื่องความปลอดภัยของข้าพเจ้า				
5.	เมื่อข้าพเจ้าอยากทำอะไร ผู้ปกครองมักคัดค้าน				
6.	ผู้ปกครองให้คำแนะนำ เมื่อข้าพเจ้าทำรายงาน				
7.	ผู้ปกครองดูแลเมื่อข้าพเจ้าไม่สบาย				
8.	ผู้ปกครองคอยชี้แนะเรื่องการเตรียมตัวสอบแก่ข้าพเจ้า				
9.	ถ้าผู้ปกครองอารมณ์เสียข้าพเจ้าจะโดนทำโทษหนักมากขึ้น				
10.	ข้าพเจ้าได้รับของขวัญจากผู้ปกครองในโอกาสสำคัญ เช่น วันเกิด หรือวันปีใหม่ เป็นต้น				
11.	เมื่อข้าพเจ้าทำผิดผู้ปกครองว่ากล่าวด้วยคำสุภาพ				
12.	ผู้ปกครองให้คำปรึกษา เมื่อข้าพเจ้ามีปัญหาการเรียน				
13.	ผู้ปกครองทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกว่ายังมีคนที่ยังรักข้าพเจ้า				

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
14.	ผู้ปกครอง <u>ไม่เคย</u> ชี้แจงเหตุผลในการลงโทษข้าพเจ้า				
15.	ผู้ปกครองชมเชยเมื่อข้าพเจ้าทำ ความดี				
16.	ข้าพเจ้ารับฟังคำสั่งสอนของผู้ปกครอง				
17.	ข้าพเจ้าขออนุญาตผู้ปกครองทุกครั้งที่ออกนอกบ้าน				
18.	ข้าพเจ้า <u>ไม่ชอบ</u> ให้ผู้ปกครองมาร่วมงานที่โรงเรียน				
19.	ข้าพเจ้าอารมณ์เสียเมื่อผู้ปกครองกำชับเรื่องกฎระเบียบ				
20.	ถ้าข้าพเจ้าทำผิดกฎของผู้ปกครอง ข้าพเจ้าจะสารภาพความจริง				
21.	ข้าพเจ้า <u>ไม่พอใจ</u> เมื่อผู้ปกครองคุยกับครูประจำชั้น				
22.	ข้าพเจ้าเล่าเรื่องกิจกรรมที่โรงเรียนให้ผู้ปกครองฟัง				
23.	ข้าพเจ้า <u>ไม่ชอบ</u> อยู่ภายใต้กฎระเบียบของผู้ปกครอง				
24.	ข้าพเจ้าแสดงความเคารพผู้ปกครองก่อนไปและหลังกลับจากโรงเรียน				
25.	ข้าพเจ้าเชื่อฟังคำสั่งของผู้ปกครองเฉพาะเวลาอยู่ต่อหน้าผู้ปกครองเท่านั้น				

ตอนที่ 4 สัมพันธภาพกับครูประจำชั้น

คำอธิบาย ครู หมายถึง ครูประจำชั้น

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
1.	ครูใส่ใจทุกข์สุขของข้าพเจ้า				
2.	ครูให้ข้าพเจ้าแสดงความสามารถอย่างเต็มที่ในการอภิปรายหน้าชั้นเรียน				
3.	ครูยิ้มแย้มเมื่อพบกับข้าพเจ้า				
4.	ครูให้กำลังใจเมื่อข้าพเจ้าปรับปรุงตนเอง				
5.	ครู <u>ไม่เคย</u> ปลอบใจเมื่อข้าพเจ้ามีความทุกข์				
6.	เมื่อข้าพเจ้าทำผิดครูไม่ให้โอกาสชี้แจง				
7.	กิจกรรมการสอนของครู <u>ไม่ทำให้</u> ข้าพเจ้าเข้าใจบทเรียนมากขึ้นเลย				
8.	ครู <u>ไม่เชื่อ</u> เหตุผลที่ข้าพเจ้าอธิบายเมื่อข้าพเจ้าทำผิด				
9.	ครูพูดกับข้าพเจ้าด้วยเสียงนุ่มนวลน่าฟัง				
10.	ครูกล่าวตักเตือนอย่างมีเหตุผลเมื่อข้าพเจ้าทำผิด				
11.	ครูให้ข้าพเจ้ารวมกลุ่มกับเพื่อนๆ อภิปรายหัวข้อที่ครูสอน				
12.	เมื่อข้าพเจ้าทำผิดครูชี้แจงเหตุผลก่อนลงโทษ				
13.	เมื่อเสร็จจากการอภิปรายกลุ่ม ครู <u>ไม่ได้</u> สรุปลงให้ข้าพเจ้าเข้าใจบทเรียนมากขึ้นเลย				

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
14.	ข้าพเจ้าปรับปรุงตนเองให้มีผล การ เรียนดีขึ้น				
15.	ข้าพเจ้ายิ้มแย้มเมื่อพูดกับครู				
16.	ขณะที่ครูสอนข้าพเจ้าชอบแกล้งเพื่อน				
17.	ข้าพเจ้านั่งเหม่อลอยขณะเรียน				
18.	ข้าพเจ้ามาเรียนตรงเวลาทุกวัน				
19.	ข้าพเจ้าเรียนไม่รู้เรื่อง				
20.	ข้าพเจ้าไม่ชอบคุยกับครู				
21.	ข้าพเจ้าปฏิบัติตามกฎระเบียบของครู ด้วยความเต็มใจ				
22.	ข้าพเจ้าหยุดยืนตรงเมื่อครูเดินผ่าน				
23.	ข้าพเจ้าไม่มีสมาธิในการเรียน				
24.	เมื่อครูว่าข้าพเจ้าชอบเถียง				
25.	ข้าพเจ้าเข้าเรียนตรงเวลาทุกคาบ การ เรียน				

ขอขอบคุณนักเรียนทุกคนที่ให้ความร่วมมือ
ในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

ภาคผนวก ข
คำอำนาจจำแนกรายชื่อของแบบสอบถาม

ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเอง

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
1	.390	17	.419
2	.541	18	.398
3	.682	19	.520
4	.641	20	.469
5	.434	21	.327
6	.485	22	.657
7	.424	23	.595
8	.697	24	.485
9	.383	25	.621
10	.547	26	.493
11	.745	27	.825
12	.441	28	.493
13	.531	29	.692
14	.596	30	.437
15	.411	31	.501
16	.419	32	.435

ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามสัมพันธภาพกับผู้ปกครอง

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
1	.509	14	.565
2	.403	15	.336
3	.720	16	.741
4	.457	17	.385
5	.504	18	.491
6	.354	19	.522
7	.695	20	.697
8	.379	21	.430
9	.599	22	.458
10	.366	23	.670
11	.637	24	.354
12	.564	25	.379
13	.651		

ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามสัมพันธภาพกับครูประจำชั้น

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
1	.454	14	.832
2	.607	15	.819
3	.568	16	.779
4	.722	17	.523
5	.499	18	.382
6	.586	19	.759
7	.566	20	.533
8	.456	21	.732
9	.346	22	.543
10	.703	23	.645
11	.761	24	.481
12	.542	25	.590
13	.433		

ภาคผนวก ค
ตารางแสดงการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม

ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม

ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล ความสามารถในการทำนายการเห็นคุณค่าในตนเอง ของตัวแปรสัมพันธ์ภาพกับครูประจำชั้น

ตัวแปรทำนาย	b	β	R	R ²	F	P
สัมพันธ์ภาพกับครูประจำชั้น	.74	.60	.60	.36	64.00 **	.00

** p< .01

a = 35.07 , S.E.est = 9.31

เมื่อตั้งตัวแปรสัมพันธ์ภาพกับผู้ปกครองออก จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผลปรากฏว่าสัมพันธ์ภาพกับครูประจำชั้นสามารถทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองได้ 36%

ภาคผนวก ง

**. สภาพแวดล้อม และ สภาพที่อยู่อาศัย ของ
ชุมชนหมู่บ้านพัฒนาฯ และ ชุมชน ล็อค 1 – ล็อค 11**

สภาพแวดล้อม ของชุมชนหมู่บ้านพัฒนา ฯ

สภาพที่อยู่อาศัยของชุมชนหมู่บ้านพัฒนาฯ

สภาพที่อยู่อาศัยของโครงการบ้านการุณ ซึ่งอยู่ในชุมชนหมู่บ้านพัฒนาฯ

สภาพแวดล้อม ของ ชุมชนล๊อค 1 – ล็อค 11

สภาพที่อยู่อาศัย ของชุมชนล๊อค 1-ล็อค 11

สภาพที่อยู่อาศัย ของชุมชนลือค 1-ลือค 11

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	ณัฐกานต์ ทรัพย์ไพศาล
วันเดือนปีเกิด	28 พฤษภาคม 2519
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์ จังหวัดกรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	80/43-45 ซอยเจริญนคร 2 แขวงคลองตันใต้ เขตคลองสาน กรุงเทพฯ
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	-
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	-
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2547	ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
พ.ศ. 2540	ปริญญาตรี นิเทศศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยกรุงเทพ
พ.ศ. 2537	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ จากวิทยาเขตบพิตรพิมุข จักรวรรดิ
พ.ศ. 2534	มัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนกุหลาบวัฒนา